

Prezentácia dobrých skúseností súvisiace s údržbou obcí na území EZÚS Arrabona

Redaktor: Dr. Zoltán Herke, Zoltán Tamás Németh

ISBN: 978-615-6023-00-1

© Európske zoskupenie územnej spolupráce Arrabona

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho žiadnu časť nemožno reprodukovať, ukladať do informačných systémov alebo inak rozširovať bez súhlasu majiteľov práv.

Vydavateľ: Európske zoskupenie územnej spolupráce Arrabona

Adresa: Radničné námestie 1, 9021 Győr

Zalamovanie textu, redaktor: Infoartnet Kft.

Tlač: GRF Print Kft.

SKHU/1601/4.1/040

Obsah

Tartalom

1. Úvod.....	6
1 Predstavenie projektu Builcogreen	7
1.1 Partneri projektu	7
1.2 Ciele a aktivity projektu.....	7
1.3 Postavenie prípadových štúdií v logike projektu	8
I. téma: Nakladanie s komunálnym odpadom.....	8
2 Komplexné predstavenie župného mesta Győr	9
2.1 Základné údaje	9
2.2 Poloha, geografické podmienky	9
2.3 Sídlná štruktúra.....	10
2.4 Hospodárske a sociálne ukazovatele.....	11
2.5 Úloha v rámci regiónu	14
2.6 Hospodárenie miestnej samosprávy	14
3 Prevádzkovanie mesta.....	17

3.1	Organizačná štruktúra	17
3.2	Údaje o hospodárení.....	20
4	Predstavenie tematickej oblasti odpadového hospodárstva	21
4.1	Vymedzenie tematickej oblasti	21
4.2	Postavenie tematickej oblasti v systéme prevádzkovania mesta.....	22
4.3	Odpadové hospodárstvo v Győri a okolí.....	23
5	Zdroje a hospodárenie	28
5.1	Dostupné ľudské zdroje (odborné, pracovné)	28
5.2	Stroje, zariadenia	29
5.3	Spolupráca a externé zabezpečované služby	30
5.4	Verejné obstarávania.....	30
5.5	Náklady a hospodárenie	31
6	Činnosti a organizácia práce.....	33
6.1	innosti na úseku odpadového hospodárstva	33
6.2	Vykonávanie jednotlivých činností v praxi, organizácia práce	35
7	Dosiahnuté výsledky	37
7.1	Prevenčia.....	37
7.2	Opakované použitie.....	37
7.3	Recyklácia	37
7.4	Energetické zhodnocovanie	38
7.5	Deponovanie odpadu	38
8	Prispôsobiteľnosť postupov dobrej praxe.....	40
8.1	Postupy dobrej praxe v krajine.....	40
8.2	Použiteľné postupy	42
II. téma: Kvetinové mesto		44
9	Komplexný prehľad mesta Mosonmagyaróvár	44
9.1	Základné údaje	44
9.2	Umiestnenie, geografické danosti	44
9.3	Sídelná štruktúra.....	45
9.4	Údaje o hospodárstve a spoločnosti.....	46
9.5	Regionálne úlohy	48
9.6	Hospodárenie samosprávy	49
10	Rámce prevádzkovania mesta.....	51

10.1	Rámce organizácie.....	51
10.2	Údaje o hospodárení.....	53
11	Predstavenie tematickej oblasti skrášľovanie mesta – kvetinové mesto	55
11.1	Vymedzenie tematickej oblasti	55
11.2	Umiestnenie tematickej oblasti v praxi prevádzkovania mesta.....	56
11.3	Skrášľovanie mesta Mosonmagyaróvár.....	57
12	Zdroje a hospodárenie	60
12.1	Ľudské zdroje k dispozícií (odborníci, pracovná sila)	60
12.2	Stroje, náradie.....	61
12.3	Spolupráca a externé úlohy.....	62
12.4	Náklady a hospodárenie.....	63
13	Úlohy a organizácia práce.....	66
13.1	Úlohy v súvislosti s okrášľovaním mesta a vytvorením kvetinových miest.....	66
13.2	Praktický chod vykonávania úloh, organizácia práce	66
14	Dosiahnuté výsledky	69
15	Možnosť adaptácie osvedčenej praxe.....	73
15.1	Osvedčená prax v krajine.....	73
15.2	Zložky, ktoré možno prevziať	75
III. téma: Prevádzka verejných a vojenských cintorínov		79
16	Komplexná prezentácia mesta Dunajská Streda	79
16.1	Základné údaje	79
16.2	Poloha, geografické podmienky.....	80
16.3	Štruktúra osídlenia	80
16.4	Hospodárske a sociálne údaje.....	81
16.5	Úlohy v regióne.....	81
16.6	Hospodárenie samosprávy	82
17	Riadenie mesta	83
17.1	Organizačný rámec	83
17.2	Údaje o hospodárení.....	87
18	Predstavenie témy prevádzkovania verejných a vojenských cintorínov	88
18.1	Vymedzenie témy	88
18.2	Umiestnenie témy v praxi prevádzkovania mesta	88
18.3	Prevádzka cintorínov v Dunajskej Strede	88

18.4	Vojenské cintoríny ako historické pamätné miesta v Dunajskej Strede.....	91
19	Zdroje a hospodárenie	92
19.1	Dostupné ľudské zdroje (odborníci, pracovná sila).....	92
19.2	Stroje a nástroje	93
19.3	Spolupráca a úlohy zadané subdodávateľom	93
19.4	Náklady a hospodárenie	94
20	Úlohy a organizácia práce.....	95
20.1	Úlohy spojené s prevádzkou cintorínov	95
20.2	Vykonanie úloh a organizácia práce v praxi.....	96
21	Dosiahnuté výsledky	98
22	Možnosti adaptácie osvedčených postupov	100
22.1	Domáce osvedčené postupy	100
22.2	Prvky, ktoré si je možno prevziať	101
IV.	téma: Údržba verejnej zelene.....	102
23	Komplexné predstavenie mesta Šamorín	102
23.1	Základné údaje	103
23.2	Poloha, geografické podmienky	103
23.3	Sídelná štruktúra	104
23.4	Hospodárske a sociálne ukazovatele	105
23.5	Úloha v rámci regiónu	106
23.6	Hospodárenie miestnej samosprávy	107
24	Prevádzkovanie mesta.....	109
24.1	Organizačná štruktúra	109
24.2	Údaje o hospodárení.....	110
25	Predstavenie tematickej oblasti údržba verejnej zelene	112
25.1	Vymedzenie tematickej oblasti	112
25.2	Postavenie tematickej oblasti v systéme prevádzkovania mesta.....	112
25.3	Údržba verejnej zelene v Šamoríne	113
25.4	Stretnutie minulosti a prítomnosti v Šamoríne: prírodná a spoločenská funkcia lesoparku Pomlé v živote mesta.....	115
26	Zdroje a hospodárenie	116
26.1	Dostupné ľudské zdroje (odborné, pracovné)	117
26.2	Pracovné stroje a zariadenia	117

26.3	Spolupráca a externe zabezpečované služby	118
26.4	Náklady a hospodárenie	118
27	Činnosti a organizácia práce	120
28	Činnosti na úseku údržby verejnej zelene.....	120
28.1	Vykonávanie jednotlivých činností v praxi, organizácia práce	121
29	Dosiahnuté výsledky	123
30	Adaptabilita postupov dobrej praxe.....	127
30.1	Aplikovateľné postupy.....	127
	Použité zdroje a literatúra	131
	Fotky	134
	Zoznam fotiek	134

1. Úvod

Prvoradým cieľom projektu Builcogreen je zvýšenie obývateľnosti a efektívnejšie riadenie mestských oblastí cezhraničných regiónov. S týmto zámerom si partneri projektu, pod vedením zoskupenia Arrabona EZÚS ako hlavného prijímateľa, stanovili za úlohu posilnenie cezhraničnej spolupráce vo viacerých oblastiach.

Logika projektu je usporiadaná okolo troch kľúčových aktivít. Účastníci série workshopov realizovaných v rámci projektu si môžu s odborníkmi vymieňať skúsenosti v oblasti riadenia miest a konzultovať postupy dobrej praxe zavedené na miestnej úrovni. Dvojdňové workshopy budú zamerané na štyri tematické oblasti, ku každej z nich je priradené jedno partnerské mesto a to nasledovne: odpadové hospodárstvo (Győr), skrášľovanie mesta – vytvorenie Kvetinového mesta (Mosonmagyaróvár), údržba zelených plôch v meste (Šamorín) a prevádzka cintorína (Dunajská Streda).

Ďalšou prioritnou aktivitou je mentoring, v rámci ktorého sa už v spomínaných tematických oblastiach uskutočnia 3-3 konzultácie. Ako tretiu hlavnú aktivitu plánujú realizátori projektu zabezpečenie IT podpory, ktorá umožní výmenu odborných skúseností, efektívnejšiu prevádzku a spoluprácu.

Primárnym cieľom tejto štúdie je identifikácia osvedčených postupov a ich charakteristika v rámci študovaných tém, ako je napríklad nakladanie s komunálnym odpadom, kvitnúce mesto, skrášlenie obce, prevádzka verejných a vojenských cintorínov, údržba zelených plôch a starostlivosť o rastliny v obciach.

1 Predstavenie projektu Builcogreen

Inštitucionálna spolupráca, ktorej cieľom je ekologizácia miest a obcí spadajúcich pod územie Arrabona EZÚS (Building institutional cooperation for greener settlements within the territory of Arrabona EGTC – Builcogreen) je cezhraničný projekt, zameraný na dosiahnutie vyššieho stupňa spolupráce obcí, samospráv a poskytovateľov služieb patriacich do zoskupenia.

V ďalšom si stručne predstavíme partnerov projektu, jeho ciele a aktivity, ktoré s ním súvisia, ako aj postavenie prípadovej štúdie v logike realizácie projektu.

1.1 Partneri projektu

Arrabona EZÚS tvoria štyri kľúčové obce Malého žitného ostrova (Szigetköz) respektíve Žitného ostrova (Csallóköz) menovite Győr, Mosonmagyaróvár a na území Slovenska sú to mestá Dunajská Streda (Dunaszerdahely) a Šamorín (Somorja).

Hlavným prijímateľom je zoskupenie Arrabona EZÚS (<http://www.arrabona.eu/>), hlavnými zúčastnenými sú vyššie spomenuté mestá. V rámci projektu je hlavnou cieľovou skupinou okrem týchto štyroch miest aj ďalších 27 členských obcí zoskupenia Arrabona EZÚS a ich obyvatelia. Hlavní partneri Arrabona EZÚS disponujú mimoriadnymi skúsenosťami v oblasti poskytovania rôznych komunálnych služieb - prevádzkovania miest, odpadového hospodárstva atď. – a preto by sme radi predstavili ich postupy dobrej praxe a zároveň vytvorili možnosti pre ich zavedenie do praxe v ďalších obciach.

1.2 Ciele a aktivity projektu

Prvoradým cieľom projektu je vytvorenie obývateľnejších a efektívnejšie fungujúcejších miest a obcí v prihraničných oblastiach, ako aj zavedenie postupov dobrej praxe do vyššie spomenutých cieľových miest a obcí a to pomocou aktivít naplánovaných v rámci projektu podporených workshopmi, systémom IT podpory a vzdelávania a inštitucionalizovaním prípadnej súčasnej spolupráce.

Ďalšie dva ciele projektu sú – podľa znenia prihlášky do projektu – zvyšovanie účinnosti zdrojov cieľovej skupiny formou zdieľania a zapožičania vozového parku a zariadení potrebných k zabezpečeniu komunálnych služieb a definovanie špecifikácie systémov potrebných pre smart riešenia.

Naplnenie cieľov projektu sa uskutočňuje pomocou 3 hlavných skupín aktivít. Prvú skupinu aktivít predstavuje **séria workshopov** zameraná na výmenu skúseností, spracovanie prípadových štúdií a spoluvytváranie, kde si môžu účastníci workshopov navzájom vymieňať skúsenosti v prevádzkovaní mesta a prezentovať postupy dobrej praxe vytvorené na miestnej úrovni. Dvojdňové workshopy budú zamerané na štyri tematické oblasti, ku každej z nich je priradené jedno partnerské mesto. Ide o tematickú oblasť odpadové hospodárstva (Győr), skrášľovanie mesta – vytvorenie Kvetinového mesta (Mosonmagyaróvár), údržba zelených plôch v meste (Šamorín) a prevádzka cintorína (Dunajská Streda).

Druhú skupinu aktivít predstavuje zriadenie „**mentorských**” služieb medzi obcami, v rámci ktorých sa vo vyššie uvedených tematických oblastiach uskutočnia 3-3 konzultácie. Mentorské činnosti v jednotlivých tematických oblastiach budú vykonávať predovšetkým organizácie

zabezpečujúce prevádzku obcí. Mentoring, nadväzujúci na workshop, na ktorom bola odprezentovaná aj táto štúdia, zabezpečila spoločnosť GYHG Nonprofit Kft. spolu s odborným pracovníkom spoločnosti Győr-Szol Zrt. Tretiu skupinu aktivít predstavuje **zabezpečenie IT podpory a vytvorenie informačnej platformy**, ktorá umožní výmenu odborných skúseností, efektívnejšiu prevádzku miest a spoluprácu.

Popri vyššie uvedených aktivitách je dôležité vyzdvihnúť činnosť projektového manažmentu, ako aj aktivity zabezpečujúce „zviditeľnenie“ výsledkov projektu, ktoré počas trvania projektu zastrešuje hlavný prijímateľ, Arrabona EZÚS.

1.3 Postavenie prípadových štúdií v logike projektu

Prípadové štúdie sú v rámci vyššie uvedenej logiky projektu neoddeliteľnou súčasťou série workshopov. Prvoradým cieľom pripravovaných dokumentov je identifikovať najosvedčenejšie postupy dobrej praxe v jednotlivých skúmaných tematických oblastiach.

V súvislosti s každou obcou – v tomto prípade s obcou Győr – si predstavíme príslušnú tematickú oblasť, pracovné a prevádzkové podmienky obce, jej infraštruktúralne a personálne kapacity a finančné pozadie. Ako podklad pre jednotlivé štúdie slúžia predovšetkým materiály (miestne nariadenia, obchodné plány, databázy) poskytnuté tematicky priradenými obcami a rozhovor s vybranými odborníkmi. Do odborných dokumentov sú zapracované aj závery a pripomienky, ktoré zazneli na tematicky špecifických workshopoch.

I. téma: Nakladanie s komunálnym odpadom

Győr

V tematike odpadového hospodárstva sme sa snažili umiestniť do popredia štúdie medzinárodne relevantné inovácie s vnútroštátne uznávaným odborným obsahom. Centrum spracovania odpadov v Sashegyi prinieslo za posledné roky celý rad úspechov, preto mu aj v rámci projektu, aj v rámci tejto štúdie venujeme viac priestoru. Prvoradým cieľom dokumentu je totiž identifikovať najosvedčenejšie postupy dobrej praxe v jednotlivých skúmaných tematických oblastiach, v našom konkrétnom prípade v oblasti odpadového hospodárstva. S prihliadnutím na vyššie spomenuté, štúdia poskytuje celkový obraz o všeobecnej situácii v relevantnej tematickej oblasti, predstavuje infraštruktúru a personálne kapacity obce a jej finančné pozadie.

V tematike odpadového hospodárstva sme sa snažili umiestniť do popredia štúdie medzinárodne relevantné inovácie s vnútroštátne uznávaným odborným obsahom.

Centrum spracovania odpadov v Sashegyi prinieslo za posledné roky celý rad úspechov, preto mu aj v rámci projektu, aj v rámci tejto štúdie venujeme viac priestoru. Čo sa konkrétnych výsledkov týka rozhodne stojí za zmienku, že od uvedenia centra do prevádzky narástlo množstvo biologického odpadu z domácností či množstvo odpadu umiestneného v zbernom dvore ako napríklad množstvo elektronického odpadu. Toto možno pripísať na účet rozsiahlej kampani, ktorá predchádzala sprevádzkovaniu centra a ktorú možno považovať za jeden z najosvedčenejších postupov dobrej praxe.

2 Komplexné predstavenie župného mesta Győr

2.1 Základné údaje

Tabuľka č. 1: Základné údaje župného mesta Győr

Rozloha mesta (2016, km²):	174.62
Obyvateľstvo k polovici roka (2016, osoby):	129 435
Celkový rozpočet mesta (2017, mld Ft):	55
estský bytový fond (2016, ks):	59 507

Zdroj: KSH T-STAR

Győr ako jedno z mála maďarských miest má veľmi priaznivé postavenie, ktoré je dané kombináciou geografickej polohy, rozvinutého priemyslu a dostatočného množstva kvalifikovanej pracovnej sily. Svojou výnimočnou geografickou polohou je toto župné mesto jednoducho a pomerne rýchlo dostupné po diaľnici nielen z hlavného mesta Maďarska, ale aj z hlavného mesta Slovenska a Rakúska. Po logistickej stránke zvyšuje atraktivitu mesta aj neďaleké letisko (Pér) a dunajský prístav (Gönyű). Za posledné roky prešlo mesto Győr prudkým rozvojom a stalo sa tak významným priemyselným a hospodárskym centrom Maďarska.

Kľúčovým faktorom hospodárskej prosperity bola investícia značnej časti energie do rozvoja ľudských zdrojov a do odborného vzdelávania, vďaka čomu sa mesto Győr dokázalo prispôsobiť transformujúcej sa miestnej ekonomike a požiadavkám zamestnávateľov a investorov. V poslednom období najviac expandoval spracovateľský priemysel, ale za zmienku stojí aj skutočnosť, že Priemyselný park v Győri (Győri Ipari Park) poskytol domov viac ako stovke domácich a zahraničných firiem pôsobiacich v hospodárskom sektore.

Neustále sa rozvíjajúca Univerzita Istvána Széchenyiho so svojimi deviatimi fakultami zohráva dôležitú úlohu v odbornom vzdelávaní s prihliadnutím na požiadavky trhu práce, preto popri klasických univerzitných fakultách tu pôsobí aj Fakulta automobilového inžinierstva spoločnosti Audi Hungaria.

2.2 Poloha, geografické podmienky

Győr je situovaný vo východnej časti Malej dunajskej kotliny, na sútoku riek Mošošský Dunaj, Rába a Rábca. Už za čias rímskej ríše bolo mesto dôležitou obchodnou križovatkou. Vtedajšie cesty smerovali predovšetkým do Viedne, Budapešti, Šopronu, Pápy, Veszprému a Székesfehérváru.

Priemerná ročná teplota v Győri sa pohybuje na úrovni okolo 10 stupňov Celzia, čo zodpovedá teplotám typickým pre veľkú väčšinu územia Veľkej aj Malej dunajskej kotliny. Podľa údajov Národnej meteorologickej služby (Országos Meteorológiai Szolgálat) predstavuje priemerný ročný úhrn zrážok 595 mm, na základe čoho možno mesto aj jeho okolie považovať za menej vlhké oblasti.

Pri vzniku mesta zohrali významnú úlohu niektoré geomorfologické faktory. Na území dnešného centra sa nachádzali bezpovodňové terasy a pobrežné duny, ktoré umožnili trvalé

usídlenie a vybudovanie hradného opevnenia. V období tureckých vpádov zohrávala pevnosť významnú úlohu nielen z hľadiska Maďarska, ale aj z hľadiska Habsburskej ríše. Obec začleňujeme do makroregiónu Malej dunajskej kotliny, ale jej bezprostredné okolie prechádza do Zadunajského stredohoria, ktoré je súčasťou pahorkatiny Sokoró.

V blízkosti mesta Győr sa stretávajú mikroregióny Győrskej kotliny s Komáromsko-ostrihomskou nížinou a údolím rieky Marcal. Do územia mesta (v mestskej časti Ménfőcsanak) zasahujú aj výbežky Panónskych vrchov. Pôda na území mesta je práve vďaka stretávaniu sa troch rôznych krajinných jednotiek (Győrskej kotliny, Komáromsko-ostrihomskej nížiny a údolia rieky Marcal) taká rozmanitá (fluvizem, černoziem, hnedé lesné pôdy). Okolie Győru je prakticky všade veľmi úrodné.

Župné mesto Győr je členom z dopravného a logistického hľadiska už spomínaného mestského regiónu Viedeň - Bratislava – Győr – Budapešť a v rámci neho patrí do významne sa rozvíjajúcej zóny. Župným mestom sa stal v roku 1971, za posledné desaťročia, a hlavne po roku 1989, sa stal jedným z najdynamickejších sa rozvíjajúcich miest v krajine a zároveň správnym mestom Rábsko-mošonsko-šopronskej župy a okresným mestom Győrskeho okresu.

Mesto sa nachádza 120 km od Budapešti aj od Viedne, vzdialenosť z Bratislavy, hlavného mesta Slovenska, do Győru je len 80 km. Za silné regionálne vzťahy vďaka Győr rýchlostným cestám, železničnému aj riečnemu spojeniu.

2.3 Sídelná štruktúra

Ako už bolo spomenuté, Győr bol v staroveku dôležitou obchodnou križovatkou. Podkladová štúdia Integrovanej stratégie rozvoja mesta¹ poukazuje na to, že „súčasný Győr je zmesou starovekých aj modernejších obcí rôzneho charakteru a historického pozadia, ktoré spája silná győrska identita a infraštruktúra.”

V štruktúre súčasného mesta sa odráža vyššie spomínaný historický determinizmus respektíve jeho poloha popri rieke. Ďalším významným faktorom formujúcim obraz mesta je skutočnosť, že ako v minulosti, tak i dnes je mesto dôležitým dopravným uzlom. Už aj rímske mesto Arrabona, predchodca súčasného Győru, ležalo na križovatke štyroch hlavných ciest, ich počet sa do súčasnosti vyšplhal na sedem. Podobne ako v prípade iných obcí, aj v prípade Győru významnou mierou zasiahlo do štruktúry mesta respektíve do funkcionality jeho jednotlivých mestských častí vybudovanie diaľničného obchvatu. Vďaka nemu vzrástla nielen obyvateľnosť mesta a životná úroveň jej obyvateľov, ale prostredníctvom viacerých napojení na rýchlostné cesty aj jeho dostupnosť. Počas cestných stavebných prác boli navyše vytvorené nové plochy vhodné predovšetkým na priemyselnú činnosť.

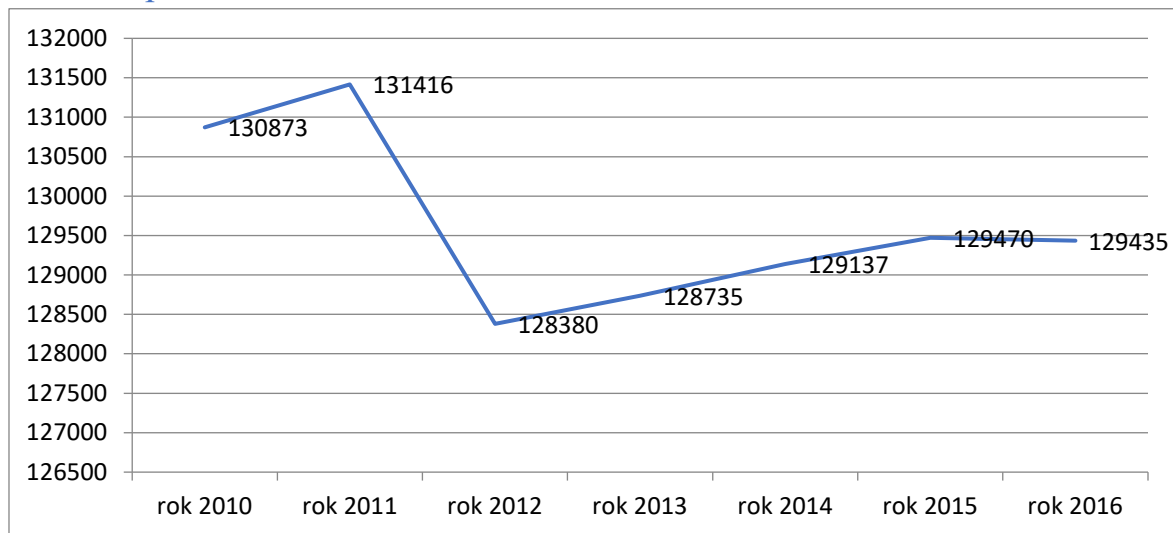
Územie súčasného Győru je členené do mestských častí s výrazne odlišným charakterom. Centrum mesta si zachovalo svoju historickú tvár a väčšinu vzácnych budov, ktoré sú odrazom rôznych historických období. Kým Centrum mesta a časť Nové Mesto má svoj jedinečný štýl, časť Révfalu a Nádorváros charakterizuje typická mestská zástavba. Popri tom však v Győri

¹ Universitas-Győr Nonprofit Kft.: Podkladová štúdia ku Konceptii rozvoja župného mesta Győr a Integrovanej stratégii rozvoja župného mesta Győr, s. 262 (Győr, 2014),

nachádzame aj zástavby typické pre obdobie druhej polovice 20. storočia (predovšetkým na sídlisku Ágyúgyár). Priestorovú štruktúru mesta spestrujú aj zástavby vidieckeho charakteru (napr. v Gyórszentiváni), rodinné domy a mestské záhradky. Győr patrí medzi najpriemyselnejšie mestá súčasnosti a je tretím najbohatším mestom na pamiatky v krajine.

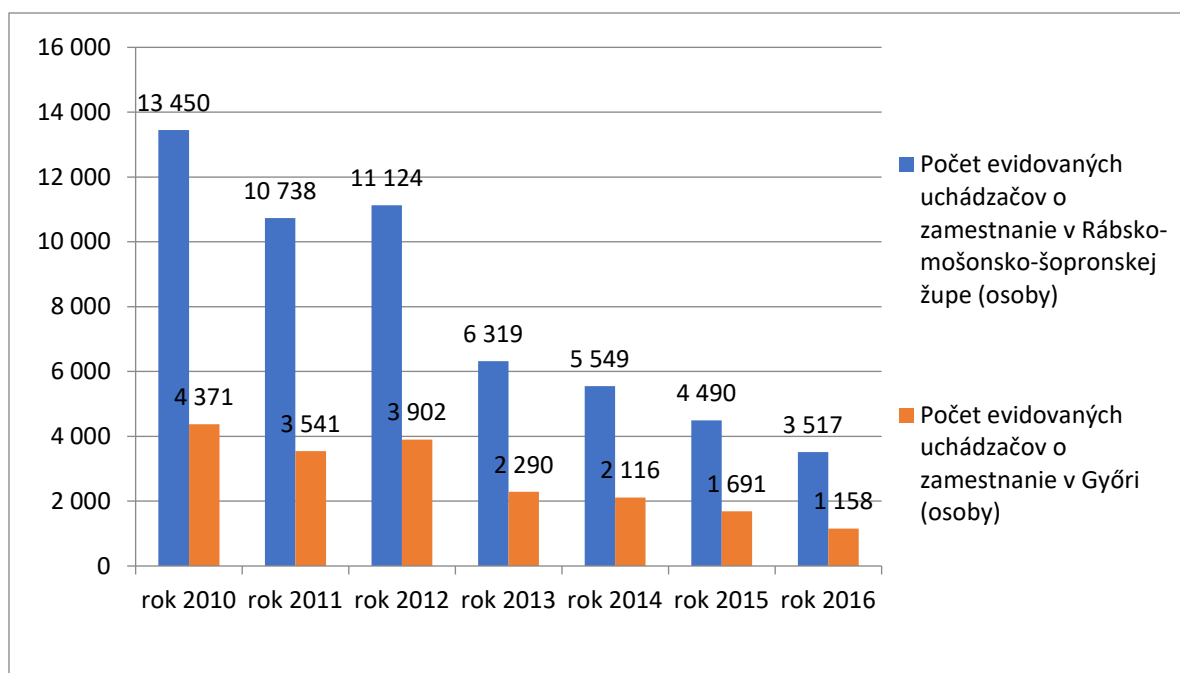
Priemyselný charakter mesta mal už od 19. storočia vplyv na jeho hospodárstvo aj priestorovú štruktúru. Predchádzajúce priemyselné oblasti, ktoré sú dnes súčasťou intravilánu mesta, boli nateraz do veľkej miery zlikvidované. Pre súčasnú situáciu je charakteristické, že realizácia nových investícií predovšetkým priemyselného určenia sa deje v extraviláne obce v obvykle dobre dostupnej oblasti, takže menšou mierou zasahujú do obrazu mesta.

2.4 Hospodárske a sociálne ukazovatele

Obr. č. 1: Vývoj počtu obyvateľstva mesta Győr k polovici rokov (2010-2016, osoby), (Zdroj: KSH T-STAR)

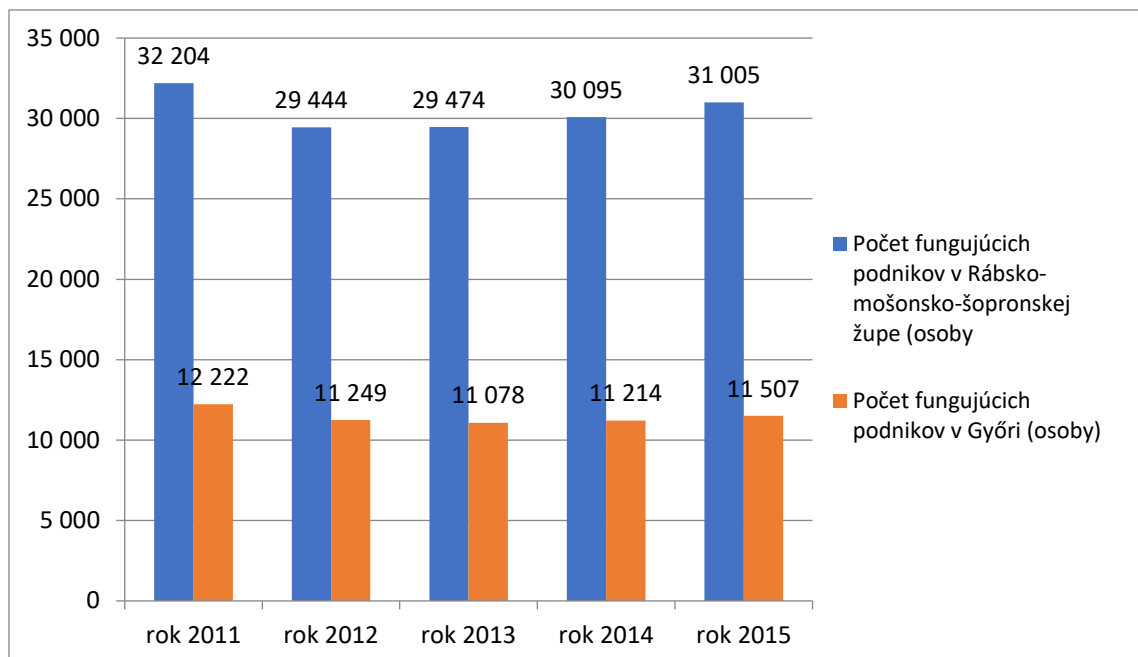
V období medzi rokmi 2010 a 2016 počet obyvateľov mesta Győr – s výnimkou jedného väčšieho poklesu – významnejšie neklesal. Na začiatku obdobia zaznamenaný počet 130 873 obyvateľov klesol do roku 2016 na 129 435 obyvateľov, pričom táto zmena nepredstavuje ani 1 percento. Naopak, od roku 2012 vidíme trvalý, aj keď pomalý nárast počtu obyvateľov mesta Győr.

Obr. č. 2: Vývoj počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie v Rábko-mošonsko-šopronskej župe a v meste Győr (2010-2016, osoby), (Zdroj: KSH T-STAR)

Z grafu je zrejmé, že počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie v Rábko-mošonsko-šopronskej župe, ako aj v samotnom meste Győr od roku 2010 kontinuálne klesá. V župnom meste došlo v období medzi rokmi 2010 a 2016 k poklesu počtu evidovaných uchádzačov zo 4 371 osôb na 1 158 osôb, čo predstavuje pokles o 73,5%. Na základe údajov KSH bol za rovnaké obdobie v Győri zaznamenaný aj významný pokles počtu uchádzačov o zamestnanie evidovaných dlhšie ako 180 dní (a to z 1 977 osôb na 398 osôb).

V Hospodárskom programe mesta Győr vypracovanom na obdobie rokov 2015-2020 je uvedené, že „... nárast počtu zamestnaných osôb je spojený s rozvojom priemyslu, predovšetkým spracovateľského. V rámci podsektorov spracovateľského priemyslu nastalo - zároveň s nárastom výroby významne presahujúcou priemer - výrazné zvýšenie zamestnanosti v automobilovom priemysle.”

Obr. č. 2: Vývoj počtu fungujúcich podnikov v Rábko-mošonsko-šopronskej župe a v meste Győr (2011-2015, ks), (Zdroj: KSH T-STAR)

V skúmanom období došlo v Győri k miernemu poklesu počtu fungujúcich podnikov. Tento klesajúci trend vykazoval zhodu s celonárodnými aj župnými trendami. Kým v roku 2011 zaznamenali v databázach KSH 12 222 ks fungujúcich podnikov, zatiaľ v roku 2015 predstavovala táto hodnota len 11 507 ks, čo predstavuje pokles o 5,85%.

2.5 Úloha v rámci regiónu

V súvislosti s dostupnosťou župného mesta Győr sme už spomenuli význam jeho polohy v blízkosti európskych dopravných koridorov. V posilnení regionálnej úlohy mesta zohralo významnú rolu aj vybudovanie letiska Győr-Pér, ktoré je vzdialené od centra mesta len 17 km. Na letisku môžu v súčasnosti popri malých lietadlách pristávať aj lietadlá typu Airbus A320 a Boeing 737. V tejto súvislosti nesmieme opomenúť ani dôležitosť prístavu Győr-Gönyű. Pod názvom Národný verejný prístav Győr-Gönyű (Győr-Gönyű Országos Közforgalmú Kikötő) je považovaný za najväčšie logistické stredisko Západného Zadunajska.

Okrem vyzdvihnutia jednoduchej dostupnosti maďarského, rakúskeho a slovenského hlavného mesta, je potrebné zdôrazniť aj výhodnú polohu neďaleko západných a severozápadných hraníc. Vďaka plynulému hospodárskemu rastu silnie pozícia mesta v regióne, čo sa nepriamo prejavuje aj v postupnom rozširovaní rôznych služieb ponúkaných mestom. Tieto zmeny pozorujeme na úrovni školstva, akademického aj odborného vzdelávania, ako aj v oblasti zdravotníctva, kultúry a obchodu.

V rozvoji mesta Győr zohráva úlohu aj dynamický prílev zahraničného kapitálu, jednak formou príchodu zahraničných firiem a jednak formou spoluvlastníctva v značnej časti domácich podnikov. Tak napríklad v prípade prístavu Győr-Gönyű tvorí, popri maďarskom väčšinovom vlastníctve, zahraničný kapitál 40%, kým v prípade letiska Győr-Pér Airport vlastní 40% mesto, 12% štát a 48% je vo vlastníctve zahraničnej spoločnosti Audi Hungaria Services Zrt. Zahraničný kapitál umožňuje v mnohých prípadoch ďalší rozvoj podnikov – napríklad rozšírenie a modernizáciu letiska.

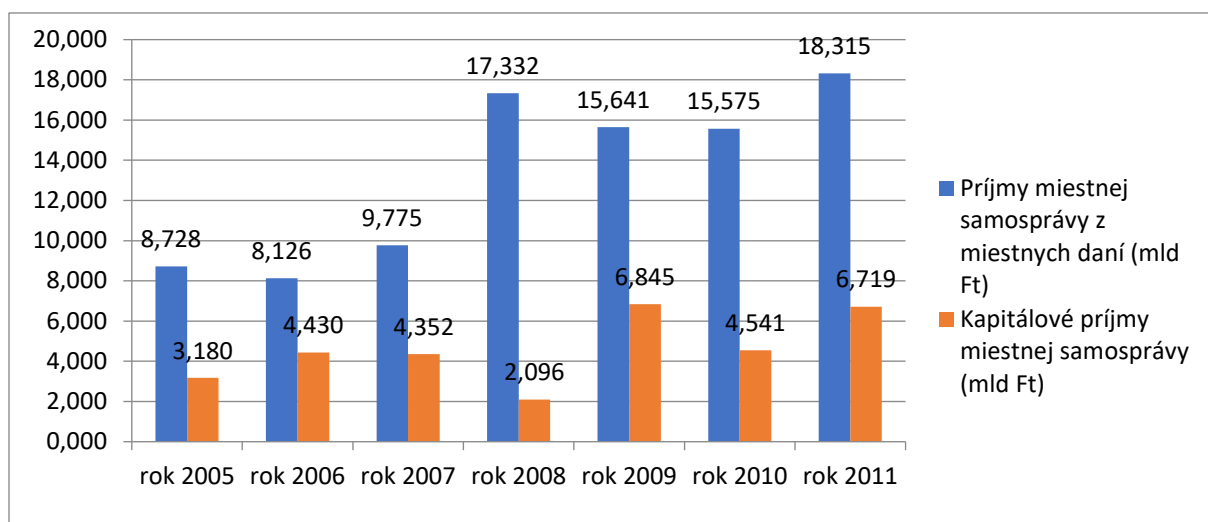
2.6 Hospodárenie miestnej samosprávy

Na základe hospodárskeho programu mesta na roky 2015-2020² môžeme konštatovať, že samospráva ako celok disponuje stabilnými zdrojmi, ktoré umožňujú jej nepretržitú prevádzku a financovanie plánovaných rozvojových projektov. Finančná situácia samosprávy vykazovala počas predchádzajúceho hospodárskeho obdobia trvalú stabilitu, ktorej udržanie je základnou požiadavkou aj pre obdobie súčasného hospodárskeho programu.

Kapitálové príjmy a prípadné úvery môžu byť použité výlučne na financovanie rozvojových zámerov. Samospráva nefinancuje svoju prevádzku a rozvojové zábery formou úverov. Úvery z predošlého obdobia, ktoré slúžili na krytie rozvojových zámerov, v rámci konsolidácie verejných financií prevzal štát. Pre udržanie trvalej likvidity má samospráva pre istotu k dispozícii kontokorentný úver, ktorého zriadenie bolo odsúhlasené valným zhromaždením. K skutočnému čerpaniu úveru však nedošlo ani v predošlom hospodárskom období.

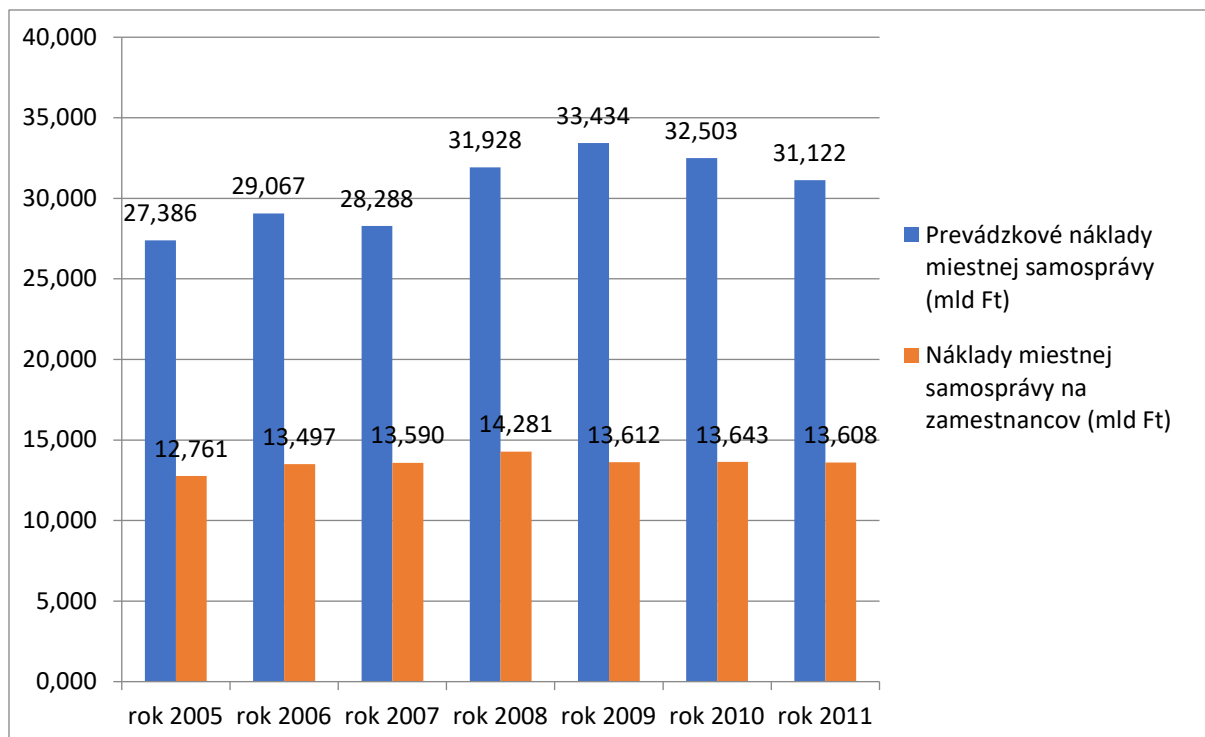
Analýza časových radov z údajov databázy KSH znázorňuje vývoj hlavných rozpočtových ukazovateľov samosprávy.

² Hospodársky program samosprávy župného mesta Győr na roky 2015-2020

Obr. č. 3: Príjmy samosprávy župného mesta Győr z miestnych daní a kapitálové príjmy (2005-2011, mld Ft), (Zdroj: KSH T-STAR)

Zisťovali sme vývoj príjmov samosprávy mesta Győr z miestnych daní a vývoj kapitálových príjmov mesta v období medzi rokmi 2005-2011. Kým príjmy z miestnych daní za toto obdobie vzrástli zo sumy 8,7 miliárd forintov na sumu 18,3 miliárd forintov, zatiaľ kapitálové príjmy narástli za rovnaké obdobie zo sumy 3,18 miliárd forintov na 6,72 miliárd forintov. V prípade príjmu z miestnych daní ide teda o zhruba dvojnásobné zvýšenie, v prípade kapitálových príjmov bol zaznamenaný nárast o viac ako dvojnásobok.

Obr. č. 4: Prevádzkové náklady a náklady na zamestnancov samosprávy župného mesta Győr (2005-2011, mld Ft), (Zdroj: KSH T-STAR)

V rovnakom časovom období, teda medzi rokmi 2005-2011 sme skúmali aj vývoj prevádzkových nákladov samosprávy a v rámci neho sme sa osobitne zamerali na trend vývoja nákladov na zamestnancov. Kým v prípade prevádzkových nákladov došlo k výraznému nárastu a to zo sumy 27,4 miliárd forintov v roku 2005 na sumu 31,12 miliárd v roku 2011, zatiaľ v personálnych výdavkoch pozorujeme v rovnakom období len mierny nárast a to zo sumy 12,76 miliárd forintov na začiatku skúmaného obdobia na 13,6 miliárd forintov v roku 2011, čo predstavuje nárast o približne 6,6%. Tento ukazovateľ navyše vykazuje od roku 2008 neustály pokles.

Spoločenská a hospodárska vyspelosť mesta Győr sa prejavuje v mnohých oblastiach. Spoločnosti sídliace a fungujúce v tejto oblasti, ktoré prinášajú značný zisk a sú zároveň významným zdrojom daňových príjmov, vytvorili priaznivé podmienky na to, aby sa mesto – napriek jeho priemyselného charakteru – stalo obývateľnejším. Győr patrí dnes k hospodársky významným mestám krajiny s cezhraničným dosahom a s vynikajúcim dopravným a logistickým pozadím.

3 Prevádzkovanie mesta

3.1 Organizačná štruktúra

V prípade župného mesta Győr zastrešuje veľkú väčšinu služieb na úrovni prevádzky mesta spoločnosť GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. (Poskytovanie verejných služieb a nakladanie s majetkom mesta Győr, uzatvorená a.s.). Spoločnosť bola založená samosprávou dňa 4. decembra 2009 s tým, že v roku 2010 sa štyri obchodné spoločnosti, ktoré sú v 100% vlastníctve obce, stanú jej súčasťou. Fúziou spoločností Győri Hőszolgáltató Kft. (Spoločnosť pre zásobovanie teplom v meste Győr, s.r.o.), Győri Kommunális Szolgáltató Kft. (Spoločnosť pre komunálne služby mesta Győr, s.r.o.), INSZOL Győri Vagyongazdálkodó és Szolgáltató Zrt. (Spoločnosť pre nakladanie s majetkom obce a poskytovanie služieb v meste Győr, uzavretá a.s.) a Győri Városfejlesztési Kft. (Spoločnosť pre rozvoj mesta Győr, s.r.o.) vznikol jeden komplexný podnik, ktorý vďaka efektívnosti a potrebnému vybaveniu dokáže zabezpečiť širokú škálu služieb. V záujme bezproblémového fungovania obcou vlastnených obchodných spoločností v systéme správy a riadenia podnikov schválilo mestské zastupiteľstvo v roku 2011 zlúčenie spoločností Győri Fürdő Kft. (Kúpele Győr, s.r.o.) a GYŐR-SZOL Zrt.

Podľa údajov uvedených na webovej stránke spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt., podnik má štyri úseky (riadiateľstvá) a päť oddelení, ktoré priamo podliehajú generálnemu riadiateľstvu. Rozsah úloh zastrešovaných štyrmi úsekmi v podstate zodpovedá činnostiam, ktoré zabezpečovali spoločnosti pred fúziou. Nižšie uvádzame ich stručný prehľad.

3.1.1 Úsek výroby a rozvodu tepla

Spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt. prostredníctvom svojich právnych predchodcov zabezpečuje výrobu a rozvod tepla na území mesta Győr už od roku 1969. Podľa § 6 odseku 1 zákona č. 18/2005 o distribúcii a dodávke tepla je samospráva povinná zabezpečiť na území mesta Győr distribúciu a dodávku tepla k objektom spotreby tepla prostredníctvom spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt. ako držiteľa prevádzkovej licencie a v rámci licenčne vymedzenej oblasti.

Distribúcia a dodávka tepla sa – na základe prevádzkovej licencie spoločnosti – zabezpečuje v rámci územia mesta Győr do nasledovných územných jednotiek: Révfalu, Győrsziget, Belváros, Nádorváros, Adyváros, Marcalváros I a II, Győrszabadhegy, Gyárváros. Spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt. zabezpečuje distribúciu a dodávku tepla z teplárne na Rozgonyiho ceste prostredníctvom horúcovodov a parovodov, ako aj prostredníctvom teplovodných systémov odkúpených od Elektrárni Győr s.r.o. (Győri Erőmű Kft.).

3.1.2 Úsek správy bytov a objektov

Činnosť spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt. v oblasti správy bytov a objektov je takisto rôznorodá. Zahrňuje správu a predaj mestských a nájomných bytov, správu a účtovníctvo bytových domov, prevádzkovanie tržníc a mestského parkovacieho systému. Pod tento úsek spadajú aj prevádzka mestských cintorínov a športovísk (Barátság Sportpark (Športový park Priateľstva), Magyar Vilmos Uszoda (Plaváreň Vilmosa Magyara), Kajak-kenu Vízitelep (Vodný areál pre kajaky a kanoe), GYŐR-SZOL Teniszpálya (GYŐR-SZOL tenisový kurt), Ménfőcsanak Bezerédj úti Sportpálya (Športový areál na Bezerédji ceste v časti Ménfőcsanak), trávnaté športoviská).

Hlavnou úlohou správcu je využívanie, prevádzka a údržba obytných domov a objektov rôzneho účelu, ktoré sú vo vlastníctve spoločnosti alebo samosprávy.

3.1.3 Hospodársky a finančný úsek

Prvoradou povinnosťou hospodárskeho a finančného úseku je vedenie účtovníctva firmy a zabezpečenie s tým súvisiacich finančných, fakturačných, účtovníckych a kontrolných úloh. Pod tento úsek spadá aj Oddelenie obchodu a materiálového hospodárstva a Oddelenie informatiky.

3.1.4 Úsek komunálnych služieb

Najväčšiu oblasť činnosti pokrýva spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt. na úseku komunálnych služieb, v rámci ktorých je jednou z hlavných úloh čistenie a údržba verejných priestranstiev.

Tento úsek zastrešuje množstvo činností, ktoré majú významný vplyv na každodenný život obyvateľov a kvalitu života v obci.

Prostredníctvom zamestnancov spoločnosti a technických zariadení prebieha čistenie ciest a chodníkov (zametanie, strojové zametanie a umývanie) a čistenie autobusových zastávok. Pod tento úsek spadá aj starostlivosť o detské ihriská, artézske studne a fontány.

Tento úsek sa uplatňuje aj pri zabezpečovaní kosenia zelených plôch a údržbe zelene, ako aj pri osádzaní pouličných dekorácií vrátane sadenia mestských kvetinových záhonov a rozmiestnenia mobilných dekorácií.

Údržba zelene nespočíva len v zasadení rastlín. Pod ňu spadá aj starostlivosť o rastliny, ich ochrana, hnojenie a zavlažovanie.

Rovnako starostlivosť o stromy na verejných priestranstvách zabezpečujú zamestnanci Úseku komunálnych služieb spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt..

K sezónnym prácam patrí ničenie komárov. Práce sa vykonávajú obvykle od jari do jesene, v závislosti od počasia a stavu vody. Jarná, biologická likvidácia sa zameriava na ničenie lariev vo vode, kým na jeseň sa vykonáva chemická likvidácia komárov. Oba zásahy – biologický i chemický – sa vykonávajú lietadlom.

Spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt. zabezpečuje aj zimnú údržbu takmer 300 km dlhej cestnej siete, ktorá je vo vlastníctve samosprávy a v rámci Malej dunajske kotliny spadá pod územie župy. Údržba sa v zimnom období vykonáva podľa potreby a prebieha podľa harmonogramu, prioritne však začína na mostoch, nadjazdoch a trasách verejnej dopravy. Na odhrňanie menších komunikácií v parkoch a na čistenie chodníkov používa podnik menšie vozidlá. Vzhľadom na to, že bicyklová doprava je v meste pomerne rozšírená, je nutná aj adekvátne údržba cyklotrás.

Odvoz komunálneho odpadu a s tým súvisiace činnosti zabezpečuje v rámci spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt. spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság, skrátene GYHG Nonprofit Kft. (Nezisková spoločnosť pre odpadové hospodárstvo mesta Győr, s.r.o.).

Odvoz jednotlivých druhov odpadu, ako aj čistenie odpadových nádob sa uskutočňuje podľa harmonogramu odvozu odpadov platného v danom roku. Do spádového územia spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. patrí celkovo 112 obcí, ide o mesto Győr a ďalších 111 obcí. Spádová oblasť zasahuje do troch žúp: ide o strednú oblasť Rábsko-mošonsko-šopronskej župy, severné oblasti Vesprémskej župy a severozápadný cíp Komáromsko-ostrihomskej župy.

Kým v bytových domoch v rámci spádovej oblasti firmy prebieha zber zmiešaného odpadu – čiže obyvatelia z nehnuteľností (napr. z paneláku) vhadzujú odpad z domácností do jedného kontajnera – zatiaľ v rodinných domoch prebieha triedenie odpadu do dvoch odpadových nádob, ktorými disponuje každá rodina.

Mesto umožňuje uloženie odpadu z obalov v zberných ostrovčekoch. V Győri rozmiestnili na verejných priestranstvách nádoby pre selektívny zber odpadu prvýkrát v roku 2004, odvtedy ich počet značne narástol. V súčasnosti prevádzkuje spoločnosť na území mesta Győr približne 160, vo vidieckej spádovej oblasti 179 zberných ostrovčekov. V rámci zberných ostrovčekov je možnosť bezplatného separovaného uloženia plastov, papiera, skla a kovu. Zberné ostrovčeky sa – podľa všeobecnej praxe – umiestňujú v blízkosti rušných miest – napríklad križovatiek, obchodov a škôl.

Spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. prevádzkuje aj zberné dvory, kde môžu obyvatelia uložiť nebezpečný odpad z domácností, ale aj ostatný odpad, ktorý nie je povolené ukladať do odpadových nádob umiestnených pri obytných domoch. Za nebezpečný odpad sa považujú napríklad odpady z obalov, nádoby od farieb, použité batérie a akumulátory, žiarivky, elektronický odpad a odpadový olej. Veľkú časť nie nebezpečného odpadu uloženého v zberných dvoroch predstavuje odpad z obalov a objemný odpad z domácností (napr. nábytok, nepoužívané zariadenie atď.).

Odvoz odpadu vykonáva spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. v súlade s maďarskými právnymi normami. Pre zabezpečenie služieb na vysokej úrovni je nevyhnutné, aby poskytovateľ disponoval vozovým parkom zodpovedajúcim požiadavkám doby. Odpad zo spádovej oblasti zvažujú vozidlá do Centra spracovania odpadov v Győr-Sashegyi, ktorý funguje od marca 2010. Na stránke firmy je dostupný harmonogram odvozu odpadu pre jednotlivé nehnuteľnosti, byty.

Spoločnosť GYHG Kft. využíva služby subdodávateľov iba v oblasti poradenstva o bezpečnej preprave nebezpečného tovaru.

Spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt. je vlastníkom spoločnosti Arrabona Depo Kft., ktorá zrealizovala a prevádzkuje projekt malej plynovej elektrárne na skládkový plyn vybudovanej na skládke v Győri na Pápai ceste. O činnosti spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. a spoločnosti Arrabona Depo Kft. sa neskôr ešte podrobnejšie zmienime.

Činnosť spoločnosti GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt. je komplexná, fúziou miestnych podnikov prešli povinnosti súvisiace s výrobou a distribúciou tepla, správou bytov a objektov pod jeden podnik. Súčasťou spoločnosti je aj spoločnosť Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft., pod ktorú spadá riadenie a realizácia činností na úseku odpadového hospodárstva v rámci regiónu.

3.2 Údaje o hospodárení

Valné zhromaždenie župného mesta Győr každoročne schvaľuje Nariadenie o rozpočtových pravidlách samosprávy. Prevádzkové náklady mesta (Plánované výdavky samosprávy na daný rok) sú uvedené v prílohe č. 5 daného nariadenia. Nižšie zobrazená tabuľka uvádza prehľad plánovaných výdavkov na roky 2017 a 2018.

Tabuľka č. 1: Vývoj prevádzkových nákladov mesta v rokoch 2017-2018

Náklady súvisiace s prevádzkou mesta	2017	2018
Výsadba stromov	13.200.000.- Ft	20.000.000.- Ft
Náklady na vojnové hroby a pomníky I. svetovej vojny	8.000.000.- Ft	8.000.000.- Ft
Likvidácia čiernych skládok, odstraňovanie buriny	10.000.000.- Ft	17.500.000.- Ft
Údržba cintorína	57.000.000.- Ft	60.000.000.- Ft

Obnova budov a objektov cintorína, vytvorenie parcel	50.000.000.- Ft	100.000.000.- Ft
Zabezpečenie registračného softvéru pre cintorín	3.000.000.- Ft	-
Aktualizácia mapy mesta a informačných tabúl, výroba plagátov a ich umiestnenie do autobusových zastávok, výmena tabúl s názvom ulíc, obnova a vytvorenie autobusových zastávok	37.513.000.- Ft	48.969.000.- Ft
Služby súvisiace s prevádzkou mesta	850.000.000.- Ft	875.000.000.- Ft
Údržba pobrežných oblastí	25.000.000.- Ft	-
Náklady súvisiace s prevádzkou mesta spolu:	1.053.713.000.- Ft	1.129.469.000.- Ft

Zdroj: Nariadenie o rozpočtových pravidlách župného mesta Győr

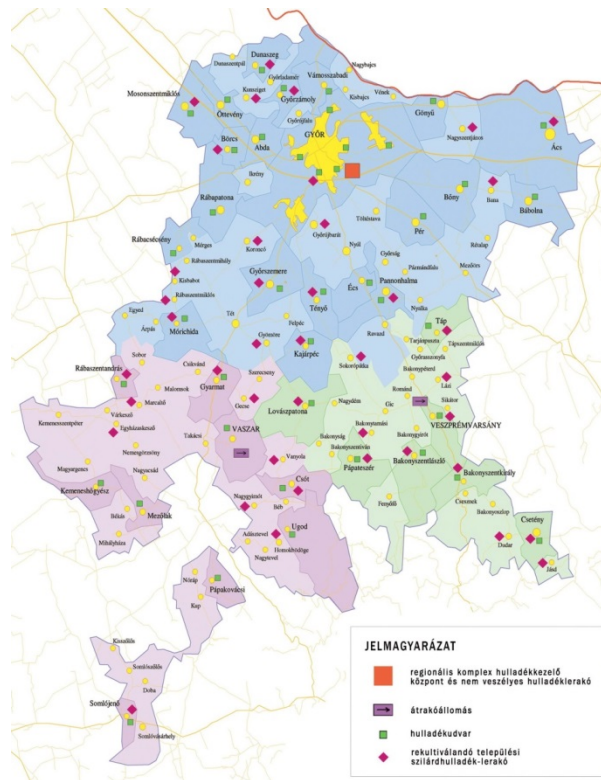
Ako je vidieť z tabuľky vyššie, mesto vkladá do svojej prevádzky veľké množstvo financií. Keď porovnáme uvedené dva roky, vložené finančné prostriedky vykazujú vzostupnú tendenciu v každej jednej položke.

4 Predstavenie tematickej oblasti odpadového hospodárstva

4.1 Vymedzenie tematickej oblasti

Táto štúdia sa v rámci činností na úseku prevádzky mesta podrobnejšie zaoberá tematikou odpadového hospodárstva na regionálnej úrovni. V ďalších dvoch podkapitolách sa zameriame na postavenie odpadového hospodárstva v systéme prevádzkovania mesta a následne si podrobnejšie predstavíme konkrétne úlohy, výsledky a špeciálne oblasti s tým súvisiace.

Na tomto mieste je potrebné spomenúť, že spracovanie odpadu, ako jedna z prevádzkových úloh mesta, ďaleko presahuje hranice Győru, keďže podnik prevádzkovaný spoločnosťou GYHG Nonprofit Kft. poskytuje svoje služby v rámci 112 obcí. K väčším mestám spádovej oblasti patria popri meste Győr aj mestá Ács, Bábolna, Pannonhalma a Tét.

Obr. č. 5: Spádová oblasť komplexného regionálneho centra spracovania odpadov

Mesto Győr, ako sídlo spoločnosti GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft., má zároveň významné postavenie v rámci zoskupenia ARRABONA EZÚS ako jedno zo štyroch zakladajúcich obcí. Vieme, že štyri mestá regiónu, Győr a Mosonmagyaróvár z Maďarska a Dunajská Streda a Šamorín zo Slovenska sa v roku 2010 rozhodli povzniesť už fungujúce vzťahy na vyššiu úroveň a vytvoriť právnicku osobu za účelom zlepšenia vzájomnej spolupráce.

EZÚS (Európske zoskupenie územnej spolupráce) môže v oboch zúčastnených krajinách konať samostatne, môže zamestnávať vlastných pracovníkov a v záujme dlhodobej udržateľnosti spoločných projektov môže zriadiť a prevádzkovať spoločné inštitúcie a podniky respektíve vypracovať a realizovať spoločné projekty. Zoskupenie je otvorené, podľa pravidiel môže zoskupovať až 120 samospráv. Od jeho založenia sa k nemu neustále pripájajú ďalšie obce, takže v súčasnosti združuje už 27 členov.

Členovia EZÚS a spádová oblasť spoločnosti GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. sa v značnej miere prekrývajú, hlavne čo sa týka mesta Győr a okolitých obcí. Z členov EZÚS spadá do spádovej oblasti spoločnosti Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. popri meste Győr ešte ďalších 16 miest a obcí. Už vybudované vzťahy môžu poskytnúť dobrý základ pre vytvorenie partnerstiev na ktoré je projekt zameraný.

4.2 Postavenie tematickej oblasti v systéme prevádzkovania mesta

Systém prevádzkovania župného mesta Győr bol vybudovaný a realizuje sa primerane veľkosti sídla a komplexnosti úloh, ktoré je potrebné plniť. Uplynulé desaťročia priniesli mnoho zmien, ktorých výsledkom je, že veľkú väčšinu činností zabezpečujú podniky, ktoré sú vo vlastníctve

mesta. Ako sme už v predchádzajúcej kapitole spomenuli, na území mesta Győr zabezpečuje najväčšiu časť úloh spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt..

V rámci prevádzky mesta má prioritné miesto odpadové hospodárstvo obce (zoskupenia). Činnosti s tým súvisiace zabezpečuje – v súlade s právnymi normami – spoločnosť nonprofit kft, ktorá je súčasťou vyššie spomenutej spoločnosti. Pred rokom 2012 zabezpečovala činnosti na úseku odpadového hospodárstva mesta Győr a mnohých okolitých obcí priamo spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt., ktorá disponovala všetkými potrebnými povoleniami a zároveň spĺňala všetky materiálne aj personálne podmienky na to, aby tieto činnosti dokázala plniť vo všetkých 112 obciach jej spádovej oblasti.

Existujúca prax sa však zavedením Zákona č. 185/2012 o odpadoch zmenila. Podľa tejto právnej normy môžu od 1. júla 2014 nakladať s odpadom len neziskové spoločnosti, ktoré disponujú povolením na nakladanie s odpadmi a úradným dokumentom vydaným Štátnou agentúrou odpadového hospodárstva (Országos Hulladékgyűjtő és Utárolás Nonprofit Kft. - OHÜ). Podľa zákona mohla spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt. vykonávať túto činnosť len do termínu zakotvenom v zákone.

„V záujme naplnenia zákonných požiadaviek Samospráva župného mesta Győr rozhodnutím valného zhromaždenia č. 305/2012. (XII. 19.) upraveného rozhodnutím valného zhromaždenia č. 22/2013. (II. 22.) založila dňa 1. januára 2013 spoločnosť Győri Hulladékgyűjtő és Utárolás Nonprofit Kft. so základným imanom 500.000,- Ft, ktorá sa v júni 2013 stala majetkom spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt.. Spoločnosť získala povolenie na nakladanie s odpadom, disponuje úradným dokumentom vydaným OHÜ a vyhrala verejnú súťaž vyhlásenú Regionálnym združením obcí pre rozvoj odpadového hospodárstva mesta Győr (Győri Nagytérsegi Hulladékgyűjtő és Utárolás Önkormányzati Társulás) na poskytovanie služieb na úseku odpadového hospodárstva 112 obcí patriacich k združeniu, takže od 1. júla 2014 zabezpečuje tieto činnosti v už zaužívanom rozsahu namiesto spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt. spoločnosť GYHG Nonprofit Kft.“³ – môžeme sa dočítať v dokumente s názvom Hospodársky program samosprávy župného mesta Győr na roky 2015-2020.

4.3 Odpadové hospodárstvo v Győri a okolí

Spoločnosť GYHG Nonprofit Kft. zastrešujúca vo svojej spádovej oblasti 112 obcí aplikuje v rámci zberu komunálneho odpadu všade podobnú prax. To znamená – ako už bolo stručne naznačené vyššie – že v prípade obytných domov vykonáva zber zmesového odpadu a v prípade rodinných domov zber separovaného odpadu. Za týmto účelom sú rodinné domy vybavené dvomi odpadovými nádobami, jedna je s hnedým poklopom a slúži na zber odbúrateľného odpadu (napr. zvyšky jedla, plienky, popol atď.), druhá, so sivým poklopom, slúži na zber obalového materiálu znečisteného olejom alebo masťou.

V záujme podpory separovaného zberu sú na území mesta pre obyvateľov k dispozícii početné zberné ostrovčeky. Keďže separácia tvorí základ recyklácie, je mimoriadne dôležité, aby na mieste zberných ostrovčekov nedošlo k pomiešaniu jednotlivých komodít. Tomu napomáha aj rozdielna farba a označenie odpadových nádob. Čo sa farebného rozlíšenia týka, žlté nádoby

³ Hospodársky program samosprávy župného mesta Győr na roky 2015-2020, s. 51.

slúžia na zber plastov, modré na zber papiera, zelené na zber skla a sivé na zber kovového odpadu. Naplnenosť zberných ostrovčekov je možné nahlásiť na bezplatnej zelenej telefonickej linke.

Zberné dvory prevádzkované spoločnosťou GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. slúžia na ekologické uloženie nebezpečného aj ostatného odpadu z domácností. Ide predovšetkým o nebezpečné odpady z obalov, nádoby od farieb, batérie a akumulátory, žiarivky, klasické aj LED žiarovky, elektronický odpad a odpadový olej z domácností, ktoré vznikajú prakticky na dennej báze a s ktorými je potrebné nakladať ako s nebezpečným odpadom. Ako ostatný odpad nie nebezpečného charakteru prijímajú zberné dvory objemný odpad z domácností, starý nábytok a zariadenie a bežný odpad z obalov. Uloženie týchto druhov odpadu bolo možné v roku 2018 v rámci celej spádovej oblasti zahrňujúcej 112 obcí spolu v 43 zberných dvoroch. Uloženie odpadov v zberných dvoroch je pre obyvateľov danej obce a jej okolia bezplatné. Podľa informácií spoločnosti GYHG Nonprofit Kft. a s prihladením na nariadenia samosprávy je možné na jedného obyvateľa odovzdať do zberného dvora komodity v nasledovnom množstve:

- „objemný odpad, plasty, papier, sklo, kovy, textil a drevnatý záhradný odpad bez obmedzenia a s prihladením na kapacitu kontajnerov umiestnených v zberných dvoroch;
- stavebný odpad na jednu nehnuteľnosť v množstve 1 m³ mesačne;
- pneumatiky osobných vozidiel mesačne 200 kg;
- oleje a tuky z domácností mesačne 5 litrov, ale nie viac ako 60 litrov za rok;
- z nebezpečných odpadov batérie, akumulátory, elektronický odpad, obaly znečistené farbou alebo chemickými látkami jednorazovo maximum 50 kg, ale nie viac ako 150 kg za rok;
- odpadový olej mesačne 4 litre, ale nie viac ako 8 litrov za rok.”⁴

Spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft., ako povinný poskytovateľ verejnej služby, môže vykonávať a vykonáva odvoz komunálneho odpadu len v súlade s právnymi predpismi. Na to využíva moderný vozový park, ktorý bude podrobnejšie popísaný v kapitole 6.2 tejto štúdie. Odpad zo spádovej oblasti je zväzovaný do Centra spracovania odpadov v Győr-Sashegyi, ktorý je v prevádzke od marca roku 2010.

Systém nakladania s odpadom fungujúci od roku 2010 v oblasti mesta Győr možno považovať za jeden z najmodernejších. Zberné ostrovčeky, zberné dvory, dve prekládkové stanice ako aj Centrum spracovania odpadov v Győr-Sashegyi slúžia v súlade s normami Európskej únie na to, aby sa odpad nezhrmažďoval, ale triedil a po predbežnom spracovaní sa následne v čo najväčšej miere ako druhotná surovina recykloval. Vďaka modernej technológii, vložennej práci a spolupráci obyvateľov dokáže v súčasnosti spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. recyklovať až 70% komunálneho odpadu.

Na území Maďarska, s prihladením na nariadenia Európskej únie platné od 15. júla 2009, je možné ukladanie odpadu len na odizolovaných skládkach. Technológia použitá v Győri

⁴ <http://www.gyhg.hu/hulladekudvarok-1>

vyhovuje požiadavkám modernej doby. V Centre spracovania odpadov v Győr-Sashegyi sú v záujme zabránenia znečistenia životného prostredia bočné steny aj spodná časť skládky odizolované 2.5 mm hrubou a pevnou fóliou z vysokohustotného polyetylénu (HDPE). Z hľadiska prevencie znečistenia životného prostredia je skládka zároveň opatrená geoelektrickým monitorovacím systémom, ktorý zistí akúkoľvek trhlinu vo fólii alebo presakovanie.

V tabuľke nižšie uvádzame hlavné údaje o odvoze odpadov. Uvedené hodnoty sme skúmali za obdobie 2013-2016.

Tabuľka č. 2: Hlavné údaje o odvoze odpadov v meste Győr (2013-2016)

Obdobie	Celkové množstvo komunálneho odpadu (v tonách)	Komunálny odpad od obyvateľov (v tonách)	Separovaný odpad od obyvateľov (v tonách)
Rok 2013	32 182,3	23 240,0	3 337,0
Rok 2014	40 372,6	25 576,1	3 937,3
Rok 2015	41 265,9	25 678,8	3 744,4
Rok 2016	43 837,9	26 544,0	4 209,4

Zdroj: KSH T-STAR

Z údajov vidíme, že celkové množstvo komunálneho odpadu za sledované obdobie významne narástlo, pričom tento nárast predstavuje za obdobie medzi rokmi 2013-2016 36,2%. Kým v prípade komunálneho odpadu obyvateľstva došlo z hľadiska množstva k nárastu o 14,2%, v prípade separovaného odpadu obyvateľstva zodpovedá tento nárast 26,1%.

Nižšie zobrazené tabuľky obsahujú údaje o spoločnosťou zozbieranom odpade za posledné 4 roky. Je dôležité podotknúť, že väčšina zozbieraného odpadu sa po predošlom spracovaní recykluje, takže v ideálnom prípade sa na skládku ukladá len 30% zozbieraného odpadu.

Tabuľka č. 3: Množstvo zozbieraného odpadu (2014-2017) I.

Všetky komodity	2014.	2015.	2016.	2017.
papier a kartónové obaly (150101)	2 713 860	2 760 560	2 721 840	2 750 130
plastové obaly (150102)	2 067 200	2 324 040	2 453 850	2 579 880
kovové obaly (150104)	486 310	545 700	502 210	519 210
sklené obaly (150107)	1 685 690	1 750 140	1 813 250	1 894 770
biologicky odbúrateľný (200201)	9 694 394	9 541 603	10 375 546	10 741 052
zmesový komunálny (200301)	41 817 834	42 969 387	43 931 124	44 834 669

Zdroj: Údaje spoločnosti GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft.

V súvislosti s tabuľkou vyššie treba zdôrazniť, že zvoz rôznych druhov obalov zo zberných ostrovčekov a z inštitúcií sa uskutočňuje smetiarskymi autami, kým na zber biologicky odbúrateľného odpadu využíva spoločnosť tzv. dvojkontajnerový systém (hnedý kontajner a odpad z cintorínov). Zmesový komunálny odpad pozostáva zo zmesového odpadu a zvyškov z dvojkontajnerového systému a zo zmesového odpadu z inštitúcií.

Tabuľka č. 4: Množstvo zozbieraného odpadu (2014-2017) II.

Množstvo zozbieraného odpadu na zberných dvoroch (v tonách)											
	PA PIE R	PLA STY (nie obaly)	KO V (nie obal y)	ODR EZK Y	JED LÝ OL EJ	ELETR ONICKÝ	OBJE MNÝ	PNEUM ATIKY	STAV EBNÝ	NEB EZP EČN Ý	Spol u
identifi kačný kód	150 101	2001 39	200 140	2002 01	200 125	200136	7	160103	17010 1		
2014	322	435	232	704	7,7	235	1887	114	8141	354	124 32
2015	358	550	269	833	8,8	364	2233	106	8163	321	132 06
2016	408	592	413	869	8,2	509	2704	163	8472	266	144 04
2017	424	573	423	955	10	522	3095	235	8751	225	152 13

Zdroj: Údaje spoločnosti GYHG Györi Hulladékgazdálkodási NKft.

Na základe údajov z vyššie uvedených tabuliek môžeme konštatovať, že v sledovanom období sa významne a nepretržite zvyšovalo množstvo vytriedených plastových a sklenených obalových odpadov zozbieraných zo zberných ostrovčekov. Za sledované štyri roky stúpalo aj množstvo vytriedeného papiera, kartónov a kovových obalov zozbieraných zo zberných ostrovčekov, avšak tu si môžeme všimnúť, že po roku 2015, kedy došlo k významnému nárastu, nastáva v roku 2016 v oboch komoditách pokles, po ktorom nasleduje opätovný vzostup. Súčasne s nárastom množstva separovaného a recyklovaného odpadu stúpalo aj množstvo biologicky odbúrateľného a zmesového odpadu v sledovanom období, to znamená, že nárast množstva triedeného odpadu nevedol k poklesu ostatného komunálneho odpadu.

V období 2014-2017 zreteľne vzrástlo aj množstvo vytriedeného odpadu v zberných dvoroch. Táto skutočnosť sa týka v podstate všetkých komodít s výnimkou nebezpečného odpadu, ktorého množstvo kleslo v roku 2017 na hodnotu zodpovedajúcu 63,5% hodnoty z roku 2014. Najvýznamnejší nárast môžeme pozorovať v množstve zozbieraného elektronického odpadu (222,1%) a pneumatík (206,1%), ale dá sa povedať, že v zberných dvoroch došlo k značnému nárastu v celkovom množstve zozbieraného odpadu: hodnota v roku 2017 predstavuje 122,3% hodnoty z roku 2014.

Spoločnosť Arrabona Depo Kft.

S podporou Európskej únie a Maďarskej republiky sa uskutočnila druhá fáza vývoja plynovej elektrárne na skládkový plyn na mieste uzavretej a momentálne rekultivovanej skládky v Györi na Pápai ceste. Po dokončení investície sa očakáva len minimálna produkcia skleníkových plynov a urýchlenie procesu rekultivácie.

Inovácia sa uskutočnila v rámci projektu „KEOP-4.10.0/C/12-2013-0063 Vybudovanie malej elektrárne na skládkový plyn“. Dňa 31. marca 2015 začala prevádzka 499 kW plynového motora na skládkový plyn, čím sa ukončila realizačná etapa projektu. Na rekultivovanej skládke Győr, Pápai cesta bola vybudovaná sústava potrubí na zber skládkového plynu, ktorý sa

odvádza do plynového motora vo forme kontajneru. Plynový motor generuje elektrickú energiu, ktorá sa privádza do verejnej elektrickej siete. Technické zariadenie, ktoré vzniklo vďaka tejto investícii tak prispieva k čistote ovzdušia, urýchľuje rekultiváciu skládky a zároveň produkuje elektrickú energiu. Na tomto mieste je potrebné spomenúť, že likvidácia skládkového plynu vznikajúceho na uzavretých skládkach je opodstatnená a podľa nariadenia Ministerstva životného prostredia a vodného hospodárstva č. 20/2006. (IV.5.) aj povinná. Vďaka projektu sa metán, vznikajúci na uzavretej skládke neuvoľňuje do prostredia, ale je energeticky zhodnocovaný.

Zásluhou implementovanej technológie sa do elektrickej siete ročne privedie takmer 2 milióny kWh elektrickej energie, ktorá pokryje ročnú spotrebu približne tisíc domácností. Týmto spôsobom je možné predísť emisii viac ako 2700 ton skleníkových plynov. Čisté investičné náklady zrealizovaného projektu predstavujú sumu 450 miliónov Ft, z toho 206 miliónov Ft bolo vo forme grantu. Finančnú podporu poskytol v rámci národného strategického referenčného rámca s názvom Új Széchenyi Terv pod označením KEOP-4.10.0/C fond na podporu využitia obnoviteľných zdrojov energie. Projekt realizovala a prevádzkuje spoločnosť Arrabona Depo Kft., ktorá patrí pod spoločnosť GYŐR-SZOL Győri Közzszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt..

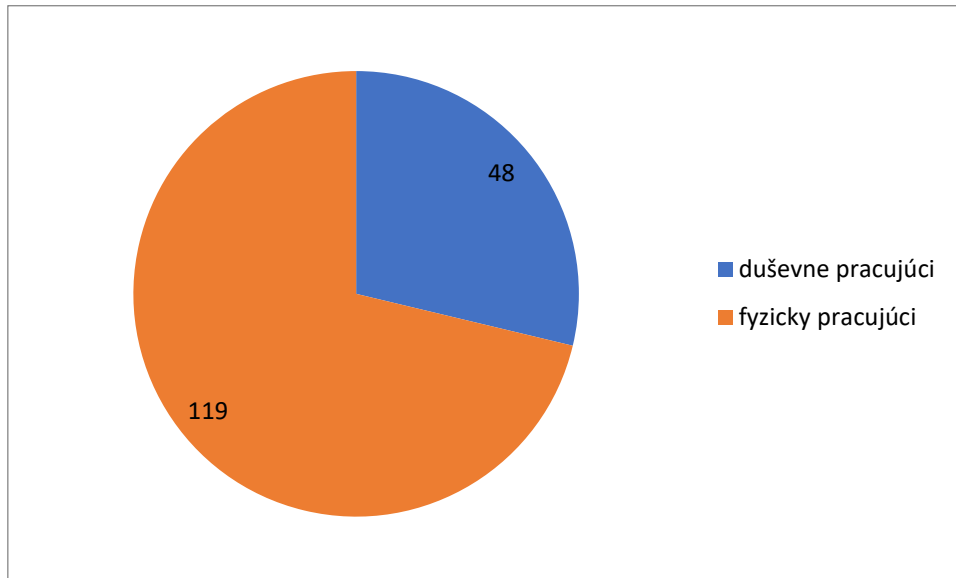
Z hľadiska dlhodobého efektu zrealizovanej investície je dôležité spomenúť pokles emisií metánu do ovzdušia z uzavretej skládky v najbližších minimálne 10 rokoch a maximálnu možnú elimináciu priameho vplyvu rekultivovanej skládky na bližšie i vzdialenejšie okolie. Okrem toho projekt významnou mierou prispieva k energetickej nezávislosti Maďarska, keďže vyprodukovaná energia vedie k poklesu importu zemného plynu a elektrickej energie.

Systém odpadového hospodárstva fungujúci na území mesta Győr a v jeho okolí možno považovať za jeden z najvyspelejších, a po technologickej stránke za jeden z najmodernejších. Odpadového hospodárstvo založeného na selektívnom zbere odpadu si vyžaduje spoluprácu obyvateľstva, vďaka ktorej systém napomáha zachovaniu prírodných hodnôt a vytvoreniu a udržiavaniu čistých a ekologických životných podmienok.

5 Zdroje a hospodárenie

5.1 Dostupné ľudské zdroje (odborné, pracovné)

V tejto časti si na základe údajov poskytnutých spoločnosťou GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft dňa 13. marca 2018 podrobne roanalyzujeme zastúpenie ľudských zdrojov v tejto spoločnosti podľa vzdelanostnej úrovne.

Obr. č. 7: Zastúpenie ľudských zdrojov z hľadiska výkonu fyzickej a duševnej práce (Zdroj: Údaje spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtők NKft.)

V spoločnosti pracovalo v čase zberu údajov len 167 zamestnancov. Z toho 48 zamestnancov – teda 28,74% celkového počtu zamestnancov – vykonávalo prácu predovšetkým duševného charakteru, kým 119 osôb – teda 71,26% celkového počtu zamestnancov – vykonávalo prácu fyzickú.

Tabuľka č. 5: Zastúpenie ľudských zdrojov podľa ukončeného vzdelania a druhu vykonávanej práce

	Duševná práca	Fyzická práca
univerzita	6	0
vysoká škola	16	1
vyššie odborné vzdelanie	7	0
gymnázium	4	4
stredná odborná škola	15	12
stredné odborné učilište	0	49
nižšie odborné vzdelanie	0	4
základná škola	0	49
Spolu	48	119

Zdroj: Údaje spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtők NKft.

Tretina duševne pracujúcich – čo predstavuje 9,58% celkového počtu zamestnancov – disponuje vysokoškolským diplomom a 12,5% disponuje univerzitným vzdelaním. Vyššie

odborné vzdelanie má 7 osôb, gymnázium a strednú odbornú školu ukončilo spolu 19 zamestnancov.

V čase zberu údajov disponovala zo 119 fyzicky pracujúcich zamestnancov ukončeným vysokoškolským vzdelaním len 1 osoba, zatiaľ čo strednú školu ukončilo 16 osôb, čo predstavuje 13,45% fyzicky pracujúcich. Odborné učilište respektíve nižšie odborné vzdelanie absolvovalo 53 zamestnancov, 49 osôb malo najvyššie ukončené vzdelanie základné.

5.2 Stroje, zariadenia

Hlavné údaje o strojoch a zariadeniach spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. prevádzkovaných v Centre spracovania odpadu v Sashegyi zobrazuje tabuľka nižšie⁵:

Tabuľka č. 6: Zoznam strojov a zariadení

Kompostovanie	Výkon (kW)
Mobilný kladivkový drvič	150
Mobilný triedič	43
Mobilný pneumatický triedič	43
Mobilná miešačka	180
Mobilný nakladač (2 ks)	150
Nosiče náradia	190
Mechanicko-biologická úprava	
Valcový drvič	230
Mobilný triedič	43
Mobilný nakladač (2 ks)	150
Baliaci stroj	20
Skládkovanie	
Kompaktor	200
Pásový dozér	150

Zdroj: Údaje GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nkft.

Z technologických zariadení určených na spracovanie odpadu stojí za zmienku objekt na triedenie odpadu (hala na triedenie a balenie odpadu s rozlohou 4 244 m² a kapacitou 12 000 t/rok), ako aj kompostér biologického a organického odpadu (HDPE fóliou odizolovaná vodotesná betónová plocha s rozlohou 10 500 m² a kapacitou 26 000 t/rok). Kapacita mechanicko-biologickej úpravovne (HDPE fóliou odizolovaná vodotesná betónová plocha s rozlohou 19 000 m², 9 ks železobetónových síl s podlahovou plochou 30x8 m, hala s rozlohou 1 823 m² a prístrešok so železobetónovou podlahou o rozlohe 1 774m²) je 50 000 t/rok, kapacita tzv. skládkového priestoru (s nádržami pre odpad, ktorý nie je nebezpečný) je 1 200 000 m³.

⁵ Analýza Integrovaného povolenia spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nkft. (Registračné číslo: 123-4/2014), 3. február 2014.

5.3 Spolupráca a externe zabezpečované služby

Spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft., do spádovej oblasti ktorej spadajú tri župy (Rábsko-mošonsko-šopronska, Veszprémska a Komáromsko-ostrihomská), zabezpečuje služby v meste Győr a v ďalších 111 obciach.

Spoločnosť spolupracuje s mnohými partnermi. Z nich na prvom mieste stojí Samospráva župného mesta Győr resp. spoločnosť GYŐR-SZOL Győri Közzolgálató és Vagyongazdálkodó Zrt.. Samospráva určuje právny rámec fungovania spoločnosti a postupuje požiadavky obyvateľstva smerom k podniku. Uvedená spoločnosť vznikla dňa 30. septembra 2010 na základe rozhodnutia valného zhromaždenia župného mesta Győr č. 180/2010 (VI.24.) fúziou viacerých spoločností, menovite spoločnosti Győri Kommunális Szolgálató Kft., spoločnosti Győri Hőszolgálató Kft. a spoločnosti Győri Városfejlesztési Kft., pričom spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. funguje ako jej dcérska spoločnosť. Obe spoločnosti úzko spolupracujú na dennej báze, čoho dobrým príkladom je aj program podpory výchovy miestnej mládeže a detí k tvorbe a ochrane životného prostredia spolu s médiami Győr+ Média.

Na úseku odvozu a spracovania odpadu je partnerom spoločnosti združenie Győr Nagytérségi Hulladékgyűjtők Önkormányzati Társulás, ktoré vzniklo 20. apríla 2005. Združenie vybudovalo za pomoci zdrojov z Európskej únie komplexný systém odpadového hospodárstva, ktorého cieľom bolo za pomoci miestnych samospráv vybudovať integrovaný a komplexný systém nakladania s odpadmi vrátane selektívneho zberu, spracovania a recyklácie odpadov respektíve vytvorenia predpokladov na recykláciu. Okrem zmienených bola zámerom aj ekologická likvidácia nerecyklovateľných odpadov a vytvorenie bezpečných skládok respektíve rozšírenie ich kapacít. Prevádzku systému zabezpečuje spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. ako poskytovateľ verejnej služby.

Spoločnosť získava množstvo surovín (napr. posypovú soľ) od externých dodávateľov, súvisiace dokumenty zadávacích konaní sú dostupné na webovej stránke spoločnosti. Podľa údajov na webovej stránke je subdodávateľom SZČO Pongrácz László, ktorý do mája 2017 poskytoval spoločnosti poradenstvo v súvislosti bezpečnou prepravou nebezpečného tovaru.

5.4 Verejné obstarávania

Podľa slov odborných pracovníkov spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. podnik nevykonáva verejné obstarávania svojvoľne, ale podľa plánov pripravených Regionálnym združením obcí pre rozvoj odpadového hospodárstva. Združenie pripravuje priebežný ročný investičný plán do výšky amortizačného poplatku uhradeného spoločnosťou. Na základe neho je možné v rámci spoločnosti vykonávať údržbové práce alebo menšie inovácie zariadení. Obstarávania väčšieho rozsahu boli zrealizované počas výstavby Centra spracovania odpadov v Sashegyi, kedy sa zakúpilo 30 vozidiel, z ktorých 4 ks sú vhodné na umývanie, a 97 856 ks nádob. Zároveň sa vybuodovala 12 úseková triediareň opatrená paketovačom a perforátorom.

V blízkej budúcnosti plánuje spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. nakúpiť z fondov Európskej únie moderné vozidlá na odvoz odpadu a jeho nakladanie.

Predpokladaná investícia v objeme jednej miliardy v rámci operatívneho programu KEHOP bude použitá aj na nákup kontajnerových vozidiel a nakladačov podobným tým na obrázku.

V obstarávacích plánoch figuruje aj nákup hákového nosiča kontajnerov modernejšieho prevedenia ako je ten na fotografií, ako aj vybudovanie krytej haly na mechanicko-biologickú úpravu odpadu.

5.5 Náklady a hospodárenie

V ďalšom si prejdeme najdôležitejšie finančné údaje spoločnosti GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. na základe súvahy podniku v rokoch 2014-2015. Základné imanie spoločnosti predstavovalo v oboch rokoch 90 500 000 forintov, kapitálové rezervy v oboch rokoch boli 80-80 miliónov forintov. V roku 2015 bol súčet aktív a pasív rovný 834 536 000 forintom. Hlavné finančné údaje podniku uvádza tabuľka nižšie.

Tabuľka č. 7: Hlavné finančné údaje spoločnosti GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. (2014-2015, tisíc Ft)

	2014	2015
Čisté príjmy z predaja	1 416 671	2 790 061
Aktivácia vlastných výkonov	3 509	8 124
Ostatné výnosy	2 795	12 874
Materiálne výdavky	852 187	1 810 843
Personálne výdavky	326 524	667 338
Odpisy	112 426	37 098
Ostatné náklady	110 081	269 775
Zisk z prevádzkovej činnosti	21 757	26 005
Zisk pred zdanením	18 793	23 051
Zisk po zdanení	8 568	1 819
Hospodársky výsledok v súvahe	8 568	1 819

Zdroj: Údaje spoločnosti GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft.

Z tabuľky je zrejmé, že v skúmanom období sa čisté príjmy spoločnosti takmer zdvojnásobili a to zo sumy 1,4 miliardy forintov na 2,79 miliárd forintov. V roku 2015 pochádzalo 97,3% čistých príjmov (2,714 miliárd forintov) z činností súvisiacich s odpadovým hospodárstvom. V rovnakom období klesol výsledok v súvahe z 8,5 miliónov forintov na 1,8 miliónov forintov.

Ak sa zameriame na vývoj nákladov vidíme, že ako materiálne, tak aj personálne výdavky v období 2014-2015 významne narástli. Kým materiálne výdavky stúpili z 852 miliónov forintov na 1,8 miliárd forintov, zatiaľ personálne výdavky narástli zo sumy 326 miliónov na sumu 667 miliónov forintov, takže v oboch položkách nastalo viac ako dvojnásobné zvýšenie.

Zisk z prevádzkovej činnosti v skúmanom období stúpol zo sumy 21,757 miliónov forintov na sumu 26,005 miliónov forintov, takmer 85% tejto sumy, čo je 22,14 miliónov forintov je zisk z činností súvisiacich s odpadovým hospodárstvom. Výsledok v súvahe klesol z 8,5 miliónov forintov na 1,8 miliónov forintov, a hoci výsledok hospodárenia s odpadmi bol negatívny (-

1,658 miliónov forintov) vďaka pozitívnym výsledkom ostatných činností (3,477 miliónov forintov) bol aj konečný výsledok pozitívny.

Nasledujúca tabuľka obsahuje prehľad čistých ziskov firmy podľa jednotlivých činností v rokoch 2014 a 2015.

Tabuľka č. 8: Prehľad príjmov podľa činností

Pomenovanie	31. dec. 2014.		31. dec. 2015.	
	tis. Ft	%	tis. Ft	%
Odvoz domového a záhradného odpadu z uzavretých záhrad	786 264	55,5	1 564 577	56,2
Predaj triedeného odpadu	87 670	6,2	201 766	7,2
Podpora výkupu	70 948	5,0	156 330	5,6
Odvoz zmesového odpadu z inštitúcií	392 651	27,7	785 086	28,1
Ostatné činnosti	79 138	5,6	82 302	2,9
Spolu	1 416 671	100,0	2 790 061	100,0

Zdroj: Údaje spoločnosti GYHG Győri Hulladékgazdálkodási NKft.

Z tabuľky vidíme, že v rámci celej skupiny príjmov sa príjem z odvozu domového a záhradného odpadu pomerovo príliš nezmenil, hoci objem príjmov ako taký sa zdvojnásobil. Rovnaké platí aj v prípade predaja triedeného odpadu, podpory výkupu a položky odvoz zmesového odpadu z inštitúcií.

Príjmy z ostatných činností narástli len malou mierou – zo 79,13 miliónov na 82,3 miliónov forintov – a tomu zodpovedajúco klesol aj ich podiel na celkových príjmoch.

Spoločnosť splňa všetky základné technologické požiadavky na svoju prevádzku, vykrytie nedostatkov v dôsledku amortizácie respektíve inovácie a nákupy s cieľom uspokojiť požiadavky na modernizáciu sa uskutočňujú etapovite. Na dennej báze predstavuje problém skôr nedostatok ľudských zdrojov, keďže podniky fungujúce v meste a v okolí spôsobujú vďaka nimi ponúkaným pracovným príležitostiam akési vákuum odborných pracovníkov potrebných na fungovanie podniku.

6 Činnosti a organizácia práce

6.1 Činnosti na úseku odpadového hospodárstva

Tabuľka nižšie uvádza predovšetkým činnosti spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft., ale sú v nej uvedené aj špeciálne činnosti vykonávané spoločnosťou Arrabona Depo Kft.. Ako sme už spomenuli, obe spoločnosti patria pod spoločnosť GYŐR-SZOL Győri Közszolgáltatató és Vagyongazdálkodó Zrt. a okrem Győru zabezpečujú činnosti súvisiace so zberom, odvozom a spracovaním odpadu v ďalších 111 obciach.

Tabuľka č. 9: Činnosti na úseku odpadového hospodárstva

Poskytovateľ služby	Charakter činnosti	Pomenovanie činnosti	Krátky popis
GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft.	Nepretržitá	Zber odpadu – zber odpadu z domácností	Poskytovateľ služby zabezpečuje v bytových domoch zber zmesového a v rodinných domoch zber triedeného (dve odpadové nádoby) odpadu. Harmonogram odvozu odpadu si obyvatelia môžu pozrieť v zbernom kalendári.
	Nepretržitá	Zber odpadu – selektívny zber pomocou zberných ostrovčekov	V meste Győr sú od roku 2004 k dispozícii zberné ostrovčeky opatrené zbernými nádobami na bezplatné uloženie plastov, papiera, skla a kovového odpadu.
	Nepretržitá	Zber odpadu – ekologické umiestnenie nebezpečného a ostatného odpadu z domácností v zberných dvoroch	Obyvatelia mesta majú možnosť uložiť odpad z obalov znečistených nebezpečnými látkami (napr. nádoby od farieb, batérie, akumulátory, žiarivky, elektronický odpad, odpadový olej) respektíve ostatný nie nebezpečný odpad (napr. odpad z obalov, objemný odpad) v zberných dvoroch. Uloženie niektorých druhov odpadov je množstevne limitované. O množstve uloženého odpadu vedie spoločnosť elektronický register.
	Sezónna	Zber odpadu – zber objemného odpadu	Od roku 2010 sa na území mesta Győr neuskutočňuje klasický odvoz objemného odpadu, namiesto toho sa zber

			vykonáva v jednotlivých mestských častiach v jarnom a jesennom období. Obyvatelia neumiestňujú objemný odpad pred domami, ale ho ukladajú na vopred vyhradených miestach v stanovených dňoch. Uloženie nebezpečného odpadu nie je možné.
	Nepretržitá	Odvoz odpadu	Spoločnosť Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. vykonáva odvoz odpadu v súlade s právnymi predpismi. Na tento účel využíva vozový park, ktorý zodpovedá súčasným požiadavkám. Odpad zo spádovej oblasti spoločnosti sa zväžá od marca 2010 do Centra spracovania odpadov v Győr-Sashegyi.
	Nepretržitá	Spracovanie odpadu	V spádovej oblasti spoločnosti Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. je 339 zberných ostrovčekov, 43 zberných dvorov a 2 prekládkové stanice. Okrem toho Centrum spracovania odpadov v Győr-Sashegyi slúži na spracovanie odpadu pomocou najmodernejších technológií v súlade s normami Európskej únie. Odborní pracovníci spoločnosti dokážu po vytriedení a úprave odpadu jeho veľkú časť postúpiť ďalej ako druhotnú surovinu vhodnú na recykláciu. Vďaka investíciám, technickej výbave a spolupráci obyvateľstva sa takmer 70% odpadu spracovávaného spoločnosťou Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. recykluje.
Arrabona Depo Kft.	Nepretržitá	Zhodnocovanie skládkového plynu	31. marca 2015 začala prevádzka 499 kW plynového

			<p>motora na skládkový plyn na skládke Győr, Pápai cesta. S podporou EU sa tak zrealizoval projekt, ktorý minimalizuje emisie skleníkových plynov a urýchli rekultiváciu skládky.</p>
--	--	--	---

Zdroj: Vlastná editácia

6.2 Vykonávanie jednotlivých činností v praxi, organizácia práce

Spoločnosť GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. disponuje certifikátom kvality ISO 9001 a ISO 14001, to znamená, že použité technológie a riadenie procesov v spoločnosti zodpovedá najmodernejším požiadavkám. V rámci dvojdnového tematického workshopu sa dňa 4. apríla 2018 naskytla príležitosť navštíviť Centrum spracovania odpadov v Sashegyi. V tejto kapitole si predstavíme proces spracovania odpadov doplnený ilustračnými fotografiami z centra.

Príjem prichádzajúcich nákladných vozidiel, registrácia a dokumentácia (váženie atď.) prichádzajúceho respektíve odchádzajúceho nákladu sa uskutočňuje v budove na obrázku. V podstate ide o vstup a výstup odpadu. Dispečeri pracujúci v budove sú v telefonickom kontakte s vodičmi vozidiel, takže neustále môžu sledovať priebeh zberu. V centre spracovania odpadov sa na tento účel využívajú štyri technológie. Triedený odpad sa odvezie do triediarne, okrem toho tu však funguje mechanicko-biologická úprava, kompostovanie a skládka komunálneho odpadu.

Papier, sklo, plasty a kovy zo zberných ostrovčekov sa najprv zložia a pomocou nakladača prevezú do triediarne. V období medzi rokmi 2015 a 2017 narástlo množstvo takto vytriedeného odpadu zo 7,1 ton na 7,7 ton. Do centra spracovania odpadov sa zväžia odpad z 339 zberných ostrovčekov a 46 zberných dvorov, z ktorých 7 je prevádzkovaných na území mesta Győr.

Privezený zberový papier sa skladá osobitne do krytých prístreškov a následne paketuje. Plastový odpad sa voľne vysype a predbežne sa skladuje na otvorenom priestranstve. Po ručnom triedení sa zabalený ďalej odváža (vid'. obrázok nižšie). Okrem zberového papiera a plastov, sa technológiou popísanou nižšie triedi a paketuje aj kovový odpad. V rámci kovového odpadu sa triedia zvlášť nápojové a pivoové plechovky z hliníka a zo železa. Kovový odpad sa predáva za dopredu dohodnutú trhovú cenu. Podľa odborníkov je cena za hliníkový odpad niekoľkonásobne vyššia ako cena za železný odpad.

Plánovaná ročná kapacita 12-úsekovej triediarne je 12 000 ton. Jej rozloha je 4 244 m². Po ručnom triedení sa podľa farby vytriedený odpad pomocou perforátorom opatreného paketoča zlisuje. Po skončení procesu sa vytriedený odpad odvezie k autorizovanému spracovateľovi. Z triediarne sa ročne vyvezie okolo 6000 ton druhotných surovín na recykláciu.

Plánovaná ročná kapacita tzv. mechanicko-biologickej úpravovne je 45 000 ton. Privezený odpad sa po rozdrvení na kúsky o veľkosti 120-150 milimetrov umiestňuje do jedného z deviatich, krytých, umelo vetraných síl rozmiestnených na ohraničenej vodotesnej betónovej ploche s odvodom na výluhy.

V silách s podlahovou plochou 30x8 metrov je zmesový odpad 28 dní v teple, kde týmto tepelným zrením a odvetrávaním stratí podľa odborníkov na objeme asi 20-25%. Následne sa odpad vyskladní a umiestni na sitá (rošty). Odpad, ktorý cez sitá neprepadne (čiže frakcie 80 mm a viac) sa paketuje a odváža. Ročne sa takto vyvezie asi 20 000 ton odpadu na energetické zhodnotenie, čiže spálenie. Plánovaná rozloha skládky pre ostatný komunálny odpad je 75 000 m², jej plánovaný objem je 1.200.000 m³.

Ročne sa privezie na skládku približne 30 000 ton odpadu. Plánovaná skládková výška je 15-19 metrov, plánovaná životnosť je 40 rokov. Obrázky zobrazujú ďalšie dostupné kapacity skládky na technologicky vhodné uloženie odpado.

Na obrázkoch vidíme jednak potrubia na odvádzanie skládkových plynov a jednak systém senzorov, ktorý zaznamenáva a oznamuje prípadné znečistenie pôdy. Táto technológia – podľa slov odborníkov – sníma a posíla ďalej do spoločnosti, ktorá systém vybudovala, údaje v reálnom čase, tie sa následne roztriedia a postúpia spoločnosti GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft., ktorá ich denne aktualizuje na svojej webovej stránke.

Kompostovisko má predpokladanú ročnú kapacitu asi 24 000 ton. Na vodotesnej betónovej ploche je zabezpečené odvádzanie dažďovej aj priesakovej vody, zároveň je vytvorený aj okraj zabráňujúci pretekaniu vody po povrchu. Proces kompostovania zabezpečuje 8 ks kompostérov s fóliovým prekrytím a so vstrekaním vzduchu.

Počas procesu spracovania sa privezený organický odpad najprv rozdrví na menšie kúsky o veľkosti 120-150 mm. Následne sa za účelom nastavenia optimálnych parametrov takto rozdrvený odpad premieša. Premiešaný odpad sa dostáva do sila, kde sa po spracovaní preosieva na 40-80 mm frakciu. Cez sitá prepadnutý odpad tvorí ročne asi 5 000 ton a ako tzv. rekult komp sa recykluje.

Navštívený podnik vďaka použitým technológiám a vďaka spolupráci obyvateľstva dokáže spracovať 70% privezeného odpadu tak, aby bol vhodný na recykláciu. Týmto spôsobom významne prispieva k zníženiu množstva takého odpadu, ktorý je - po viacnásobnom triedení a spracovaní – možné už len skládkovať. Systém pracuje s jednou z najekologickejších technológií.

7 Dosiiahnuté výsledky

V tejto kapitole si vecne predstavíme dosiahnuté výsledky a prínosy na úseku odpadového hospodárstva. Cieľom tejto časti štúdie je vyzdvihnúť tie postupy, ktoré môžu byť užitočné z hľadiska využitia a zavádzania dobrej praxe v iných obciach. Ako sme v predošlom spomenuli, spoločnosť GYHG Nonprofit Kft. zabezpečuje služby na úseku odpadového hospodárstva v danej oblasti od roku 2012. Činnosť a aktivity spoločnosti možno považovať za úspešné a práve na ďalších stranách sa pokúsime popísať kritériá tohoto úspechu. Keď spoločnosť Győr SZOL Zrt. v marci 2010 spustila prevádzku Centra spracovania odpadov v Győr-Sashegyi, podarilo sa jej zaviesť taký moderný systém, ktorý obstojí aj na celoštátnej úrovni. Systém je založený na piatich krokoch, ktoré jednoznačne prispievajú k zníženiu množstva odpadu a k jeho maximálnej recyklácii.

7.1 Prevencia

Centrum spracovania odpadov v hodnote takmer 15 mld forintov, vybudované predovšetkým zo zdrojov KEOP prispieva v súlade s technologickými požiadavkami doby k zberu a spracovaniu komunálneho odpadu. V rámci okruhu činností zabezpečovaných spoločnosťou GYHG Győri Hulladékgyűjtő Nonprofit Kft. stojí na prvom mieste prevencia, ktorá predchádza technologickému spracovaniu odpadov. Cieľom prevencie je vhodným spôsobom informovať obyvateľov o postupoch správneho triedenia odpadov respektíve o možnostiach, ktoré vedú k znižovaniu vzniknutého odpadu a k zachovaniu dobrého stavu životného prostredia. Informovanie obyvateľov s cieľom formovať ich povedomie zohrávalo nesmierne dôležitú úlohu počas zavádzania novej technológie. Ešte pred spustením samotnej služby zorganizovala spoločnosť v 112 dotknutých obciach informačné stretnutia respektíve otestovala svoj informačný systém offline. Počas komunikácie sa kládol dôraz na ušetrenie financií v domácnostiach so správne vytriedeným odpadom. Informovanie v rámci obcí zabezpečoval aj mobilný informačný autobus a súvisiaca televízna a tlačová kampaň.

Informovanie obyvateľstva a formovanie jeho povedomia je naďalej považované za prioritnú činnosť, bez ktorej nie je možné presadzovať prevenciu.

7.2 Opakované použitie

Opakované použitie je z hľadiska ochrany životného prostredia najlepšia metóda obnovy. Jej základom je systém zálohovania, ktorý vzbudí v obyvateľoch záujem o vrátenie komodity k predajcovi. Oblasť takto využiteľných komodít je úzka (patrí sem napr. zálohovanie fliaš, renovácia tlačiarenských tonerov a kaziet) a žiaľ naďalej sa zužuje, naposledy sme boli svedkami stiahnutia sódových a šľahačkových bombičiek z tohoto zoznamu a ich nahradenia lacnejšími, jednorázovými verziami.

7.3 Recyklácia

Technológia je založená na triedení odpadu jednak zo strany obyvateľov s využitím zberových ostrovčekov a jednak zo strany poskytovateľa služby v rámci Centra spracovania odpadov. V oboch prípadoch je cieľom roztriediť jednotlivé komodity tak, aby boli v rámci nejakej výrobnej technológie opätovne využiteľné. K týmto komoditám zaraďujeme plasty, papier, rôzne kovy a sklo.

7.4 Energetické zhodnocovanie

Menej ekologickou metódou je energetické zhodnocovanie odpadov. Základom tejto metódy je mechanicko-biologická úprava, kde sa komunálny odpad najprv rozdrví na menšie časti, takto rozdrvený sa ukladá do špeciálnych síl, kde prebieha rozklad organického odpadu, následne sa odpad preosieva a zachytené väčšie časti sa energeticky zhodnocujú.

7.5 Deponovanie odpadu

Počas vyššie popísaného postupu frakcia odpadu, ktorá prepadla cez sitá je pre svoju veľkosť nevhodná na energetické zhodnocovanie. Táto jemná frakcia odpadu sa deponuje na skládke komunálneho odpadu. Pri zavádzaní nového systému možno jeho efektívnosť posudzovať v prvom kole na základe ukazovateľov kapacity novej technológie. Regionálne centrum spracovania odpadov prevádzkované spoločnosťou GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. disponuje 2 prekládkovými stanicami. Separovaný zber podporuje 43 zberných dvorov a 339 zberných ostrovčekov. Dôležitou zložkou systému je triediaca časť s paketovacím lisom s rozlohou 4.244 m² a ročnou kapacitou 12.000 ton. Zvoz komunálneho odpadu z domácností zabezpečuje 30 vozidiel. Spracovanie nebiologického odpadu prebieha v jednotke mechanicko-biologickej úpravy s celkovou plánovanou kapacitou 45.000 ton, kde sa nachádza 9 ks, fóliou zakrývateľných železobetónových síl s prívodom vzduchu. Na spracovanie zeleného odpadu je vybudovaný kompostovací systém s predpokladanou ročnou kapacitou 24.000 ton. Zvyškový komunálny odpad sa ukladá na skládke s rozlohou 75.000 m² a kapacitou 1.200.000 m³.

So spustením Centra spracovania odpadov a v náväznosti na Zákon č. 185/2012 o odpadoch boli sformulované dobre zadefinované a indikátormi podložené ciele.

1. Znížiť množstvo biologicky odbúrateľného odpadu do 1. júla 2016 pod 820.000 ton, čo je 90 kg/osoba/rok
2. Zvýšiť celkový objem papiera, kovového odpadu, plastov a skla pripraveného na opätovné použitie a recykláciu do 31. decembra 2020 na 50 %

Účinnosť fungovania centra dobre prezentuje skutočnosť, že stanovené ciele boli dokonca prekročené:

1. Množstvo biologicky odbúrateľného odpadu v rámci spracovaného odpadu predstavuje 37,5 kg/osoba/rok
2. Celkový objem papiera, kovového odpadu, plastov a skla pripraveného na opätovné použitie a recykláciu dosahuje v súčasnosti 50%

Popri týchto ukazovateľoch poukazujú na úspešnosť projektu aj nižšie uvedené fakty:

- stúpa množstvo biologického odpadu z domácností, to značí, že systém dvoch odpadových nádob je efektívny a obyvateľstvo separuje biologický odpad a zmesový odpad; množstvo takto vyzbieraného odpadu vzrástlo v rokoch 2015 – 2017 o 15%
- stúpa aj množstvo odpadu uloženého v zberných dvoroch, čo znamená zlepšenie spolupráce zo strany obyvateľstva v oblasti separácie odpadov, pretože v tomto prípade triedenia

odpadu musia obyvatelia sami dopraviť vyselektované komodity na miesto určenia; toto platí aj v prípade objemných odpadov: zrušením predošlého systému odvozu sa zodpovednosť preniesla na stranu obyvateľov; množstvo takto vyzbieraného odpadu vzrástlo v rokoch 2015 – 2017 o 14%

- stúpa aj množstvo elektronického odpadu umiestneného v zberných dvoroch
- obyvateľstvo čoraz aktívnejšie využíva nádoby umiestnené v zberných ostrovčekoch na triedenie papiera, skla, plastov a kovového odpadu, množstvo takto vyzbieraného odpadu vzrástlo v rokoch 2015 – 2017 o 7,8%

V prípade akejkol'vek poskytovanej služby sú dosiahnuté výsledky skutočne pozitívne iba v tom prípade, ak sú aj jej využívatelia spokojní. Zavedeniu nového systému v tomto prípade predchádzala intenzívna informačná kampaň, ktorá prispela k spoznaniu a akceptácii novej metódy. V spolupráci s odborníkmi Univerzity Istvána Szécsényiho uskutočnila spoločnosť Győr SZOL Zrt. v roku 2014 cez partnerské samosprávy prieskum spokojnosti obyvateľov formou papierového a online dotazníka. Prieskum bol zameraný v prvom rade na spokojnosť obyvateľov s novozavedenou technológiou. Podľa informácií pracovníkov spoločnosti GYŐR-SZOL Zrt. zozbierané údaje boli už vyhodnotené a výsledky sú jednoznačne pozitívne.

Ako zaznelo aj v rozhovore so zamestnancami spoločnosti GYHG Nonprofit Kft., pozitíva, ktoré daný systém priniesol boli v roku 2011 ocenené aj štátnou cenou „Aranyhangya díj”. Cenu získava najlepší zhromažďovateľ odpadu, jej pridelením bola jednoznačne ocenená komplexnosť a moderné prevedenie tohoto pokrokového systému.

8 Prispôsobiteľnosť postupov dobrej praxe

V tejto kapitole sa zameriame na prispôsobiteľnosť vyššie uvedených postupov dobrej praxe. Preskúmame, ktoré prvky tohoto komplexného systému považujeme za použiteľné aj v iných obciach respektíve sa zameriame aj na oblasť podmienok, ktoré je potrebné splniť, aby boli tieto kroky aplikovateľné. Zároveň si definujeme hranice prispôsobiteľnosti a navrhne harmonogram zavedenia jednotlivých postupov dobrej praxe ako aj vybudovania s tým súvisiaceho systému spolupráce a komunikácie.

8.1 Postupy dobrej praxe v krajine

Systémy súvisiace s odpadovým hospodárstvom sa neustále vyvíjajú, sú stále účinnejšie a využívajú stále ekologickejšie technológie. Aby sme na základe týchto kritérií vedeli posúdiť konkurencieschopnosť systému vybudovaného v Győri je vhodné preskúmať iný, podobný systém spracovania odpadu v rámci krajiny.

Služby súvisiace so zberom, odvozom a spracovaním pevného komunálneho odpadu zabezpečuje spoločnosť Szegedi Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. (Nezisková spoločnosť pre odpadové hospodárstvo mesta Szeged, s.r.o.), ktorá je vo vlastníctve samosprávy župného mesta Szeged od 1. januára 2016. Spoločnosť vznikla odčlenením od spoločnosti Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft. (Nezisková spoločnosť pre environmentálny manažment mesta Szeged, s.r.o.), ktorá predtým tieto služby zastrešovala. Zakladateľom spoločnosti a jej majiteľom je samospráva župného mesta Szeged, ktorá umožnila navýšenie kapitálu spoločnosti a tým umožnila nadobudnutie majetku aj samosprávam spolupracujúcich obcí zo spádovej oblasti. Do konca roku 2017 sa stalo členom Združenia celkovo 16 obcí, medzi nimi aj samosprávy obcí Sándorfalva, Algyő a Tompa. Podľa výročnej správy spoločnosti za rok 2017 bol čistý obrat firmy v roku 2016 1,106 miliárd forintov a v roku 2017 to už bolo 3,1 miliárd forintov, zatiaľ čo zisk po zdanení predstavoval v roku 2016 1 372 000 forintov a v roku 2017 už 18 548 000 forintov.

Podľa údajov na webovej stránke spoločnosti zvoz komunálneho odpadu prevádza spoločnosť v týždňových intervaloch z 98% územia mesta Szeged. Selektívny zber odpadu sa uskutočňuje systémom tzv. „žltých vriec“, ďalej pomocou zberných dvorov a zberných ostrovčekov rozmiestnených na území mesta. Do „žltých vriec“ môžu obyvatelia mesta ukladať vytriedený papier, plasty a kovový odpad z domácností, ktorý sa následne v triediarni roztriedi. Žlté vrecia zväzajú na tento účel vyčlenené vozidlá v dvojtýždňových intervaloch podľa harmonogramu pre jednotlivé mestské obvody. Tento systém funguje nielen v oblastiach s rodinnou zástavbou, ale aj v rámci celej spádovej oblasti spoločnosti. Avšak v meste Szeged nie je používaný systém dvoch odpadových nádob, takže do odpadovej nádoby sa dostane všetok zvyškový odpad, ktorý nebol vytriedený do žltých vriec.

Na rozdiel od systému v Győri, v meste Szeged a jeho okolí nie je zavedený čipový systém, ktorého výhodou oproti systému v Szegede je, že obyvatelia platia len za skutočný odvoz, to znamená, že len vtedy, ak si vyložia smetnú nádobu na ulicu za účelom jej vyprázdnenia.

Podobnosť oboch systémov však spočíva vo využívaní zberných ostrovčekov. Rovnako ako v Győri a jeho okolí aj v okolí Szegedu sa môže papier, plasty a kovový odpad ukladať do pravidelne vyprázdňovaných kontajnerov zberných ostrovčekov.

Aj zberné dvory fungujú v spádovej oblasti oboch poskytovateľov služieb na podobnom princípe a aj rozsah komodít v nich umiestniteľných je v podstate rovnaký. Zberné dvory – podobne ako v Győri – je možné využívať len po predložení osobných dokladov a potvrdenia o zaplatení poplatku za odvoz odpadu.

V spádovej oblasti spoločnosti Szegedi Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft. je vyprodukovaných takmer 130 tisíc ton odpadu, ktorý sa odváža na Centrálnu skládku na Sándorfalviho ceste.

Technológia triedenia odpadu je veľmi podobná technológii používanej spoločnosťou GYHG Győri Hulladékgyűjtők Nonprofit Kft., pre panoramatické foto triedenia odpadu si pozrite nasledujúci odkaz (<http://www.360cities.net/image/regional-waste-recycling-one-choosing-cabin-szeged#294.50,0.00,69.6>).

Z webstránky spoločnosti sa dozvieme, že spoločnosť aj jej právny predchodca neustále rozvíjali systém odpadového hospodárstva, preto bola na centrálnej skládke vybudovaná kaskádovitá čistiareň odpadových vôd s kompletnou technológiou biologického čistenia s aktivovaným kalom na živom biofilmovom nosiči (korene rastlín), ktorá v rámci skládky zabezpečuje čistenie splaškových vôd z viacerých oblastí.

Skládkový plyn je využívaný v zariadení vybudovanom v spolupráci so spoločnosťou ENER-G Zrt.. V porovnaní s jednotkou v Győri, vytvorená technológia privedie podľa predpokladov do siete dva a pol násobne viac, teda asi 8000 – 8500 MWh energie ročne a zároveň zneškodňuje skládkový plyn s vysokým obsahom metánu, ktorý vyvoláva skleníkový efekt. V lete roku 2007 bola na Centrálnej skládke na Sándorfalviho ceste spustená prevádzka novej kompostárne európskej úrovne s rozlohou takmer 8 000 m². V kompostárni sa spracováva kuchynský organický odpad, organický odpad zo záhrad a parkov, rastlinný odpad z poľnohospodárskej činnosti a mechanicky odvodnený, stabilizovaný komunálny splaškový kal. Použitá technológia je podobná tej v Győri: po drvení prebieha zrenie v kompostéroch a následne preosievanie.

Okrem spomenutých je na skládke aj možnosť uloženia stavebného odpadu. Účinné spracovanie zabezpečuje drviace a triediace zariadenie s kapacitou 50 ton/hodina. Zariadenie umožňuje opätovné využitie odpadov v novej podobe.

Vidíme, že v meste Szeged bol zavedený veľmi podobný systém aký je prevádzkovaný v meste Győr. Triedený odpad sa spracováva v modernom centre na to určenom. V meste Szeged zároveň funguje zariadenie na energetické využitie skládkového plynu s výkonom prevyšujúcim zariadenie v Győri, respektíve čistiareň odpadových vôd na čistenie splaškových vôd a výluhov zo skládky.

8.2 Použiteľné postupy

V dňoch 4. a 5. apríla 2018. sa uskutočnil tematický workshop zameraný na témy, metodológie a definovanie možností zo strany zúčastnených, ktoré považujú v rámci svojej obce a jej okolia za aplikovateľné.

V tejto súvislosti je dôležité poukázať na to, že prezentovaný systém odpadového hospodárstva je komplexný, regionálne rozsiahly a z hľadiska investícií pomerne náročný súbor nástrojov, preto jeho aplikovateľnosť u zúčastnených subjektov môže prebiehať v podstate dvomi spôsobmi.

Prvou možnosťou je zavedenie systému ako celku s prihliadnutím na miestne pomery pri aplikácií jednotlivých postupov, ich rozsahu a kapacity.

Druhá možnosť ponúka využitie len niektorých prvkov systému, čo však vzhľadom na komplexnosť systému a nadväznosť jednotlivých jeho zložiek nie je vždy jednoduché.

Počas workshopu boli odborníkmi aj zúčastnenými subjektami vypichnuté niektoré témy, v rámci ktorých môžu členské obce požiadať zúčastnené inštitúcie o mentorstvo. Ako uvidíme ďalej, záujemci považovali za najaplikovateľnejšie v rámci svojich obcí komunikačné a iné doplnkové prvky celého systému.

- offline komunikačný balík: zvyšovanie povedomia a motivácia, postupy dobrej praxe spoločnosti GYŐR-SZOL zamerané predovšetkým na detskú populáciu.

Už samotnému spusteniu systému v roku 2009 predchádzalo v rokoch 2007-2009, teda v priebehu investičného obdobia, neustále podrobné informovanie vedúcich predstaviteľov obcí, ktorí mohli vidieť samotnú výstavbu a jednotlivé, už vybudované prvky systému a zároveň boli oboznámení s použitou technológiou.

Dve menšie obce – Tét a Öttevény – boli zapojené do procesu testovania technológie aj informačného systému. V rámci testovania informačného systému sa zisťovalo, aký spôsob informovania považujú obyvatelia za najúčinnější. Na základe skúseností možno považovať z hľadiska formovania a budovania povedomia obyvateľov za najefektívnejší letákový spôsob informovania.

Dôležitým aspektom v tomto smere je čo možno najskoršie informovanie detí a zavedenie environmentálnej výchovy. Za týmto účelom ako súčasť kampane a propagácie projektu navštívil spolu 300 obcí ekobus (ÖKOBUSZ), ktorého úlohou bolo zvyšovanie povedomia ľudí. Maskotom kampane bol lesný škriatok KUKA BERCI, ktorého mohli deti spoznať ako ochrancu prírody a jednu z hlavných postáv festivalu „GYŐRKÖCFESZTIVÁL” v roku 2015.

Významnou komunikačným kanálom v meste Győr a okolí boli informačné, motivačné a osvetové filmy. S cieľom zvýšiť environmentálne povedomie obyvateľov bol vyhotovený aj ostatný krátky film s názvom „Hulladék-kommandó” (Odpadové komando), ktorý má za úlohu odnaučiť ľudí od vytvárania nelegálnych skládok. Film upozorňuje na to, že čistotu verejných priestranstiev ako aj očiam verejnosti menej viditeľných oblastí neustále monitorujú hliadky,

ktoré majú v kompetencii porušovateľom zákona udeľovať sankcie a v prípade potreby – napríklad z dôvodu pristihnutia pri čine – spolupracovať s políciou.

Z hľadiska informovania považuje Csaba Nagy, komunikačný manažér spoločnosti GYŐR-SZOL, ktorý v prvý deň dvojdnového workshopu premietol účastníkom vyššie spomínaný krátky film, za najdôležitejšiu kontinuitu.

- online komunikačný balík: ciele sú rovnaké ako v predošlom prípade, ale nástroje na ich dosiahnutie sa líšia, využívajú sa sociálne médiá, zapájajú sa obce, obsahovo je rozsiahlejší, jeho cieľovou skupinou je dospelá populácia

Medzi najdôležitejšie nástroje online komunikácie patria webové stránky spoločností GYHG Noprofit Kft. a GYŐR-SZOL Zrt.. Webová stránka GYHG popri iných obsahuje popis spoločnosti, logickú a prehľadnú prezentáciu celého systému verejných služieb, informácie súvisiace s fakturáciami, relevantné právne normy, dokumenty na stiahnutie a tlačivá potrebné na vybavenie rôznych záležitostí. Pod záložkou Kontakty nájdeme kontaktné údaje spoločnosti a zákaznícku linku, možnosť online rezerváciu termínu, kontakty na orgány na ochranu spotrebiteľa a často opakované otázky. Ďalšie možnosti dosahu na obyvateľov, zvyšovania ich informovanosti, aktivít a povedomia ponúkajú stránky jednotlivých obcí na sociálnych sieťach.

- nelegálne skládky, lokálne riešenia (likvidácia čiernych skládok): poskytnutie organizačného modelu a odovzdanie skúseností odpadového komanda spoločnosti GyŐR-SZOL príslušným miestnym orgánom, prípadne rozšírenie pôsobnosti odpadového komanda

Zástupcov malých obcí osobitne zaujímali možné spôsoby riešenia a nakladania s nelegálnymi skládkami. Z ich tvrdení vyplýva, že v súčasnosti nedisponujú potrebnými technickými ani ľudskými zdrojmi na zabránenie tejto činnosti, na druhej strane však nápad s odpadovým komandom považovali na základe videného za primeraný a efektívny.

- Využitie zdrojov finančnej podpory: pomocou rôznych zdrojov finančnej podpory by sa otvorila možnosť prevziať jednotlivé postupy systému prevádzkovaného v meste Győr a jeho okolí – najmä tie neinvestičného charakteru.

V Maďarsku bola Ministerstvom poľnohospodárstva a v budúcnosti bude Ministerstvom inovácií a technológií vypísaná verejná súťaž, ktorá umožnila respektíve umožní uskutočnenie takých činností, ktoré prispievajú k zvyšovaniu povedomia obyvateľstva v súvislosti s nakladaním odpadu z domácností. Ako príklad môže slúžiť obec Kunsziget v okrese Győr, ktorá využila túto možnosť a plánuje zorganizovať popri letnom tábore pre deti aj osvetovú exkurziu pre dospelých spojenú s návštevou podniku spracovávajúceho odpad. Okrem toho budú prostriedky projektu využité na štyri akcie pre deti a dospelých zamerané na zber odpadu na území obce. Zvýšiť povedomie obyvateľstva má za cieľ aj brožúra vydaná s podporou prostriedkov pridelených na projekt, ktorá sa zameriava predovšetkým na prevenciu vzniku odpadov, ich triedenie a zhodnocovanie. Motiváciou v rámci projektu môžu byť okrem obce Kunsziget aj snahy obcí Abda a Dunakiliti, ktoré využili služby mentoringu a aj vďaka tomu sa

stali úspešnými uchádzačmi v súťaži zameranej na zvyšovanie povedomia obyvateľstva na úseku odpadového hospodárstva.

Pri zvažovaní možností prispôbitel'nosti postupov sa netreba sústrediť na prevzatie komplexného systému. Vybudovanie podnikov na spracovanie odpadov na úrovni regiónov nie je totiž len miestnym problémom, ale si vyžaduje profesionálne rozhodnutia na vysokej úrovni. Naproti tomu na miestnej úrovni je potrebné a nutné zvýšenie pomerne ťažko formovateľného environmentálneho povedomia, čoho príkladom sú postupy dobrej praxe v Gyóri.

II. téma: Kvetinové mesto

Počas prehľadu tematické okruhu skrášľovania mesta – vytvárania kvetinového mesta stručne predstavíme obec Mosonmagyaróvár cez najdôležitejšie aktuálne štatistiky a informácie, potom sa pozrieme, ako vyzerá a funguje prevádzkovanie mesta. V našej štúdií sa zameriavame najmä na údržbu verejnej zelene, záhradkárstvo a údržbu parku. Prezentujeme ich umiestnenie v praxi a potom podrobne prediskutujeme konkrétne úlohy, výsledky a odborné oblasti.

9 Komplexný prehľad mesta Mosonmagyaróvár

9.1 Základné údaje

Základná rozloha mesta (2016, km²):	83,78
Obyvateľstvo mesta uprostred roka (2016, obyvateľ):	32 867
Hlavná čiastka mestského rozpočtu (2017, mld HUF):	10,38
Bytový fond mesta (2016, ks):	14 406

Tabuľka č.10: Základné údaje mesta Mosonmagyaróvár Zdroj: KSH

9.2 Umiestnenie, geografické danosti

Mosonmagyaróvár je jedným z okresných miest župy Győr-Moson-Sopron. Rozloha župy ležiacej v severozápadnej oblasti Zadunajska predstavuje 4 208 km², čím jej medzi župami Maďarska patrí trináste miesto. Počet obyvateľov župy bol podľa údajov z 1. januára 2014 450 tisíc obyvateľov, s čím sa spájala vysoká hustota osídlenia 107 obyv/km². S týmito parametrami v poradí žúp zaujíma župa Győr-Moson-Sopron piate miesto.

Okres tvorí 26 obcí, spomedzi nich má najviac obyvateľov 32 000 práve Mosonmagyaróvár. Tomu zodpovedá aj fakt, že sa tu dajú nájsť všetky okresné vzdelávacie, zdravotné či správne orgány. V okrese má okrem centra štatút mesta Jánossomorja a Lébény, vplyv týchto miest na organizáciu oblasti je zanedbateľný z hľadiska ich polohy blízko hraníc, respektíve nízkeho počtu obyvateľov.

Ako to vyzdvihuje aj výskum Integrovannej stratégie rozvoja mesta, Mosonmagyaróvár sa nachádza v severozápadnej časti Zadunajska, v najhlbšie ležiacej stredovej oblasti Kisalföld, v Győrskej kotline, na hranici dvoch vyššie uvedených oblastí. Ako tradičné župné sídlo spadala jeho právomoc na obe oblasti, čo je na sever od línie Jánossomorja-Hédervár obzvlášť silný.

Spomedzi dvoch riek, ktoré zasahujú Mosonmagyaróvár, sa Mošonský Dunaj odpája od Dunaja medzi Oroszvár a Dunacsún. Vodnú hladinu rieky s korytom s mnohými zákrutami reguluje v Rajke plavebná komora. Vzhľadom na počet obyvateľov mesta a v súvislosti s miestnymi tradíciami ide zďaleka o viac než len okresné stredisko. Vo funkcií župných právomocí sa to neprejaví, no v úlohe, ktorú zohráva v organizácii hospodárskeho života v oblasti áno. Okrem toho patria k Mosonmagyaróváru aj niektoré správne záležitosti okresu Csorna. V otázkach župnej a regionálnej relevancie patrí k Győru, čo pre priaznivé dopravné spojenie medzi dvoma mestami nepredstavuje problém.

V súlade s vyššie opísanými funguje Mosonmagyaróvár aj ako centrum práce, keďže z takmer 15 500 miestnych zamestnancov dochádza jedna tretia z okolitých obcí do mesta za prácou. Významným možno nazvať aj dochádzanie smerom von z mesta, keďže takmer toľko isto ľudí dochádza za zamestnaním alebo vzdelávaním do iných obcí (napr. Győr) alebo do zahraničia. Ak sa Mosonmagyaróvár prirovná k spoločensko-hospodárskej úrovni miest v Zadunajske s podobnými strednými rozmermi, môžeme určiť, v ktorých oblastiach disponuje priaznivými a v ktorých menej priaznivými danosťami. Demografické ukazovatele mesta (napr. prirodzený nárast obyvateľstva, miera vyst'ahovalectva) môžeme nazvať vyslovene pozitívnymi, čo podporuje aj fakt, že podľa údajov KSH je počet postavených bytov oveľa vyšší v porovnaní s údajmi, ktoré boli zaznamenané v mestách podobných rozmerov.

9.3 Sídlna štruktúra

Okres Mosonmagyaróvár pozostáva z 26 obcí a je najľudnatejšou aglomeráciou a centrom okresu Mosonmagyaróvár s takmer 32 tisíc obyvateľmi. Priestor okresu rozdeľuje na dve časti rieka Mošonský Dunaj. Z hľadiska sídelnej štruktúry sa oblasti Szigetköz a tzv. hanság v značnej miere od seba líšia, keďže kým v prvej sa nachádzajú najmä menšie obce pomerne blízko pri sebe, v druhej oblasti prevládajú obce s väčšou rozlohou a nižšou hustotou obyvateľstva.

Na hranici dvoch vyššie predstavených oblastí leží Mosonmagyaróvár, ktorý má ako tradičné župné sídlo vplyv na obe strany.

Okrem toho, že je obec okresným strediskom, má značnú váhu aj v hospodárskom živote. Ako je to uvedené v plánoch na rozdelenie obce či nariadení o obraze obce „...v Mosonmagyaróvári sa významné zastavané časti oddelili na základe historického vývoja, osobitného stavebného charakteru či na základe charakteru ich zastavania v rámci stavebných zón.“⁶V súčasnosti sú v meste z hľadiska zastavanosti dôležité nasledovné oblasti:

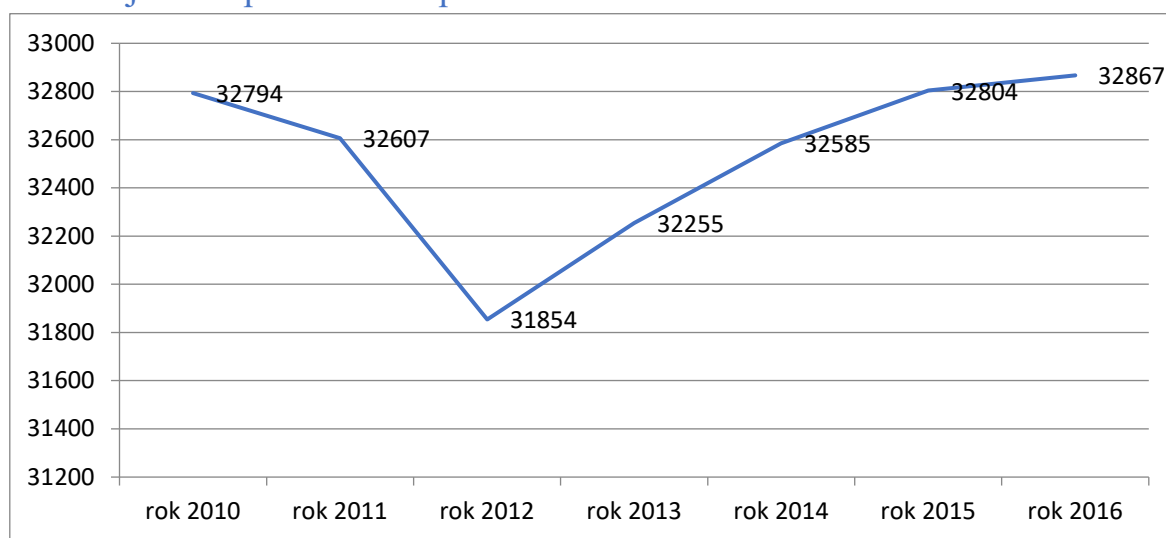
- *centrum Magyaróváru;*

⁶Mestský dekrét zastupiteľstva mesta Mosonmagyaróvár o ochrane vzhľadu mesta Mosonmagyaróvár, 6.s. (Príručku na zachovanie vzhľadu mesta mestské zastupiteľstvo prijala na základe uznesenia 225/2017 (XI.9.) Kt.) Vyhláška 42/2017 (XII.18) o ochrane vzhľadu mesta Mosonmagyaróvár sa začína 1. januára 2018).

- *centrum Mosonu;*
- *Lucsony a Károlyliget;*
- *priemyselná zóna;*
- *sídliská;*
- *oblasti predmestia;*
- *priemyselné oblasti;*
- *breh Mošonského Dunaja;*
- *oblasti, ktoré nie sú určené na zastavanie.*

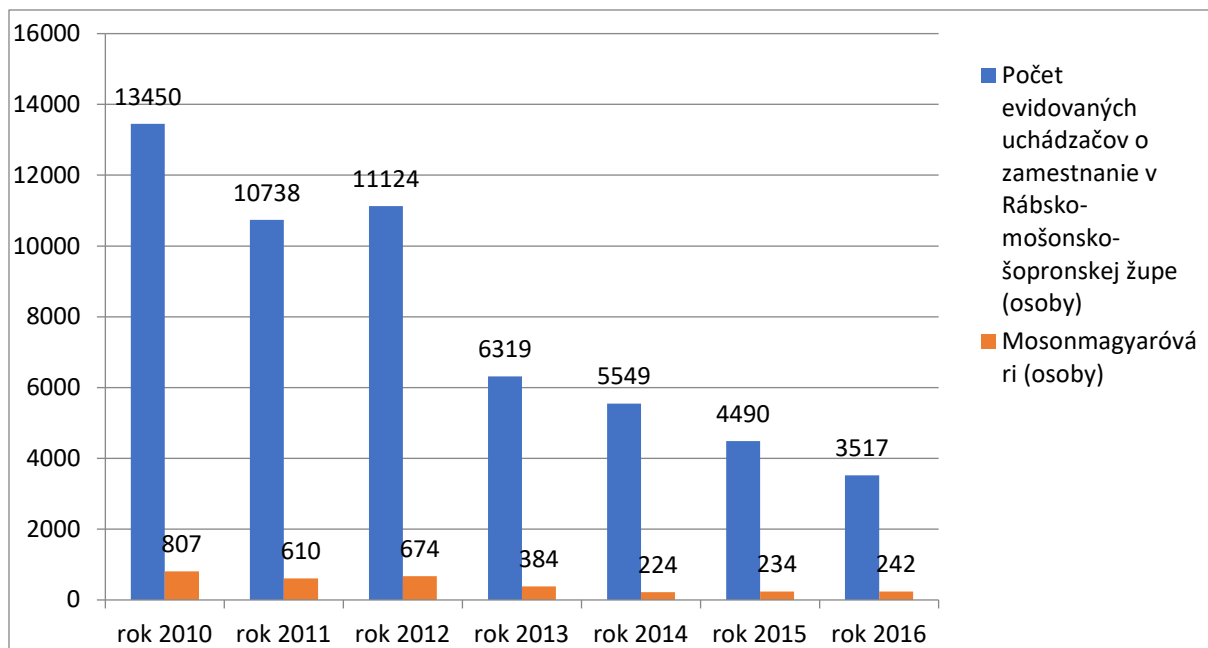
Jedinečnou a významnou zložkou vo vytvorení štruktúry obce bolo zjednotenie v minulosti dvoch osobitných obcí. Moson a Magyaróvár boli spojené na jar v roku 1938, no skutočné funkcionálne zjednotenie dvoch charakterovo rozličných obcí trvalo ešte dlhšiu dobu, popravde prebieha ešte aj v súčasnosti.

9.4 Údaje o hospodárstve a spoločnosti

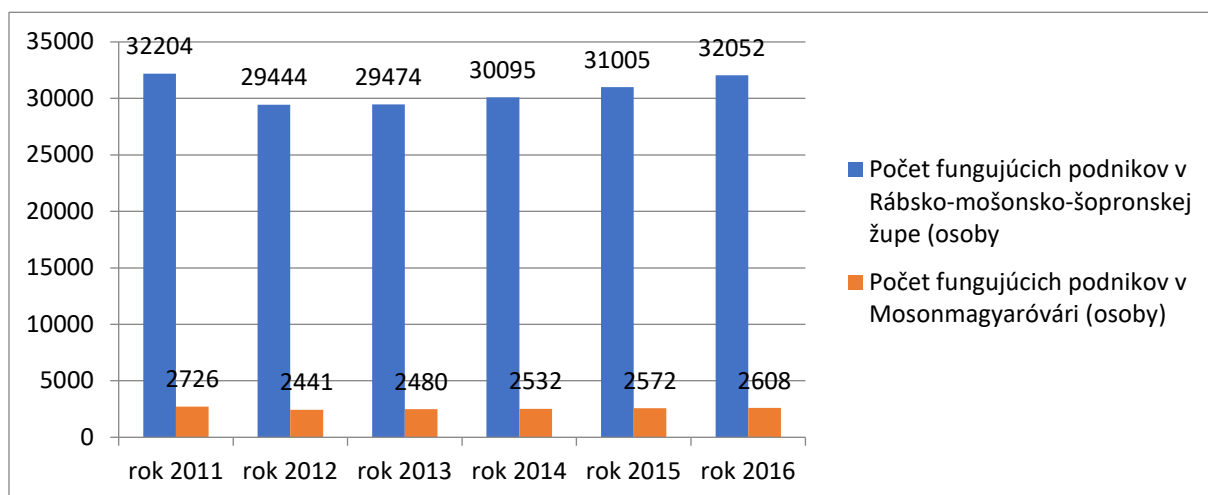
Obrázok č.6: Vývoj počtu obyvateľov Mosonmagyaróváru uprostred roka (2010-2016, obyvateľov), Zdroj: KSH T-STAR

Môžeme vidieť, že medzi rokmi 2010 a 2012 klesla populácia Mosonmagyaróváru o takmer 3 %, zároveň neskôr začalo obdobie rastu. Na začiatku skúmaného obdobia bolo evidovaných 32 793 obyvateľov, v roku 2016 žilo v obci 32 867 obyvateľov, nárast je teda 0,22 %. Toto je v každom prípade priaznivejšie ako celoštátna tendencia (v Maďarsku bol medzi rokmi 2010 a 2016 pokles populácie o 1,86 %), zároveň je miernejší ako nárast v župe (župa Győr-Moson-Sopron: nárast 1,58 %). Je dôležité vyzdvihnúť aj to, že medzi rokmi 2000 a 2016 vzrástlo obyvateľstvo mesta o 8,03 %. V pozadí pozitívnej tendencie stojí najmä vnútroštátna migrácia: na základe údajov KSH disponuje Mosonmagyaróvár medzi rokmi 2002 a 2016 značným migračným rastom.

Obrázok č.7: Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v župe Győr-Moson-Sopron a v Mosonmagyaróvári (2010-2016, uchádzačov), Zdroj: KSH T-STAR

Na vyššie uvedenom grafe môžeme vidieť, že od roku 2010 počet evidovaných uchádzačov o zamestnanie neustále klesal ako v župe Győr-Moson-Sopron, tak aj v Mosonmagyaróváre. Miera ukazovateľa klesla v obci v období 2010 až 2016 z 807 osôb na 242, čiže o takmer 70 %. Na základe údajov KSH počas tohto istého obdobia v Mosonmagyaróvári značne klesol aj počet uchádzačov o zamestnanie evidovaných po dobu dlhšiu než 180 dní (z 319 osôb na 53). Hospodársky program Mosonmagyaróváru vypracovaný na obdobie 2014-2019 vyzdvihuje, že ako výsledok procesov, ktoré sa odohrávali v blízkej budúcnosti „vďaka možnosti zamestnať sa v Rakúsku a prosperite miestnych a okolitých firiem prišlo do mesta niekoľko tisíc pracujúcich“. Samospráva si pre nich stanovila za cieľ vypracovanie programu na rozvoj udržateľných nájomných bytov, respektíve robotníckych ubytovní.

Obrázok č.3: Vývoj počtu aktívnych spoločností v župe Győr-Moson-Sopron a v Mosonmagyaróvári (2011-2016, ks), Zdroj: KSH T-STAR

Počas skúmaného obdobia sa počet aktívnych spoločností v Mosonmagyaróvári znížil v nízkej miere, tento proces prebiehal v súlade s celoštátnou a župnou tendenciou. Kým v roku 2011 evidoval KSH vo svojej databáze 2 726 aktívnych spoločností, do roku 2015 bolo toto číslo len 2 608, takže miera poklesu predstavuje takmer 4,3 %.

9.5 Regionálne úlohy

Mosonmagyaróvár, ako to vyzdvihuje aj dokument slúžiaci ako základ pre Integrovanú stratégiu rozvoja mesta, predstavuje významné oblastné centrum hospodárstva a zamestnanosti, keďže na základe údajov o sčítaní obyvateľstva v roku 2011 z takmer 15,5 tisíc ľudí, ktorá tu pracujú, dochádza do mesta takmer 5 400 osôb.

V oblasti spoločenských a hospodárskych služieb hrá mesto významnú úlohu. V obci sa nachádza takmer 750 maloobchodov, ktoré zabezpečujú miestnym obyvateľom i ľuďom žijúcim v blízkych obciach sortiment na vysokej úrovni. V Mosonmagyaróvári je okrem tradičnej základnej starostlivosti dostupných mnoho obchodných funkcií, funguje tu nákupné stredisko s potravinárskymi a špecializovanými obchodmi, no nájdeme tu, samozrejme, aj banku a tržnicu. V oblasti sektoru služieb má prihraničná lokalizácia mesta dôležitú úlohu, keďže značnú časť obrátov tu fungujúcich obchodov tvoria turisti, ktorí sem prichádzajú nakupovať.

K obci ako centru vzdelávania patrí aj niekoľko štátom prevádzkovaných škôl, ktoré sa nachádzajú v okrese. V Mosonmagyaróvári sú dve gymnáziá, spomedzi ktorých patrí jedno cirkvi, dve stredné odborné učilištia a odborná škola. Základné vzdelávanie poskytuje sedem základných škôl, v ôsmich obciach v okrese sa vzdelávacia inštitúcia na základnej úrovni nenachádza.

V 11 obciach oblasti nie je všeobecný lekár, v 9 obciach nie je lekárka, takže Mosonmagyaróvár sa považuje za centrum aj v oblasti základnej zdravotnej starostlivosti. Jednotlivé zložky starostlivosti strednej úrovne ako záchraná stanica, nemocnice či zdravotné stredisko, sa v meste nachádzajú.

V kultúrnom dome i v mestskom múzeu v Mosonmagyaróvári čakajú na obyvateľov žijúcich v blízkosti početné programy na úrovni (divadelné predstavenia, kino, výstavy, hudobné súťaže), takže obec možno považovať za centrum oblasti aj z hľadiska osvetu. Z kultúrneho hľadiska je najvýraznejším rozvojom stredisko FUTURA, ktoré od leta 2012 čaká záujemcov s interaktívnymi s učením spojeným oddychom.

Vo vývine dopravnej siete mesta a jeho okolia majú rozhodujúcu úlohu geografické danosti regiónu. V oblasti hanság bola vytvorená cestná sieť s rovnými líniami, kým v oblasti Szigetköz vytvárajú vedľajšie cesty menšie kruhy. Dobrú dostupnosť Mosonmagyaróváru zabezpečuje smerom na juh hlavná cesta č. 86, od juhovýchodu na severozápad hlavná cesta č.1, kým v severnom smere je to hlavná cesta č. 150. Charakteristika dopravy týchto ciest je premenlivá, počas dopravnej špičky je kvôli nákladnej preprave najrušnejšia hlavná cesta č. 86. a hlavná cesta č. 1. smerom na Győr.

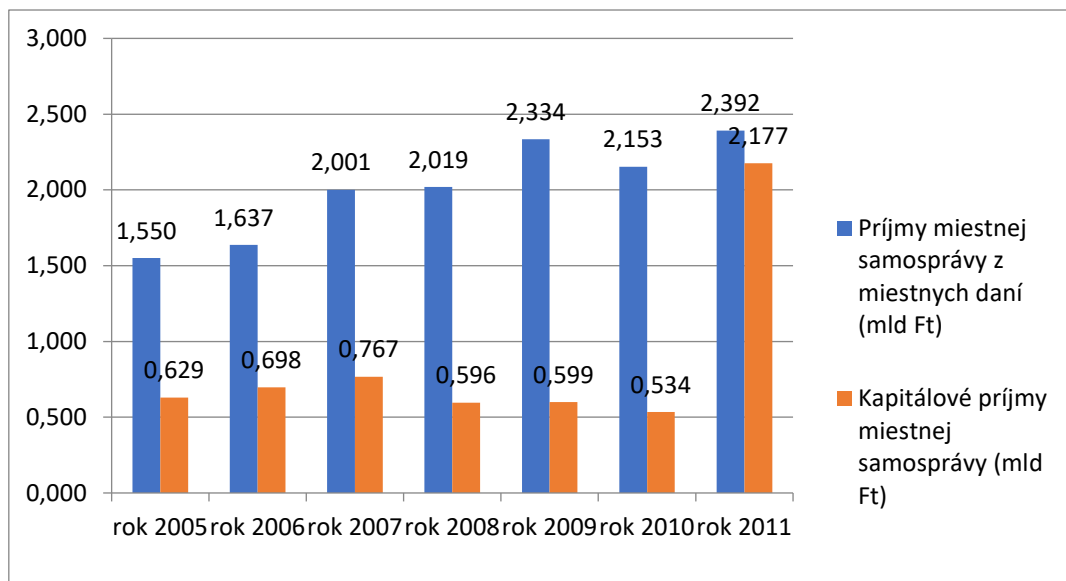
Výraznou zložkou verejnej dopravy v regióne je železnica, konkrétne hlavná trasa Budapešť-Győr-Viedeň a vedľajšia trasa Rajka-Hegyeshalom-Csorna. Na hlavnom ťahu je možné považovať čas odchodov a príchodov a čas cestovania za postačujúci, v dôsledku toho sú

spojenia obcí ležiacich pri tomto ťahu (Hegyeshalom, Levél, Károlyháza, ďalej Öttevény, Abda) dobré.

Autobusová doprava zohráva dôležitú úlohu predovšetkým v živote obcí ležiacich ďalej od železničných trás. Do obcí a miest vzdialených najviac 15 km od Mosonmagyaróváru jazdí takmer 20 párových spojov s cestovným časom 10-20 minút. V prípade obcí ležiacich 20 kilometrov od centra okresu sa cestovný čas zvyšuje na 20-30 minút, zároveň je však počet spojov pomerne vysoký (15-20 párových spojov denne). Žiaľ, dostupnosť južných častí okresu nie je dobrá, obzvlášť to platí pre obce ležiace pri vedľajších cestách.

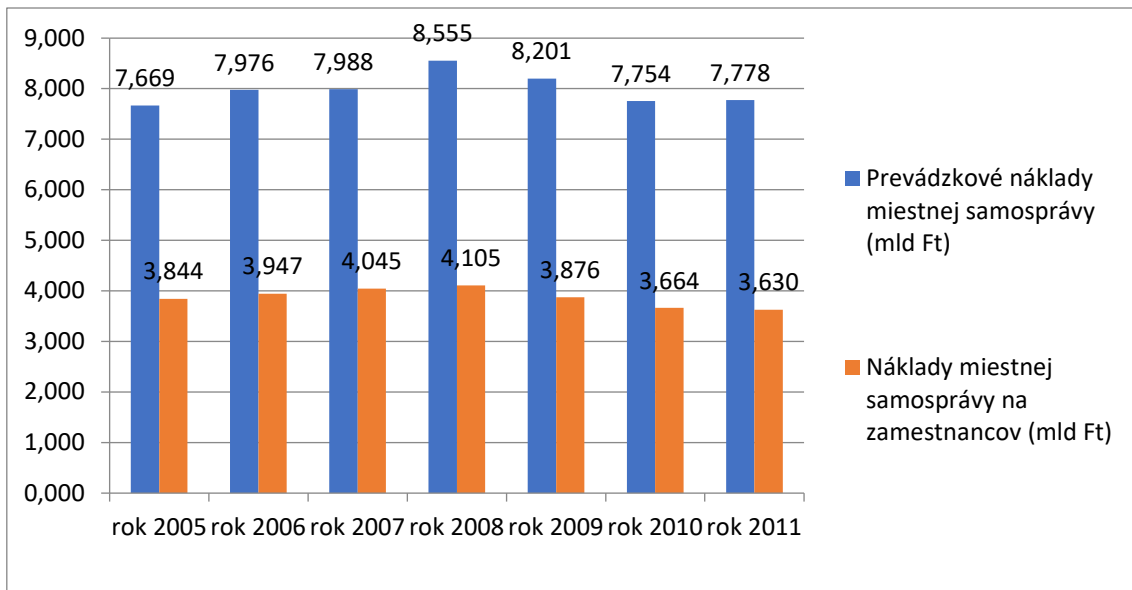
9.6 Hospodárenie samosprávy

V nasledovných si na základe databázy KSH v rámci chronologickej analýzy v krátkosti prehliadneme vývin dôležitejších rozpočtových faktorov.

Obrázok č.4: Príjmy z miestnych daní samosprávy Mosonmagyaróváru, príjmy z hromadenia a kapitálové príjmy (2005-2011, mld. HUF), Zdroj: KSH T-STAR

Skúmali sme vývoj príjmu z miestnych daní samosprávy Mosonmagyaróváru, príjmy z hromadenia a kapitálové príjmy v období 2005-2011. Počas tohto obdobia prvá kategória príjmu narástla z 1,55 miliardy forintov na 2,39 miliardy forintov, kým hodnota druhej z 0,63 miliárd forintov na takmer 2,2 miliardy forintov. Príjem z miestnych daní narástol o 1,5 razy toľko, kým a príjmy z hromadenia a kapitálové príjmy o viac ako trojnásobok.

Obrázok č.5: Náklady samosprávy mesta Mosonmagyaróvár na prevádzku (bežné výdavky) a osobné odmeny (2005-2011, mld HUF), Zdroj: KSH T-STAR

Bežné výdavky miestnej samosprávy, špecificky výdavky osobného charakteru, sme skúmali tiež počas obdobia v rokoch 2005-2011. Ako v oblasti bežných výdavkov, tak aj osobných odmien sme počas skúmaného obdobia odhalili podobnú tendenciu. Hodnota prvej kategórie narástla z 7, 67 miliárd forintov do roku 2008 na 8,55 miliárd forintov, aby sme potom zaznamenali do roku 2011 neustále znižujúcu sa sumu 7,78 miliárd forintov. Suma za osobné výdavky rástla podobným spôsobom do roku 2008 (z 3,84 miliárd forintov na 4,1 miliárd forintov), potom v roku 2011 klesla na 3,63 miliárd forintov.

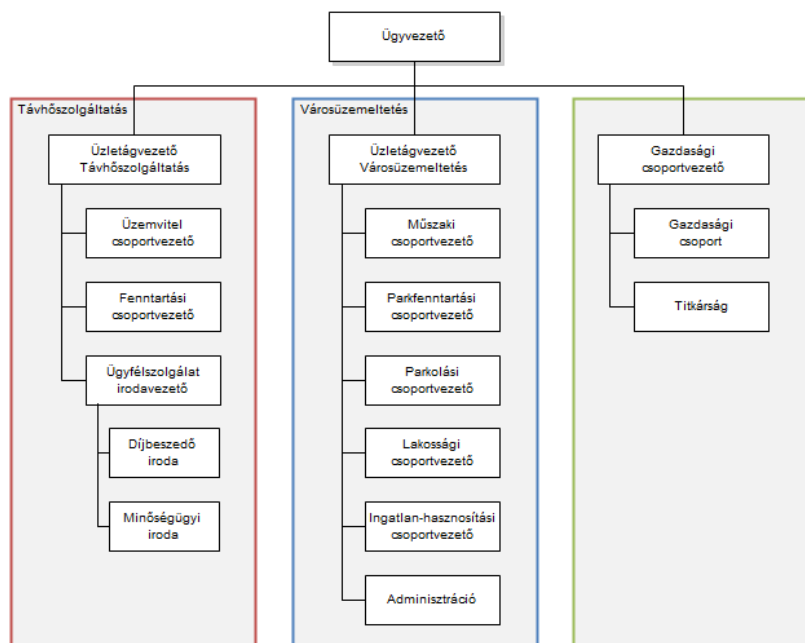
Vyššie sme načrtli prehľad vývoja významnejších spoločensko-hospodárskych ukazovateľov Mosonmagyaróváru, preskúmali sme, akú úlohu zohráva mesto v regióne. Mohli sme vidieť, že obec, ktorá disponuje základne veľmi priaznivými geografickými danosťami, napĺňa ako centrum okresu komplexnú úlohu ako v zdravotníctve, tak i vo vzdelávaní, rovnako aj v oblasti riadenia.

Mosonmagyaróvár ako hospodárske centrum má v regióne vplyvnú úlohu, napriek tomu, že počet dobre fungujúcich spoločností, podobne ako v celej krajine a v župe, klesol aj tu. Ďalej sme ukázali, že hospodárenie mesta je vyrovnané, suma za príjem z miestnych daní neustále rastie, ale zároveň je významný je aj príjem z hromadení a kapitálové príjmy. Všetko to poskytuje priaznivý základ pre finančné pozadie neustáleho rozvoja.

10 Rámce prevádzkovania mesta

10.1 Rámce organizácie

V meste Mosonmagyaróvár sa o úlohy spojené s prevádzkovaním mesta stará spoločnosť na prevádzkovanie a údržbu mesta, teda VÜF Kft. Organizáciu spoločnosti, ako je možné vidieť aj na grafe organizácie nižšie, je možné rozdeliť na dve veľké odvetvia, na diaľkové vykurovanie a na prevádzkovanie mesta.

Obrázok č.8: Organizačná štruktúra spoločnosti na prevádzkovanie a údržbu mesta VÜF Kft. Zdroj: <https://vuf.hu/>

Oddelenie diaľkového vykurovania VÜF Kft. sa stará o zabezpečenia kúrenia a teplej vody pre budovy zapojené do systému diaľkového vykurovania v meste. Oddelenie na prevádzkovanie mesta spoločnosti disponuje mimoriadne širokou škálou činností, ktoré sú predstavené nižšie.

10.1.1 Prevádzkovanie verejného osvetlenia

Počas spravovania zariadení mestského verejného osvetlenia spoločnosť prijíma a spracúva chybové hlásenia, ďalej okrem neustálej kontroly každoročne na jar a na jeseň robí komplexnú kontrolu týkajúcu sa celej oblasti mesta. Úlohou VÜF Kft. je takisto starostlivosť o stromy v meste (ochrana nadzemných káblov) či umiestnenie vianočného osvetlenia a kontrola jeho fungovania.

10.1.2 Aktivity zamerané na čistotu verejných priestranstiev

Čistenie verejných priestranstiev v meste je taktiež úlohou VÚF Kft. Patrí sem „Zametanie ciest a cyklistických trás, chodníkov, parkovísk vo vlastníctve samosprávy, upratovanie autobusových zastávok, pravidelné vyprázdňovanie smetných košov.“⁷

V meste boli vytvorené obvody, v ktorých sa vykonávajú úlohy zamerané na udržiavanie čistoty podľa týždňového harmonogramu, pričom sa využíva ručné čistenie i stroje.

10.1.3 Starostlivosť o zelené priestranstvá

Starostlivosť a ochrana zelených priestranstiev je okrem turistického hľadiska a z hľadiska životného prostredia dôležitá aj z hľadiska kvality života obyvateľov. Zlepšovanie stavu verejných priestranstiev sa snaží mesto dosiahnuť v rámci svojich finančných možností prostredníctvom optimálneho hospodárenia.

Zelené priestranstvá v meste môžu byť rozdelené do dvoch častí:

„Frekventované priestranstvá v centre s intenzívnou starostlivosťou. Rozloha 323 471 m².“⁸
Tieto priestranstvá sú počas roka pravidelne udržiavané a nachádzajú sa vo vnútornej časti miest. Okrem starostlivosti je cieľom postupné obnovenie týchto oblastí a ich komplexný rozvoj (napr. nové obloženia, črepníky s kríkmi, črepníky s jednoročnými rastlinami, vysádzanie stromov).

„Plochy vo vlastníctve samosprávy v okrajových oblastiach s extenzívnou starostlivosťou, ďalej priestranstvá v centre pri cestách, ktoré sa kosia podľa potreby vhodnými vysokovýkonnými strojmi. Najdôležitejšia úloha v spravovaní týchto priestranstiev je ochrana pred peľom alergizujúcej rastliny ambrózie.“⁹

Po spracovaní miestnych údajov môžeme vidieť, že rozdelenie zelených plôch v meste je nasledovné:

- trávnaté plochy: 323 471 m²
- kríky, mulčovací materiál: 9 095 m²
- živý plot: 4 157 m²
- plocha s jednoročnými rastlinami: 1 400 m².

Práce spojené s údržbou, obnovou a rozvojom riadi osoba s odborným vzdelaním, o údržbu zelených plôch sa stará 18 pracovníkov firmy (kosenie trávnikov, starostlivosť o črepníky s jednoročnými rastlinami, črepníky s kríkmi, živé ploty, stromy, stromoradia).

Počas vykonávania úloh prebiehajú práce pravidelne, sezónne, respektíve podľa potreby, napr. starostlivosť o trávnaté plochy (strihanie, hnojenie), vysadenie črepníkov, starostlivosť o ne, obnova parku, ochrana rastlín, odstraňovanie buriny na verejných priestranstvách, udržiavanie športových dráh.

V starostlivosti o zelené plochy – v súlade so zmluvou uzatvorenou so samosprávou – zohráva významnú úlohu aj vonkajší podnikateľ. Dzsungelország Kft., ktorú vybral objednávateľ počas

⁷ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/23-k%C3%B6ztisztas%C3%A1gi-tev%C3%A9kenys%C3%A9g>

⁸ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/31-z%C3%B6ldter%C3%BCletek-gondoz%C3%A1sa>

⁹ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/31-z%C3%B6ldter%C3%BCletek-gondoz%C3%A1sa>

verejného obstarávania, disponuje presným opisom činností. Podrobnejšie sa im budeme venovať v 5. a 6. kapitole.

10.1.4 Prevádzkovanie parkovísk

Firma prevádzkuje v meste dokopy 1 118 ks vyznačených platených čakacích miest podľa nariadenia 10/2016(II.19.) ÖKT. Rozdelenie podľa jednotlivých zón:

- „- Pri tržnici v časti Moson 129 miest (vzdvihnutá tarifná zóna v utorok, štvrtok, sobotu od 8:00-14:00),
- - vzdvihnuté tarifné pásmo 203 miest,
- - tarifné pásmo I. 398 miest,
- - tarifné pásmo II. 388 miest.

Parkoviská sú platené počas pracovných dní v čase 8:00-18:00, v sobotu 8:00-14:00.”¹⁰

10.1.5 Prevádzkovanie tržníc

V meste sa nachádzajú dve tržnice. Na Kápolna tér je 120 krytých predajných miest, tu predávajú svoje produkty malovýrobcovia. „Tržnica s pokračovaním na Erzsébet tér zabezpečuje miesta pre ďalších predajcov. V štvrtok a v sobotu sa tu organizuje aj „blší trh“. V časti staré mesto, na ulici Vízpart, je trh priamych pestovateľov starého mesta, kde môžeme nájsť najmä produkty pochádzajúce z poľnohospodárskej činnosti miestnych pestovateľov a pestovateľov z okolia (Szigetköz).”¹¹

10.1.6 Prevádzkovanie detských ihrísk

Na verejných priestranstvách Mosonmagyaróváru sa nachádza dokopy 20 detských ihrísk, ktorých väčšina zodpovedá predpisom EÚ. O prevádzkovanie detských ihrísk nachádzajúcich sa na verejných priestranstvách, ich pravidelnú kontrolu a udržiavanie sa stará spoločnosť.

Okrem vyššie uvedených úloh sa spoločnosť zaoberá aj využitím nehnuteľností, prevádzkovaním cintorínov, organizáciou veľkokapacitných podujatí (napr. Majáles, Dni sv. Štefana, Zimný festival, vianočné trhy). Do jej náplne patrí aj správa niektorých miestnych riek a stojatých vôd, ktoré nespádajú pod štátnu správu, starostlivosť o odpratanie snehu a posypy proti pošmyknutiu na cestách, mostoch, autobusových zastávkach, prechodoch pre chodcov vo vlastníctve samosprávy. Firma sa stará aj o trávniky.

10.2 Údaje o hospodárení

Hospodársku situáciu spoločnosti a ročný finančný výkon eviduje VÜF Kft. Vo svojom vyúčtovaní za rok 2016 sa venuje hospodárskej situácii a ročnému finančnému výkonu.

Stopercentným vlastníkom Városüzemeltető és Fenntartó Kft. je samospráva mesta Mosonmagyaróvár. Spoločnosť vykonáva svoju činnosť v rámci zmluvy o pevnej sadzbe uzatvorenej so samosprávou. Samospráva zabezpečí na potrebné činnosti v rámci zmluvy finančné zdroje, ktoré VÜF Kft. doplní výnosmi pochádzajúcimi z prevádzkovania majetku, ktorý jej poskytla samospráva. V zmysle zmluvy je VÜF Kft. oprávnená na fakturáciu raz do

¹⁰ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/27-parkol%C3%B3k-%C3%BCzemeltet%C3%A9se>

¹¹ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/29-piacok-%C3%BCzemeltet%C3%A9se>

mesiaca, pričom harmonogram dostane finančné oddelenie na začiatku aktuálneho roka. Celkove môžeme vyhlásiť, že prevádzkovaníu firmy nezabraňujú likvidačné problémy, o čom svedčí výkaz o rozpočte za rok 2016. Čistý ročný obrat predaja medzi rokmi 2015 a 2016 narástol z 1 402 miliárd forintov na 1 558 miliárd forintov, miera zmeny je takmer 11 percent. Výsledok pred zdanením narástol v roku 2015 z hodnoty 43,74 miliónov forintov na 129,083 miliónov forintov v roku 2016, tomu zodpovedajúc zdanený výsledok narástol z 43,54 miliónov forintov na 127,28 miliónov forintov. Vlastný kapitál spoločnosti v tomto istom období vzrástol zo sumy 1,288 miliárd forintov na 1,41 miliárd forintov.

V tejto kapitole môžeme vidieť, že vzhľadom na organizačnú štruktúru zabezpečuje podmienky na prevádzkovanie infraštruktúry mesta VÜF Kft. v rámci mimoriadne dobre zostavenej náplni úloh, ktorú je možné rozdeliť na dve odvetvia (diaľkové vykurovanie a prevádzkovanie mesta). Prevádzkovanie verejného osvetlenia, činnosti zamerané na udržiavanie čistoty na verejných priestranstvách, starostlivosť o zelené plochy, prevádzkovanie parkovísk a tržníc či údržba a prevádzkovanie detských ihrísk so sebou prináša rozhýbanie mnohovrstvových zdrojov.

Vyššie sme poskytli prehľad hospodárenia firmy. Videli sme, že na základe porovnaní údajov z roku 2015 a 2016 sa vykreslí mimoriadne priaznivý obraz ohľadne finančných ukazovateľov spoločnosti, keďže okrem takmer 11 percentného zvýšenia čistého príjmu výsledok rástol ako pred zdanením, tak aj po zdanení.

11 Predstavenie tematickej oblasti skrášľovanie mesta – kvetinové mesto

11.1 Vymedzenie tematickej oblasti

V našej štúdií sa spomedzi činností zameraných na údržbu mesta detailnejšie zaoberáme tými, ktoré sa týkajú starostlivosti o zelené oblasti v meste, záhradnícke činnosti či ktoré sa týkajú prevádzkovania parku. V nasledovných podkapitolách predstavíme umiestnenie záhradníctva a starostlivosti o park v rámci praxe prevádzkovania mesta, potom sa budeme podrobnejšie zaoberať predstavením konkrétnych úloh, výsledkov a špeciálnych odborných oblastí. Ako uvidíme, pri stanovení rámca tematickej oblasti posluží ako odborné pozadie zmluva každoročne uzatvorená medzi samosprávou mesta Mosonmagyaróvár a VÜF Kft. a obzvlášť sa budeme opierať o jej prílohu č. 2, ktorá obsahuje podrobne opísané činnosti zmluvy.

Zostavenie technického obsahu v prílohe sa uskutočnilo v spolupráci s hospodárom mesta a oddelením pre rozvoj a údržbu mesta. Podľa znenia zmluvy „...je potrebné sa usilovať o čo najlepšie pokrytie potrieb mesta stanovených v prílohe zmluvy č. 2. Technický obsah a ročné rozdelenie financií dôkladne preskúmala pred uzatvorením zmluvy komisia pre hospodárenie a prevádzkovanie mesta.”¹²

Dokument rozdelený na viacero skupín eviduje aktivity, ktoré má VÜF Kft. vykonať podľa zmluvy, podľa druhu práce. Ako sme to v predchádzajúcej kapitole predstavili aj podrobnejšie, medzi hlavné typy práce patrí prevádzkovanie ciest, mostov, spravovanie mesta, zabezpečenia zásobovania vodou, spravovanie odtokovej vody, zabezpečenie čistoty verejných miest, rozsiahla údržba parku, starostlivosť o detské ihriská, kúpaliská, cintoríny a verejné osvetlenie, posýpanie ciest, či starostlivosť o trávniky a úlohy spojené s prácou v exteriéri.

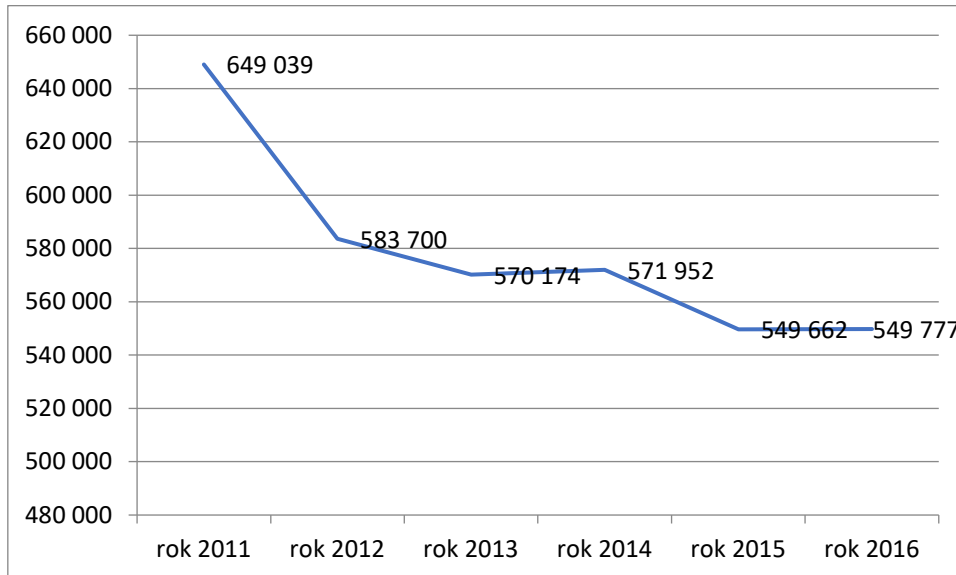
Spomedzi vyššie uvedených sa v aktuálnej kapitole venujeme hlavne udržiavaniu parku, najmä výstavbe parku a záhradníckym prácam.

V rámci starostlivosti o zelené priestranstvá venujeme osobitnú pozornosť sérii činností, ktoré sa spájajú so súťažou „Kvetinové mesto” (*Kvetinové Maďarsko – Súťaž v skrášľovaní prostredia*, respektíve *Kvetinové mestá a dediny v Európe*). Budeme sa venovať histórii súťaže, čo jej v meste predchádzalo a predstavíme jej miesto v sérii rozvoja, počas ktorého získalo mesto Mosonmagyaróvár súčasný zelený a kvetinový vzhľad.

¹²Návrh podnikateľskej zmluvy medzi mestom Mosonmagyaróvár a medzi spoločnosťou Városüzemeltető és Fenntartó Kft.

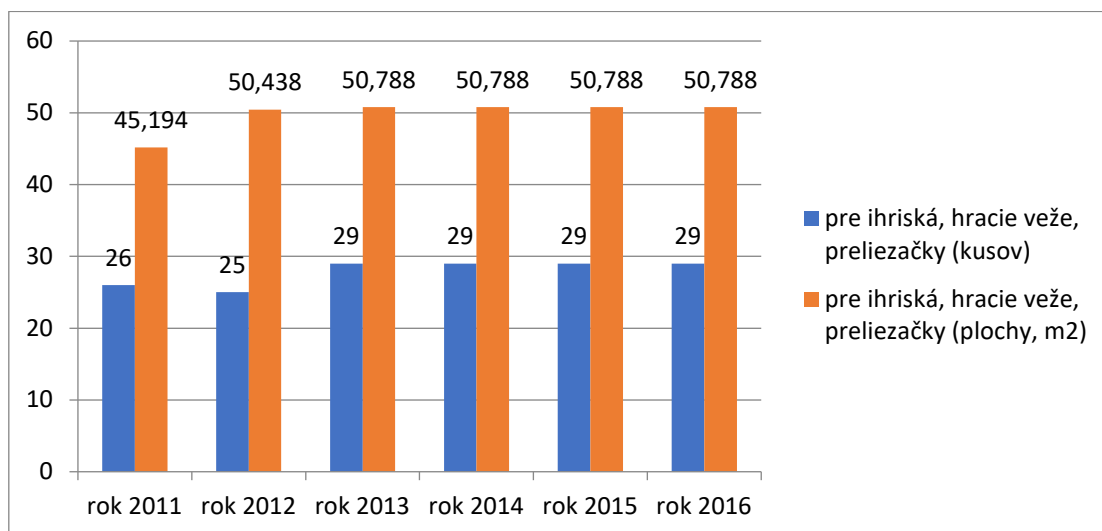
11.2 Umiestnenie tematickej oblasti v praxi prevádzkovania mesta

Pred tým, ako si prezrieme miesto činností spájajúcich sa s okrášľovaním mesta a ich miesto v praxi prevádzkovania mesta, preskúmame, ako sa vyvíjali rozmery zelených plôch, ihrísk a oddychových zón v Mosonmagyaróvári v rokoch 2011 až 2016. V tomto nám pomôže databáza KSH.

Obrázok č.9: Všetky zelené plochy v Mosonmagyaróvári (2011-2016, m²), Zdroj: KSH T-STAR

Miera všetkých zelených oblastí v Mosonmagyaróvári sa medzi rokmi 2011 až 2016 v značnej miere znížila. Kým totiž na začiatku skúmaného obdobia bola miera toho ukazovateľa 649 039 metrov štvorcových, do roku 2016 toto číslo kleslo na 549 077 metrov štvorcových. Zníženie je dokopy 15,29 percent.

Obrázok č.10: Detské ihriská, športoviská, miesta na oddych (ks) a ich plochy v Mosonmagyaróvári (2011-2016), Zdroj: KSH T-STAR

Vyššie uvedený graf zobrazuje počet ihrísk, oddychových miest a športovísk a ich rozlohu medzi rokmi 2011 až 2016. Môžeme vidieť, že do roku 2013 počet rekreačných oblastí narástol na číslo 29, ich rozloha narastala z počiatkových 45,19 tisíc metrov štvorcových na 50,79 tisíc metrov štvorcových.

VÚF Kft. svojou komplexnou činnosťou pokrýva širokú škálu úloh spojených s prevádzkou mesta. V rámci toho sa objavuje údržba parku ako zvýšená priorita, za ktorú je v rámci spoločnosti zodpovedná osobitná skupina.

11.3 Skrášľovanie mesta Mosonmagyaróvár

Z hľadiska vytvorenia kvalitného prostredia pre bývanie či príťažlivého mesta je úloha zelených priestranstiev čoraz dôležitejšia. Toto obzvlášť platí v Mosonmagyaróvári, kde bol ako vyzdvihnutý cieľ určený rozvoj turizmu a tým aj pritiahnutie návštevníkov do mesta. Ako na to upriamuje pozornosť aj odborný materiál programu „Kvetinové mesto Mosonmagyaróvár“, „mesto disponuje značným množstvom zelených plôch, na zlepšení ich kvality sme začali pracovať pred niekoľkými rokmi a neustále pracujeme na obnove a zachovaní jedinečnosti parkov a záhrad vytvorených pred 20-30 rokmi. Obnovili sme parky a zelené plochy historického centra, na pešej zóne sa objavili ostrovy kvetov a kvetinové terasy...“¹³

V meste neustále prebieha rozvoj, jedným z prvých významnejších medzníkov bola obnova centra mesta v časti Moson. V rámci programu spolufinancovaného Európskou úniou, ktorý začal v roku 2010, bol tento rozvoj realizovaný s podporou takmer 500 miliónov forintov. V rámci rozvoja boli obnovené existujúce pavilóny na tržnici v mosonskej časti a zrušením parkovísk vedľa kancelárie Tourinform bolo možné postaviť ďalšie tri pavilóny. Počas investície bolo obnovené námestie Erzsébet tér komplexnou výmenou utilít, postavením ozdobného obloženia, doplnením zariadení na ulici (napr. lavičky, smetné koše). Do obloženia v oblom konci námestia smerom od Iskola utca bola umiestnená skrytá fontána. Súčasť projektu predstavovala aj obnova kultúrneho strediska Fehér Ló. Byty nachádzajúce sa v budove boli prerobené na priestory pre verejnosť, elektrická sieť bola modernizovaná, bola vykonaná izolácia domu a rozvoj pódiovej techniky. V rámci menšieho, ale takisto viditeľného zásahu, bolo obnovené zelené priestranstvo v hodnote takmer 20 miliónov forintov na Erkel út, v rámci programu Kvetinové mesto Mosonmagyaróvár. K úspechu projektu v značnej miere prispela aj aktívna spolupráca miestnej komunity. Záhradnícke práce, vysadenie rastlín a kvetov totiž v rámci komunitného programu uskutočnil Zväz priateľov záhradiek Mosonmagyaróváru pod dohľadom odborníka. V parku bola vztýčená aj „stena“, na ktorej rastú v komunitnej bylinkovej záhrade bazalky či materina dúška.

Vedomý rozvoj mesta a verejných priestorov slúži ako vzor sérií aktivít, počas ktorých v mnohých častiach mesta došlo k vážnym zásahom, ktoré mali vplyv na kvalitu vzhľadu mesta. Spomedzi nich je potrebné vyzdvihnúť rehabilitáciu verejných parkov. Námestie Városkapu tér bolo obnovené v roku 2013, námestie Régi vámház tér v roku 2014, potom nasledovala rekonštrukcia záhrady Múzeumkert (2015) a vytvorenie spomínanej bylinkovej záhrady (2016). Počas uplynulých 2 rokov dostali nový vonkajšok a obnovené funkcie Zsidanits park (2017), potom ihrisko Manniger (2018).

¹³ Odborný podklad pre tlačovú konferenciu uskutočnenú 29. marca 2016, strana 1

V centre rehabilitácie oblastí stojí vytvorenie zelených a kvetinových plôch, kombinované s dodatočnými funkcionálnymi rozvojmí, ako napr. pešia chôdza, miesto pre verejnosť, atď.

11.3.1 Nová výzva: Entente Florale Europe

V rozvoji zelených plôch v meste vytvorilo skvelú možnosť rozhodnutie, aby v roku 2016 reprezentovalo Maďarsko na medzinárodnej súťaže v skrášľovaní okolia Entente Florale Europe práve Mosonmagyaróvár. Súťaž bola výzvou, príležitosťou i významnou úlohou pre obec zároveň. Po získaní práva na reprezentáciu sa začala práca vyžadujúca si veľa energie, organizačné schopnosti i odborné poznatky, ktorej komplexnosť znamenala aj pre miestnych odborníkov veľkú výzvu. Samotná súťaž, teda Súťaž európskych kvitnúcich miest a dedín (Entente Florale Europe), je európska súťaž s dlhou históriou, jej korene siahajú do Francúzska, kde bola prvá svetová súťaž v skrášľovaní kvetinami zorganizovaná už v roku 1959. Zanedlho usporadúvalo podobné súťaže aj Anglicko, neskôr dejiny podujatia pokračovali od roku 1975 súperením dvoch krajín. V súčasnosti prebieha súťaž s účasťou 9 krajín, spomedzi ktorých bola naša krajina prvou zo strednej Európy. Takisto z tejto oblasti sú v súťaži aj Česko a Slovinsko, kým medzi „západnými“ účastníkmi nájdeme Rakúsko, Belgicko, Holandsko, Írsko, Nemecko a Taliansko. Pôvodné ciele a hľadiská vzťahujúce sa len na skrášľovanie kvetinami sa časom zmenili, rozšírili. Dôraz sa v súčasnosti kladie na udržateľný rozvoj, na zachovanie prírodnej krajiny, k čomu sa tesne viaže „racionálne hospodárenie s vodou, moderné spracovanie odpadu, zachovanie a rozširovanie postaveného a prírodného dedičstva, no najmä vytvorenie kultúrneho a čistého prostredia zdobeného kvetinami a zelenými rastlinami, vďaka ktorému bude obec krajšie a obývateľnejšia aj pre budúce generácie.“¹⁴ Od čias zapojenia sa Maďarska do súťaže získali súťažiaci maďarské obce pekné umiestnenia: desať zlatých (Balatonfüred, Siófok, Géderlak, Kaposvár, Lipót, Nagyatád, Eger, Gyula, Balatongyörök, Tihany), dvadsaťšesť strieborných, desať bronzových a desať cien Európy. Domáca súťaž, ktorá existuje od roku 1994, je medzi obcami populárna, čoho dôkazom je približne 300 účastníkov ročne. Prihlásiť do súťaže sa môže ktorákoľvek obec, účasť (teda registrácia) je bezplatná, samotná príprava si však vyžaduje množstvo vlastných síl, keďže investície musia obce pokryť z vlastných zdrojov. Vlastná sila však nemusí predstavovať len financie: dôležitá je aj súdržnosť obyvateľstva a jeho aktívna účasť, občianske združenia či podpora od miestnych firiem. Mieru výzvy dobre ukazuje aj bodový systém, ktorého sa musia obce zapojené do súťaže počas príprav držať a ktorý neskôr počas súťaže predstavuje aj základ systému hodnotenia. Body, ktoré udelí medzinárodná porota, totiž vôbec nie sú udelené len na základe videného, súťaž i účasť na súťaži sú oveľa komplexnejšie. Obec musí vyhovieť nasledovným hľadiskám:

- Činnosť samosprávy zameraná na udržateľnosť, jej strategické uvažovanie, odborná pripravenosť (10 bodov)
- V tomto hľadisku budú preskúmané rôzne plány obce na rozvoj, existencia koncepcií, kvalita, súlad, kvalita miestnych pravidiel, atď.
- Kvalita zelených plôch, ich rozvoj, starostlivosť o ne, skrášľovanie kvetinami, situácia hospodárenia so zelenými plochami (50 bodov)

¹⁴ <https://viragosmagyarorszag.hu/magyarorszag-nemzetkozi-reszvetele>

- Najväčší dôraz v prípade bodovania sa kladie, samozrejme, na kvalitu zelených plôch. Okrem preskúmania použitia rastlín (stromy, trvácne a jednoročné rastliny) budú porotcovia hodnotiť aj úroveň zariadenie ulíc, obloženia, udržiavania. V tomto hľadisku sa taktiež skúma využitie metód šetrných k životnému prostrediu, harmónia medzi zelenými plochami a zastavanými oblasťami.
- Ochrana prostredia, udržateľnosť, uvedomelosť o klíme (15 bodov)
- Pri hodnotení hľadiska sa berie do úvahy hospodárenie s odpadom, čistenie odpadovej vody, ochrana stavu zložiek ochrany prostredia (voda, pôda, vzduch) či využitie efektivity v energiách alebo obnoviteľných energií.
- Atraktivita pre turistov, prostredie príťažlivé pre hostí, atrakcie, informácie, poskytovanie informácií (10 bodov)
- Body dostupné v tomto hľadisku závisia na jednej strane vo veľkej miere od miestnych daností, keďže práve tie v značnej miere ovplyvňujú turistickú príťažlivosť jednej obce. Okrem toho sú vedľajšími hľadáiskami aj pohostinnosť, podujatia a festivaly.
- Účasť komunity na skrášľovaní prostredia, uvedomelá výchova o prostredí (15 bodov). Závažnosť hľadiska ukazuje aj počet bodov. Okrem účasti občianskych združení, miestnych firiem či pohostinstiev hrajú dôležitú úlohu aj materské školy, základné školy, súťaže na miestnej úrovni či akcie zamerané na formovanie uvedomelého zmýšľania.

O konkrétnych prípravách na súťaž a dosiahnutých výsledkoch píšeme podrobnejšie v kapitole č. 8.

V tejto kapitole venujeme zvýšenú pozornosť aktuálnej práci v dielni či ústrednej tematickej oblasti tejto štúdie, starostlivosti o parky, predstavená je aj téma kvetinového mesta. V rámci toho sme predstavili základné danosti Mosonmagyaróváru v súvislosti so starostlivosťou o parky, zelené plochy a ihriská, respektíve sme preskúmali tie dôležitejšie predchádzajúceho a aktuálne rozvoje, ktoré sa v súvislosti s témou realizovali v meste sčasti s pomocou miestnej komunity.

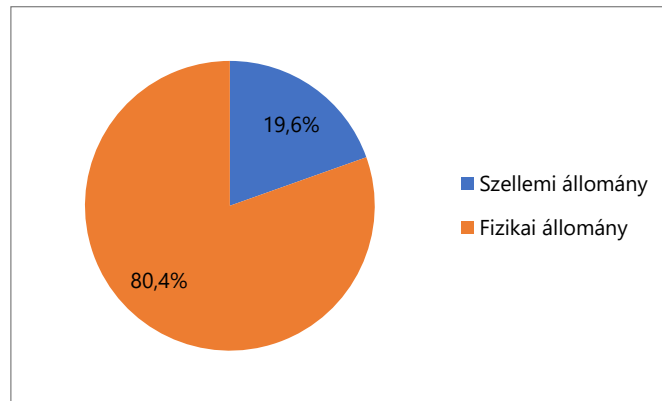
Mohli sme vidieť, že v rozvoji zelených plôch mesta vytvorilo serióznou príležitosť rozhodnutie, aby v roku 2016 mohlo na medzinárodnej súťaži v skrášľovaní prostredia Entente Florale Europe reprezentovať Maďarsko práve mesto Mosonmagyaróvár. V súvislosti so súťažou „Kvetinové Maďarsko – Súťaž v skrášľovaní prostredia“, respektíve „Kvetinové mestá a dediny v Európe“ sme prostredníctvom prehľadu hodnotiacich hľadísk podrobne predstavili úsilie, ktoré vynaložilo osadenstvo mesta pre úspešnú účasť.

12 Zdroje a hospodárenie

12.1 Ľudské zdroje k dispozícií (odborníci, pracovná sila)

Pri skúmaní prístupnosti ľudských zdrojov sme okrem stavu u VÜF Kft. spoločnosti samosprávy poverenej starostlivosťou o zelené plochy skúmali aj tie osobné podmienky, ktoré boli potrebné na to, aby mohlo mesto získať výnimočné umiestnenie na kvetinovej súťaži.

Na základe ročnej správy predstavovali ľudské zdroje vo VÜF Kft. v roku 2016¹⁵ 92 ľudí, z ktorých 74 pracovalo vo fyzickej a 18 v duševnej sfére.

Obrázok č.11: Rozdelenie dostupnej fyzickej a duševnej sféry, Zdroj: vlastná úprava na základe výročnej správy VÜF Kft. za rok 2016 („Szellemi állomány= duševne pracujúci; „Fizikai állomány= fyzicky pracujúci)

Práce spojené s údržbou, obnovou a rozvojom a starostlivosťou o zelené plochy riadi odborne vzdelaný pracovník firmy. Úlohy vykonáva približne 18 ľudí, ktorí sa starajú o spravovanie trávnatých plôch (strihanie, dodávanie živín), výsadbu črepníkov, ich spravovanie (črepníky s jednoročnými rastlinami, kríky), starostlivosť o kríky, stromy a stromoradia. Medzi ich úlohy patrí aj účasť na obnove parku, ako aj ochrana rastlín a odstraňovanie buriny na mestských verejných plochách, ďalej údržba športovísk.

Spoločnosť a jej činnosti zohrávali významnú úlohu v príprave na súťaž kvetinových miest.

Hoci VÜF Kft. disponovala odbornými vedomosťami a praxou, už na začiatku súťaže bolo jednoznačné aj to, že príprava na súťaž kvetinových miest si bude vyžadovať viac osobného zánietenia a zdieľanej zodpovednosti ako doteraz. Okrem toho, že pracovníci VÜF Kft. sa s veľkou efektívnosťou podieľali na výsadbe rastlín a obnovovacích prácach, realizované rozvoje si vyžadovali využitie mimoriadne serióznych vonkajších síl.

Jedným zo základných kameňov úspešnej prípravy bolo to, aby sa na čelo komplexného projektu dostal správny vedúci. Táto úloha pripadla primátorovi mesta a okrem organizácie a koordinácie naňho kládla zodpovednosť aj za mediálnu kampaň, komunikáciu. Jeho prácu podporovali Dr. Tibor Nemes-Nagy, generálny riaditeľ maďarských verejných ciest a Prof. Dr. Rezső Schmidt, dekan univerzity Istvána Széchenyiho, ktorí sa zhostili záštity, čo v značnej miere zvyšovalo váhu a prestíž projektu.

¹⁵Ročná správa (2016) spoločnosti Városüzemeltető és Fenntartó Kft, dodatočná príloha 10. strana

Praktická realizácia úloh mohla prebiehať len s vedením starostlivo vybraných vedúcich odborníkov, ktorí boli pripravení spolupracovať. Najdôležitejšie odborné oblasti, ktorých zastúpenie odborníkmi bolo v projektovom tíme esenciálne, boli nasledovné:

Prevádzkovanie mesta, starostlivosť o verejné priestranstvá, ihriská: Attila Nagy, vedúci skupiny starostlivosti o parky VÜF Kft.

Ochrana prostredia, dohľad nad zelenými plochami: Andrea Németh, referentka samosprávy

Budovanie parkov a záhrad, údržba parkov: Ákos Lobitz, výkonný riaditeľ, Dzsungelország Kft.

Marketing, komunikácia, organizácia podujatí: Lilla Vizsy-Gombosi, vedúca PR-marketingu sekretariátu primátora

Ochrana dedičstva, spoločenské priestory, história mesta: Tibor Kitley, riaditeľ územného plánovania mesta

Vyššie uvedené činnosti vykonávali pracovníci VÜF Kft. a spolupracovníci mestskej samosprávy, popri ktorých mal významnú úlohu aj riaditeľ územného plánovania mesta. Odborníci z Dzsungelország Kft. hrali dôležitú úlohu oblasti výstavby parkov a záhrad. O podieľaní sa záhradníckeho centra budeme písať podrobnejšie v kapitole 6.3.

12.2 Stroje, náradie

Podľa informácií nachádzajúcich sa na webovej stránke sa spoločnosť VÜF Kft. stará o údržbu zelených plôch a kvetinových oblastí prostredníctvom nasledovných strojov a prístrojov¹⁶:

- 4 ks malý traktor na kosenie,
- 6 ks malá ručná kosačka,
- zastrihávače okrajov trávnikov,
- malé náradie a
- 1 malé nákladné auto, ktorým sa odváža vzniknutý odpad, prípadne sa využíva na iné ciele (viď obrázok nižšie).

Počas prípravy na súťaž Kvetinové Maďarsko – Súťaž v skrášľovaní prostredia mesto využilo kapacity strojov spoločnosti, no počas práce boli využité aj stroje a náradia Dzsungelország Kft. Zmluva, ktorá bola uzatvorená medzi spoločnosťou a samosprávou predpisuje, s akými strojmi a náradím musí spoločnosť disponovať počas vykonávania činností. Zmluva uzatvorená v marci 2018 stanovuje nasledovné¹⁷:

- 1 ks traktorová kosačka,
- 1 ks motorová kosačka,
- 1 ks motorový zastrihávač okrajov trávnikov,
- 1 ks cisternové auto,
- 1 ks rozhadzovač hnojiva,

¹⁶ <https://vuf.hu/v%C3%BCf/bemutakozunk/31-z%C3%B6lter%C3%BCletek-gondoz%C3%A1sa>

¹⁷ Podnikateľská zmluva uzatvorená medzi mestom Mosonmagyaróvár a medzi spoločnosťou Dzsungelország kft. pre údržbu prioritných zelených priestranstiev a parkov mesta. (2018, 7. strana).

- 1 ks stroj na drvenie,
- 1 ks motorový postrekovač,
- 1 ks ručný postrekovač,
- 2 ks dopravný prostriedok do 3,5 tony.

Zmluva presne uvádza konkrétne úlohy spolu s miestom realizácie a ich množstvom. O nich píšeme v nasledujúcej podkapitole.

12.3 Spolupráca a externé úlohy

Ako sme na to odkazovali už predtým, každodenná starostlivosť, udržiavanie zelených plôch ako aj prípravné práce organizované samosprávou obce si v prípade kvetinovej súťaže vyžadovali serióznou pomoc od firiem s odborníkmi v danej oblasti.

VÜF Kft. ako spoločnosť vo vlastníctve samosprávy vykonáva presne stanovené činnosti, spomedzi ktorých je starostlivosť o zelené plochy len jednou, ale dôležitou zložkou. Počas prípravy sa podieľali taktiež na starostlivosti o trávnaté plochy, výsadbe kvetín, obnove parkov či starostlivosti o verejné priestranstvá. Samospráva mesta uzatvára každý rok so spoločnosťou VÜF Kft. ako so spoločnosťou vo vlastníctve samosprávy zmluvu, ktorá stanovuje úlohy aj ich finančné protislužby.

Pod skrášľovanie mesta a starostlivosť o verejné priestranstvá sa okrem VÜF Kft. podpísalo aj Dzsungelország Kft., ktoré je najväčšie záhradkárske centrum v oblasti. Dzsungelország nie je obyčajný špecializovaný obchod: okrem toho, že disponuje obchodom s kvetinami, stromovou škôlkou a obchodom pre gazdov, v palete služieb venuje zvýšenú pozornosť navrhovaniu záhrad, ich prevedeniu, starostlivosti o záhradu a jej údržbe. Ako sa môžeme dočítať na ich webovej stránke: „počas uplynulých rokov sme vykonali nespočetne veľa terénnych úprav verejných priestranstiev, námestí a súkromných záhrad. V roku 2015 na súťaži v skrášľovaní prostredia „Kvetinové Maďarsko“ sa naše mesto umiestnilo na 1. Mieste v kategórii do 50 000 obyvateľov, potom v roku 2016 na „Entente Florale“ (Súťaž európskych kvitnúcich miest a dedín) získalo námestie Városkapu tér v Mosonmagyaróvári titul „Najkrajšie hlavné námestie Európy“. Všetko od plánovania až po realizáciu každého z ocenených námestí a verejných priestranstiev bola naša práca. Udržiavacie práce vykonávame pravidelne každý týždeň, takže nami vytvorené zelené plochy sa počas každého ročného obdobia skvejú v plnej nádhere.”¹⁸ Z citovaného textu je zrejmé, že Dzsungelország Kft. sa zaoberalo vytvorením a starostlivosťou o zelené plochy nielen počas prípravy na súťaž, ale tieto činnosti aj pravidelne vykonáva. Tak napríklad, ako sme na to odkazovali aj v podkapitole 6.4, príloha č. 1 zmluvy z roku 2018, ktorá vznikla medzi spoločnosťou a samosprávou, presne definuje, na ktorých verejných priestranstvách vykonáva svoje úlohy Kft.

Okrem celoročných úloh ako vytvorenie zelenej plochy, starostlivosť a udržiavacie práce, aj v roku 2016 počas prípravy na súťaž vykonávali značnú časť týchto aktivít práve dve spoločnosti. Zároveň, hoci v menšej miere, svoju úlohu zohrávali aj iné firmy v rukách samosprávy. Musíme spomenúť Intézményműködtető és Gazdálkodási Szervezetet (*Prevádzková inštitúcia riadenia a organizácie*), AQUA Szolgáltató Kft. a sociálny podnik Szociális Foglalkoztató Kft.

¹⁸ <http://www.dzsungelorszag.hu/hun/szolgalatasok.html>

Účasť občianskych združení a firiem sa prejavila aj v hnutí „Adoptuj si verejné priestranstvo!“, ktoré umožnilo dobrovoľné skrášľovanie jednotlivých verejných priestranstiev. Na výzvu sa prihlásili združenia obyvateľov, združenia priateľov záhrad a iné zaniietené organizácie a firmy, čoho výsledkom boli verejné priestranstvá na mnohých miestach v meste v oveľa lepšom stave, keďže ľudia sa starali o rastlinstvo, dopĺňali ho či pleli burinu.

Okrem firiem, pretože išlo o súťaž, hralo významnú úlohu aj miestne obyvateľstvo. Jedna z týchto foriem sa prejavila v práci občianskych združení mestských častí. Tieto organizácie boli prítomné počas vysádzania stromov, vytvárania bylinkovej záhrady či počas výstavby školskej záhrady, do skrášľovania prostredia zapojili aj obyvateľov, ktorí sa na tom aktívne podieľali, viedli kampaň, podporovali jednotlivé fázy prác. Miestni ľudia však neboli aktívni len prostredníctvom občianskych združení: v skrášľovaní mesta sa ako mimoriadne dôležitá zložka prejavili akcie obyvateľov týkajúce sa vysádzania kvetov. Predzáhradky rodinných domov, sídliská, predné dvory bytoviek či parky sa vďaka ich práci zazelenali a zakvitli. Vysádzanie kvetov obyvateľmi stálo nielen v centre kampane spojenej so súťažou, ale aj v centre komunikačnej činnosti. Obyvatelia, ktorí sa zapojili, svoju činnosť zdieľali taktiež na sociálnych sieťach, za čo im predstaviteľ mesta osobne poďakoval prostredníctvom sociálnej siete.

Do série aktivít dobre zapadá miestna súťaž vo vysádzaní kvetov, ktorú organizujú Združenie za centrum mesta v časti mesta, kde prevládajú paneláky. Počas súťaže dostanú účastníci od VÜF Kft. kvetiny zadarmo, o ktoré sa potom so svojom prostredí starajú a skrášľujú nimi verejné priestranstvá.

Zo strany súdržnosti v meste a spolupráce obyvateľov bolo významným bodom programu aj zapojenie detí do sadenia kvetov. Podujatie s názvom „Drobné ruky, čarovné záhrady“ bola súťaž určená pre škôlkarov a žiakov prvého stupňa, počas ktorej deti s podporou svojich vychovávateľov a rodičov vytvorili malé, no o to čarovnejšie záhradky. Súťaž vo vytvorení malých záhradiek v roku 2016, teda v roku účasti na medzinárodnej súťaži, bola usporiadaná už po šiesty raz. Výtvary, ktoré každoročne okrášľujú ulicu Magyar utca, videla aj medzinárodná porota, keďže ulica v pešej zóne lemovaná obchodmi bola jednou z trás, ktorými porota prešla mestom.

12.4 Náklady a hospodárenie

Čo sa týka nákladov, najskôr sa pozrieme, akým rozpočtom na jednotlivé úlohy disponuje spoločnosť prevádzkujúca mesto Mosonmagyaróvár s takmer 33 tisíc obyvateľmi. Následne sa pozrieme, s akým rozpočtom hospodári Dzsungelország Kft. v záujme skrášlenia mesta pri vytváraní zelených plôch či verejných priestranstiev a ich udržiavaní.

Tabuľka nižšie je prílohou zmluvy uzatvorenej v roku 2017 medzi samosprávou mesta Mosonmagyaróvár a VÜF Kft. Z údajov tabuľky je vidieť, že na vykonanie úloh stanovených zmluvou malo Kft. k dispozícii v danom roku takmer 304 miliónov forintov. Skoro 16 % sumy bolo vyčlenených na ciele údržby parku či na aktivity spojené s výrubom stromov a orezávaním kríkov. Nižšie uvedená tabuľka obsahuje sumy za financovanie uvedené v tisícoch forintov.

Názov činnosti	Január	Február	Maréc	Apríl	Máj	Jún	Júl	August	September	Október	November	December	Spolu:
Prevádzka a údržba ciest	5536	6660	7450	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	8000	6600	90246
Hospodárenie mesta	407	258	790	320	480	130	150	790	2330	810	420	630	7515
Spravovanie povrchových vôd	0	0	205	645	800	560	590	610	950	620	0	0	4980
Čistenie verejných priestranstiev	1283	1202	7050	5000	4300	4300	5000	4300	5000	1300	750	750	40235
Údržba parkov	944	1301	1450	2500	7300	5300	5600	5400	5435	3850	2200	1050	42330
Detské ihriská	0	0	0	5300	500	510	510	510	500	310	210	0	8350
Kúpaliská	0	0	0	0	445	1755	1570	1570	1735	0	0	0	7075
Údržba cintorína	865	655	1290	2300	1080	1065	995	995	2170	1290	1190	655	14550
Prevádzka a údržba verejného osvetlenia	6340	6560	5930	5305	4675	4505	4590	4925	5435	5545	5640	5725	65175
Posyp	3295	2050	660	0	0	0	0	0	0	0	660	3295	9960
Starostlivosť o trávniky	293	380	380	335	335	335	335	335	380	380	295	295	4078
Úlohy spojené s prácou v exteriéri	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	60
Výrub stromov, orezávanie kríkov	726	725	460	440	335	335	335	335	445	460	725	725	6046
Tech. podpora vybraných podujatí	0	0	0	0	0	2000	0	0	2000	0	0	0	4000
Spolu:	19694	19796	25670	30150	28255	28800	27680	27775	34385	22570	20095	19730	304600

Tabuľka č.2: Plán financovania VÜF Kft. na rok 2017 (náklady sú uvedené v tisíckach HUF) Zdroj: Príloha č. 1 zmluvy

Rozpočet Kft. na prevádzku sa počas uplynulého roka mierne líšil od vyššie uvedených. V roku 2016 to bolo 324 miliónov forintov, nadbytok sa zjavil počas údržby a prevádzky ciest. V tomto roku bolo alokovaných na údržbu parkov z celkovej sumy danej zmluvou 12,39 %, kým na výrob stromov a orezávanie kríkov 1,55 %. Dve položky vyplňajú z celkového rámca zdrojov v danom roku dokopy 13,94 %. V roku 2017 sa rámec výdavkov zhodoval s rokom 2018. Všetko to ukazuje, že spoločnosť každý rok vykoná opakujúce sa štandardné úlohy v danej odbornej oblasti.

Príloha č. 1 zmluvy s Dzsungelország Kft. z roku 2018 eviduje úlohy a s nimi spojené náklady. Podľa technického opisu zmluvy sa úlohy vzťahujú na nasledovné práce spojené so starostlivosťou o nasledovné zelené plochy a údržby parku v Mosonmagyaróvári:

- Dve zelené plochy na námestí Városkapu tér
- Malá záhradka pred budovou na ulici Gulyás L. patriacej škole Bolyai
- Kruhový objazd na ceste Királyhidai út
- Hansági Múzeum a Cselleyho dom
- Črepníky a kvetináče na ulici Fő utca
- Kvetináče na ulici Magyar utca
- Ulica Fecske utca

V prílohe sú presne uvedené činnosti, ktoré sa firma zaviazala vykonávať po dobu 2 rokov za netto sumu 55 957 008 HUF.

Na základe tohto všetkého môžeme vidieť, že mesto investuje v ročnom priemere takmer 76 miliónov forintov na starostlivosť a údržbu zelených plôch, parkov a kvetinových plôch. Samospráva meste Gödöllő (rozloha: 61,92 km²), ktorého rozloha môže byť prirovnaná k rozlohe Mosonmagyaróváru (rozloha: 83,78 km²) uzatvorila so spoločnosťou VÜSZI, ktorá sa stará o prevádzkovanie mesta Gödöllő a poskytovanie služieb v roku 2018 zmluvu týkajúcu sa vykonania úloh spojených s prevádzkou mesta v hodnote netto 359 500 000 forintov. Na základe opisu činností, ktorý predstavuje súčasť zmluvy,¹⁹ môže byť využitých na udržiavanie trávnikov 38 000 000 forintov, výsadbu kvetov 13 000 000 forintov, výsadbu rastlín (stromov a kríkov) 5 800 000 forintov, starostlivosť o rastliny a údržbu stromov na verejných priestranstvách 53 300 000 forintov. Toto dokopy predstavuje zdroje ku konkrétnym úlohám vo výške približne 110 miliónov forintov.

Celkovo sme mohli vidieť, že mesto Mosonmagyaróvár neustále dáva do pohybu značné ľudské, technické a finančné zdroje na údržbu a starostlivosť o parky či kvetinové oblasti. Podrobne bolo opísané, s akými ľudskými a nástrojovými kapacitami pracuje spoločnosť vo vlastníctve samosprávy, respektíve sme mohli vidieť, že v odôvodnených prípadoch vykonal jednotlivé menšie úlohy externý podnikateľ.

Takisto sme porovnali, koľko financií využíva Mosonmagyaróvár, respektíve Gödöllő na starostlivosť a opateru, údržbu kvetinových plôch. Mohli sme vidieť, že dostupný rámec financií, hoci vzhľadom na jeho rozlohu zaostáva, je možné porovnať s finančným rámcom, ktoré investujú do takéhoto cieľa iné obce podobných rozmerov.

¹⁹ Zmluva o verejnoprospešných službách uzavretá medzi mestom Gödöllő a VÜSZI Kft. pre nepretržitú prevádzku a údržbu miestneho cestného, mostného a dažďového kanalizačného systému a súvisiacich verejných priestorov, ako aj nepretržitú údržbu parkov (2018, s. 11).

13 Úlohy a organizácia práce

13.1 Úlohy v súvislosti s okrášľovaním mesta a vytvorením kvetinových miest

Z hľadiska údržby a starostlivosti môžu byť zelené plochy rozdelené na dve skupiny. Prvou sú vnútorné frekventované plochy s intenzívnou starostlivosťou, ktorých rozloha predstavuje 323 471 m². Tieto zahŕňajú oblasti v centre mesta, kde sa počas roka pravidelne, v závislosti od charakteru oblasti raz týždenne, každé dva či tri týždne, mesačne alebo každé dva mesiace strihá trávnik. Popri komplexnom rozvoji týchto oblastí je cieľom aj fázová obnova, výsledkom ktorej budú nové obloženia, plochy pokryté stromami, kríkmi a črepníkmi s jednoročnými rastlinami.

Je potrebné ďalej spomenúť tzv. intenzívne ošetrované vonkajšie oblasti vo vlastníctve samosprávy či oblastí lemujúce cesty vo vnútorných oblastiach, ktoré udržiava VÜF Kft. prostredníctvom vysokovýkonných strojov. Dôležitou úlohou na týchto plochách je ochrana pred peľom alergizujúcej rastliny ambrózie.

13.2 Praktický chod vykonávania úloh, organizácia práce

VÜF Kft. udržiava zelené plochy pravidelne počas roka. Ako sme už na to predtým odkazovali, VÜF Kft. v rámci ročnej zmluvy uzatvorenej so samosprávou vykonáva úlohy ohľadne údržby parkov a záhradnícke práce. Tabuľka nižšie uvádza údaje o množstve patriace k jednotlivým úlohám, ktoré eviduje príloha č. 2 danej zmluvy, v mesačnom rozložení a celkovo za rok 2018.

V roku 2016, keď sa konala súťaž, bolo objednaných viac sadeníc jednoročných rastlín, konkrétne 38 000, ktorých vysadenie prebehlo v máji. Každý rok sa ako významná úloha javí kosenie trávnikov od apríla do septembra na ploche takmer 1,5 milióna metrov štvorcových, ako aj zavlažovanie, počas ktorého sa poleje 72 000 ks pelargónií či 138 000 m² črepníkov. Spomedzi prác na údržbu parkov je mimoriadne dôležitá pletie buriny a okopávanie, tieto činnosti sa sústreďujú hlavne na živé ploty (takmer 17 000 metrov štvorcových) a na kríky (takmer 33 000 metrov štvorcových).

Dzsungelország Kft. tiež definovala jednotlivé práce týkajúce sa starostlivosti o zelené plochy či údržbu parkov, podobne ako vyššie podrobne uvedené aktivity súvisiace so starostlivosťou o parky a zelené oblasti. Aj tu figuruje kosenie trávnikov, jeho prevzdušňovanie, hnojenie, výsadba kvetov a starostlivosť o ne, polievanie, odstraňovanie buriny z ciest, zastrihávanie kríkov a stromov, obnova poškodeného trávnikov, doplnenie kvetín, atď.

Úlohy spojené s prípravou na maďarskú a medzinárodnú kvetinovú súťaž

Samotná príprava na súťaž bola veľmi komplexnou činnosťou, v skutočnosti sériou viacročných rozvojových aktivít, ktoré na seba nadväzovali. Tomuto zodpovedajúc sa budeme snažiť stručne zhrnúť, aké úlohy je potrebné vykonať, aby sa účasť na súťaži spojila s úspešným umiestnením. Kvetinové Maďarsko – Súťaž v skrášľovaní prostredia, respektíve Kvetinové mestá a dediny v Európe sú pre obec mimoriadne komplexnou výzvou. Ako sme to už v predchádzajúcich kapitolách predstavili, okrem zelených plôch a vysádzania kvetín boli pri posudzovaní mesta alebo obce preskúmané aj mnohé iné faktory. Jedným spomedzi nich je udržateľnosť a strategické uvažovanie, zabezpečenie odbornej pripravenosti v záujme komplexnej strednodobého a dlhodobého plánovania a rozvoja. Preto bola dôležitá príprava a zosúladenie koncepcií a stratégií slúžiacich na tento cieľ.

Dôležitú úlohu v rámci oblasti „Ochrana prostredia, udržateľnosť, uvedomelosť o klíme“ predstavuje efektívne využitie energie. V Mosonmagyaróvári sa podnikli mimoriadne seriózne kroky v záujme toho, aby sa danosti budov s nepriaznivými energetickými vlastnosťami zlepšili. Od roku 2009 bolo s pomocou samosprávy obnovených viacero chránených budov. Jednou z nich je tzv. Futura, takmer tristoročná budova niekdajšej sýpky, ktorá dostala svoju novú podobu aj vďaka podpore od Európskej únie. Budova s pôdorysom v tvare písmena L nachádzajúca sa na adrese Városkapu tér 9., ktorá je takisto chránenou kultúrnou pamiatkou, bola postavená v rokoch 1860 a má priečelie v romantickom štýle. Počas uplynulých rokov boli v nehnuteľnosti vytvorené priestory na služobné ciele. Samospráva klade okrem vyššie uvedených osobitný dôraz na rekonštrukciu a modernizáciu budov, ktoré sú v súkromnom vlastníctve a pod ochranou. Z každého ročného rozpočtu vyhradí určitú sumu, ku ktorej sa možno dostať prostredníctvom súkromnej sféry, respektíve sa k nej komunity môžu dostať prostredníctvom projektov. Suma podpory na takéto ciele bola v uplynulých rokoch čoraz vyššia.

Dôležitou úlohou je takisto podpora rekonštrukcií a modernizácií, ktoré sú zamerané na ušetrenie energie a zníženie vypúšťania oxidu uhoľnatého v budovách postavených pomocou priemyselných technológií (najmä panelové budovy). Realizácia tejto úlohy bola možná vďaka štátnej podpore a podpore od samosprávy, no prispela k nej aj materiálna spoluúčasť obyvateľstva.

K ochrane prostredia možno pridružiť aj tie úlohy, ktoré sú realizované v oblasti výroby alternatívnej energie a jej spotreby. Mesto a jeho okolie malo a má priaznivé podmienky ako na vybudovanie veternej elektrárne, ako aj na využitie geotermálnej energie. V rámci tematickej oblasti bolo potrebné klásť dôraz aj na realizáciu mnohých iných významných úloh. Bolo potrebné modernizovať hospodárenie s odpadom, čistenie odpadovej vody, zvláštnu pozornosť bolo potrebné upriamiť na rehabilitáciu vodného hospodárstva v oblasti riek Mošonský Dunaj a Litava. Úloha rozvoja v oblasti dopravy sa popri zlepšovaní kvality života v meste tesne spájala s ochranou prostredia a zlepšovaním kvality ovzdušia.

Jedným z vyzdvihnutých cieľov Mosonmagyaróváru je posilnenie úlohy turizmu. V minulom období vznikli obzvlášť seriózne snahy, aby boli danosti oblasti využité vhodným spôsobom. Blízkosť oblastí Szigetköz a Hármaszatár či prítomnosť riek a termálnej vody sú také silné stránky, na ktorých stavajúc môže mesto využiť svoj skutočný potenciál.

Dôležitou doplňujúcou úlohou bola aj podieľanie sa komunity na skrášľovaní prostredia a aj realizácia vedomej výchovy o prostredí. Samozrejme, v centre úloh stál rozvoj kvality zelených plôch. Bolo potrebné zvýšiť úroveň starostlivosti ako aj objem kvetín v meste. Tu môžeme znovu povedať, že v dobrý výsledok sme mohli dúfať len na základe viacročných, na seba naväzujúcich rozvojov. O neprestajnú starostlivosť o verejné priestranstvá sa postarala VÜF Kft., ale napokon mohol byť záverečný výsledok dosiahnutý len vďaka plánovanej a organizovanej spolupráci rozličných účastníkov. O tom všetkom píšeme podrobne v nasledujúcej kapitole.

V tejto kapitole sme predstavili, aké pracovné procesy prebiehajú v súvislosti s okrášľovaním mesta a vytváraním kvetinového mesta v Mosonmagyaróvári. V rámci toho sme podrobne predstavili činnosti týkajúce sa údržby parkov a záhradnícke práce, ktoré sa týkajú intenzívne a extenzívne ošetrovaných oblastí zároveň, predstavili sme aj

významnejších činiteľov tematickej oblasti. Taktiež sme zaznamenali strategické plánovanie, ktoré je dôležitou súčasťou rámca prípravy.

Ako pomoc pre prípadnú prípravu partnerskej obce projektu sme podrobne zaznamenali dôležitejšie kroky počas prípravy na súťaž kvetinových miest, so špeciálnym ohľadom na komplexné rozvoje v oblasti energetiky a vodného hospodárstva, ako aj na účasť miestnych komunít.

14 Dosiiahnuté výsledky

Ako sme to v našej štúdií prízvukovali, tematická oblasť, ktorej sme sa venovali, sa môže zdať na základe jej nadpisu jednoduchou, no v skutočnosti je mimoriadne zložitá, sčasti pretože kvôli usporiadaniu zastavaných oblastí sa neukazuje len v stave zelených plôch, ale aj preto, lebo samotné posudzovanie „kvetinovej súťaže“ je mimoriadne komplexné. Vyhovieť týmto požiadavkám a výzvam si vyžaduje viacročnú prípravu a dlhodobý rozvoj.

Mosonmagyaróvár sa počas medzinárodnej súťaže v roku 2016 už 13 rokov zúčastňovalo súťaže a počas tohto obdobia získalo 9 uznaní, v roku 2015 sa mu podarilo vyhrať hlavnú cenu, ktorá prináleží tým najlepším, a tak mesto získalo tú česť, aby v roku 2016 na medzinárodnej súťaži reprezentovalo Maďarsko. Nižšie uvedený zoznam²⁰ približuje cestu, ktorou prešlo mesto počas viac než uplynulých desiatich rokov v záujme úspechu:

- V roku 2004 získalo špeciálnu cenu za účasť obyvateľstva v oblasti kvetín v predzáhradkách a starostlivosť o ne (vyzdvihnúc centrum mesta, okolie panelových bytov),
- V roku 2006 získalo mesto za vytvorenie dôstojného pamätného miesta revolúcie v 1956 „Zlatý diplom“ a vecnú odmenu za najkrajšie prostredie a najusporiadanejšie pamätné miesto pri príležitosti výročia revolúcie v roku 1956,
- V roku 2007 získalo mesto uznanie parlamentnej komisie pre ochranu prostredia (diplom) a vecnú cenu; porota vysoko hodnotila starostlivosť o verejné záhrady, taktiež kvetiny v oblasti hradu a centra mesta, zaslúžili si ocenenie,
- V roku 2009 dostalo mesto sponzorskú cenu, čo predstavovalo 30 ks predpestovaných stromov zo škôlky okrasných stromov Silvanus,
- V roku 2010 uznala prácu mesta samospráva župy Győr-Moson-Sopron,
- V roku 2011 uznala a ocenila prácu samosprávy, odborný rozvoj a údržbu zelených plôch a verejných priestranstiev, estetickú vizáž mesta a aktívnu účasť obyvateľov porota Združenia záhradkárov maďarských samospráv špeciálnou odbornou cenou;
- V roku 2012 získalo mesto „Cenu zlatej ruže“, ktorá bola vôbec prvou udelenou v regióne,
- V roku 2014 si mesto zaslúžilo cenu maďarského ministerstva vnútra za skvelé dosiahnuté výsledky v súťaži;
- Rok 2015: hlavná cena – Mosonmagyaróvár získalo právo, aby ako víťaz kategórie mesto s menej ako 50 000 obyvateľmi v roku 2016 reprezentovalo Maďarsko na súťaži v skrášľovaní prostredia Entente Florale Europe.

Môžeme vidieť, že cesta vedúca k medzinárodnej súťaži bola mimoriadne dlhá. Počas tohto obdobia sa realizoval skutočný pokrok v mnohých oblastiach v meste v záujme toho, aby sa mohlo vyhovieť podmienkam, ktoré sa hodnotia počas súťaže (hľadiská sme opísali v kapitole 5.3).

Ako výsledok vedomého rozvoja obce má dnes mesto komplexné strednodobé a dlhodobé plány. V nedávnej minulosti bola zhotovená Integrovaná stratégia rozvoja mesta, ktorá určuje najdôležitejšie úlohy v oblasti obývatel'ného mesta a udržateľného mestského rozvoja. Obec

²⁰ Zoznam vychádza z podkladového materiálu pripraveného pre tlačovú konferenciu uskutočnenú 29. marca 2016, strana 4

disponuje programom pre životné prostredie, plánom na hospodárenie s odpadom, dopravnou koncepciou a koncepciou cestovného ruchu, popri ktorých sú vytýčenými cieľmi aj zosúladienie miestnych nariadení a pravidiel.

Významné výsledky sa zrodili v oblasti ochrany prostredia, udržateľnosti a uvedomelosti o klíme. Mnoho budov bolo obnovených či energeticky zmodernizovaných v rámci niekoľkých kôl obnovy.

V roku 2009 významne prispela rekonštrukcia 14 ks panelových budov k zníženiu emisií CO₂ v obci, popri tom zároveň vo väčšine mestských inštitúcií bola realizovaná, respektíve je naplánovaná modernizácia zameraná na úsporu energií, okrem iného výmena okien a dverí, prostredníctvom izolácie priečelí, modernizáciou vykurovacích systémov, prípadne využitím obnoviteľnej energie.

Ako výsledok viacstupňového projektu hospodárenia s odpadom sme dospeli k rekultivácií, zavedeniu triedenia odpadu, sprevádzkovaniu triedičky a tým aj k recyklovaniu. Na úlohu sú pripravené nové stroje a nástroje.

Ako výsledok projektu intenzifikácie čističky odpadových vôd sa výrazne zvýšila úroveň čistenia, v oblasti sa zaoberajú aj ťažbou bio zemného plynu a začalo sa aj so zberom použitého jedlého oleja od obyvateľov.

Aj rehabilitácia vodného hospodárstva môže napredovať vďaka neprestajnému rozvoju: čo sa týka rieky Litava, došlo k prehĺbeniu koryta, zarovnaniu brehu, rehabilitácií vedľajších ramien, vytvoreniu plavebnej komory a výstavbe mosta.

Zníženie premávky sa sčasti uskutočnilo v centre mesta a aj v celej obci: výstavba obchádzkových ciest dnes už prispieva k zlepšeniu kvality ovzdušia. Výstavba časti M86, ktorá sa týka mesta, však na seba ešte necháva čakať.

Rozvoj turizmu a vytvorenie príťažlivého mestského prostredia môžu byť v prípade Mosonmagyaróváru analyzované len spolu. Mesto má v súčasnosti moderné termálne kúpele, hotel ponúkajúci široké spektrum služieb, kvalitné cyklotrasy napojené na medzinárodné trasy a podmienky zabezpečujúce rozličné formy vodného turizmu.

Okrem tohto všetkého verejné priestranstvá v meste vítajú prichádzajúcich hostí v čoraz priateľskejšom prostredí.

Čoraz viac silnie zdravotnícky turizmus a mnohí navštevujú jedno z najnovších zariadení v meste, zážitkové centrum FUTURA, ktoré ponúka skvelé možnosti na oddych pre celú rodinu. Atrakcia bola otvorená 17. augusta 2012 v takmer tristoročnej budove niekdajšej sýpky. V prírodovedeckom interaktívnom zážitkovom centre sa môžu návštevníci oboznámiť s prírodnými vedami prostredníctvom štyroch základných prírodných živlov.

Jedným z najdôležitejších a asi najhodnotnejších výsledkov uplynulého obdobia bola súdržnosť komunity. Príprava na konkrétnu súťaž by sa nemohla uskutočniť bez efektívnej činnosti občianskych združení, nesebeckého zhostenia sa úloh obyvateľstvom a spolupráce miestnych firiem či gastronomických zariadení. Obyvatelia sa podieľali na skrášľovaní vlastného obytného prostredia, občianske združenia sa väčšinou zamerali na určité verejné priestranstvo, o ktoré sa starali a rozvíjali ho.

Okrem zbierania smetí a pletia buriny prebiehala aj výsadba stromov a kvetín. Popri tom všetko nesmieme zabúdať na účasť detí: obec zapája škôlkarov a žiakov prvého stupňa do skrášľovania mesta prostredníctvom súťaže „Drobné ruky – čarovné záhrady“, ktorá je zameraná na výstavbu záhradiek a jej práce sú viditeľné v oblasti pešej zóny. V meste funguje zelená škôlka aj ekoškola.

Nižšie uvedené miestne súťaže a akcie zamerané na uvedomelosť o životnom prostredí prispievajú k zvyšovaniu hodnôt obce:

- Gurul a város (*Mesto na kolesách*)/Európsky týždeň mobility
- Te Szedd! (*Zbieraj to ty!*) akcia zameraná na zber odpadu
- „Najkrajšie kuchynské záhrady“ celoštátna súťaž
- „Drobné ruky – čarovné záhrady“ súťaž detí v budovaní záhradiek

Samozrejme, z hľadiska našej témy sa najdôležitejší výsledok dosiahol v oblasti „zakvetňovania“ obce. Ani tu nejde o obyčajné vysádzanie kvetov: reč je o realizácii usporiadania parkov či iných verejných miest podľa plánov, čo v sebe zahŕňa mnoho iných elementov, nielen kvety. Použitie kvetín v meste malo za výsledok mimoriadne pekné verejné priestranstvá. Výsadba stromov a umiestnenie jednoročných a viacročných rastlín prebiehalo v celom meste.

V záujme pekného mestského prostredia predstavuje najnápadnejší pokrok výsadba rastlín. V Mosonmagyaróvári sa každoročne vysadí cca 50 000 ks jednoročných rastlín, respektíve 8 000 sirôtok a tulipánov. Počet kríkov a vždyzelených rastlín je takmer 1000 ks/rok. Vážnu zmenu predstavovalo vo vytvorení obývatel'ného prostredia výsadba listnatých stromov, ročne 200-300 ks. Čo sa týka podobného počtu obyvateľov (33) v meste Vác v roku 2018 vysadili na verejné priestranstvá 15 tisíc jednoročných a viacročných rastlín, okrem toho 13 tisíc sirôtok a 12 tisíc tulipánov. To je dokopy približne 40 000 ks rastlín, čo značne zaostáva za množstvom v Mosonmagyaróvári.

Nižšie uvedené doplnujúce údaje tiež podporujú serióznosť investovanej práce, ktorá viedla k dosiahnutiu výsledkov²¹:

Rozloha zelenej plochy:	108,33 ha
Rozloha plochy so zavlažovacím systémom:	1900,00 m ²
Rozloha oblasti s intenzívnou starostlivosťou:	32,30 ha
Rozloha udržiavaných oblastí v centre:	44,00 ha
Rozloha udržiavaných oblastí na okraji:	32,00 ha
Jednoročné rastliny:	1400,00 m ²
Kríky, trvácne rastliny:	32 790,00 m ²
Stromy:	49 415 ks
Zavlažovaný trávnik:	1900 m ²
Extenzívny trávnik:	32,10 ha

²¹ Zoznam vychádza z podkladového materiálu pripraveného pre tlačovú konferenciu uskutočnenú 29. marca 2016, strana 4

Výsadba rastlín, usporiadanie oblastí a ich údržba realizovali predovšetkým Dzsungelország Kft., respektíve VÜF Kft., no ako sme to už aj vyššie spomínali, značná a neodpušiteľná bola aj účasť občianskych združení a obyvateľov, medzi nimi aj detí.

Aktuálna kapitola predstavuje najmä to, čo predchádzalo príprave na medzinárodnú súťaž v skrášľovaní okolia Entente Florale Europe, cestu, ktorá tam viedla prostredníctvom výsledkov, ktoré dosiahlo mesto. Osobitne sme sa venovali predstaveniu rozvojov, ktoré môžu byť považované za relevantné z hľadiska súťaže. Okrem toho všetkého sme analyzovali vplyvy programu a vyzdvihli sme turistickú relevanciu.

Osobitne sme písali podrobne o krokoch, ktoré mesto podniklo od úspešnej účasti na súťaži, dosiahnuté výsledky v oblasti ochrany prostredia, udržateľnosti a uvedomelosti o klíme. Pre partnerské mestá projektu sme osobitne predstavili tie miestne komunitné programy, ktoré sa uskutočnili s aktívnou účasťou obyvateľov.

15 Možnosť adaptácie osvedčenej praxe

V nasledujúcej kapitole preskúmame možnosť osvojenia si vyššie predstavenej osvedčenej praxe. Ako prvé v skratke predstavíme účasť dvoch ďalších obcí na súťaži. Jednou z nich je Dunakiliti, ktorá dokázala získať skvelé umiestnenie v tom istom roku ako Mosonmagyaróvár, druhou je Gyula, ktorá, hoci leží na východnej strane krajiny, taktiež sa nachádza blízko pri hraniciach a vzhľadom na svoje rozmery je podobná Mosonmagyaróváru. Zároveň je počas porovnania dôležité spomenúť, že hoci má Gyula veľký turistický potenciál, hospodárska sila mesta v oblasti Alföld je menšia ako v prípade Mosonmagyaróváru.

Následne si prejdeme, ktoré zložky uskutočnených činností považujeme za aplikovateľné aj v iných obciach a prejdeme si aj predpoklady, ktoré považujeme za potrebné k adaptácií. Taktiež definujeme aj obmedzenia adaptácie, dáme návrhy na harmonogram zavedenia osvedčenej praxe a zostavíme systém spolupráce a vzťahov, ktoré s tým súvisia.

15.1 Osvedčená prax v krajine

- Súbežná súťaž obce Dunakiliti

Na jeseň 2016 bolo dôležitou správou pre obec, že v oblasti popri Mosonmagyaróvári získala striebornú medailu na medzinárodnej súťaži Kvetinové mestá a dediny v Európe aj obec Dunakiliti. Obec, ktorá sa nachádza 12,5 km od mesta a má menej ako 2 000 obyvateľov, sa v záujme úspechu seriózne pripravovala. Obec ocenená cenou „humanitárna obec“ získala v roku 2015 „Cenu za obnovu dediny“ za skvelú realizáciu rozvoja v obci.

Najdôležitejšou hodnotou obce je Szigetköz a blízkosť chránenej oblasti s rovnakým názvom. Rameno rieky Zátonyi-Duna predstavuje priame spojenie pre priaznivcov prírody a vodných športov. Prírodné danosti malej obce a vybudované dedičstvo vyznačovali aj ciele v súťaži, ktoré chceli dosiahnuť. Spomedzi nich bolo snáď najdôležitejším zachovanie prírodnej krajiny, popri ktorej to boli aj rozširovanie prírodného dedičstva a zároveň aj rekreačných miest (napr. náučné chodníky, odpočívadlá, atď.). Dôraz sa kladie aj na zachovanie vybudovaného dedičstva v dedine, medzi nimi rímskokatolíckeho kostola Povýšenia svätého kríža (na obrázku nižšie spolu s monumentálnym dubom, ktorý bol zasadený pri príležitosti milénia a taktiež sa považuje za atrakciu), Batthyányov kaštieľ, ktorý funguje ako vzdelávacia inštitúcia a Batthyányova kaplnka. Z hľadiska súťaže však bolo popri tom najdôležitejším cieľom vytvoriť čisté prostredie okrášlené kvetmi a zelenými rastlinami.

Medzi prípravami Mosonmagyaróváru a Dunakiliti môžeme vidieť veľa podobnosti, časť z nej udáva, prirodzene, charakter súťaže. Aj tu sa jednoznačne objavuje dlhodobé stanovisko a plánovanie, už na úrovni cieľov: veľký význam má zabezpečenie obývateľnej obce aj pre budúce generácie, zároveň sa berie do úvahy aj princíp udržateľnosti.

Aj v Dunakiliti zohrávala dôležitú úlohu v realizovaní úloh miesta spoločnosť, ktorá prevádzkuje obec. Dunakiliti Községüzemeltető Kft., teda spoločnosť na prevádzku obce, sa pustila do skrášľovania obce len so 6 zamestnancami a 4 zamestnanými na verejnoprospešné práce, no pod vedením záhradného inžiniera. Ako podobnosť môžeme spomenúť aj obetavú prácu miestnych občianskych združení, firiem a obyvateľov a ich nesebeckú účasť. Prípravu na návštevu porotcov podporovali aj miestne programy: popri spoločnom programe na vyčistenie prostredia s názvom „Nem bántja a szemét?” (slovná hračka, *Ublíži je to vašim očiam/smetiam?*) sa uskutočnila aj miestna súťaž v kreslení s názvom „Takúto by som ju chcel/a vidieť...”, rozdeľovanie kvetín a nákup kvetín so zľavou. Príklad ukazuje to, že aj takáto malá obec môže efektívne využiť tlačené a elektronické médiá či pomoc sociálnych sietí.

- Gyula na medzinárodnej súťaži v roku 2014

Mesto Gyula ležiace v blízkosti rumunsko-maďarských hraníc je stredne veľké mesto s počtom obyvateľov približne 30 000. Z hľadiska turizmu patrí k popredným miestam v Maďarsku, okrem mnohých architektonických pamiatok sa v meste nachádza aj známy hrad, kúpele s mnohými funkciami (Várfürdő) a centrum mesta má skutočne jedinečnú atmosféru. Vzhľadom k svojim rozmerom ponúka mesto naozaj veľa atrakcií, v súčasnosti tu hrá dôležitú úlohu práve cestovný ruch a turistické programy.

Mesto Gyula, ktoré je známe usporiadaným a kultúrnym centrom mesta, získalo už v roku 2005 špeciálnu cenu ministerstva vnútra, potom, keď v roku 2007 získalo hlavnú cenu v kategórii mesta na súťaži Hnutia za kvetinové Maďarsko, mohlo reprezentovať Maďarsko na súťaži Kvetinové mestá a dediny v Európe v roku 2008, kde získalo strieborné ocenenie. V neskorších rokoch mesto pokračovalo v činnosti v tejto oblasti, čo mu prinieslo ďalšie ocenenia. V roku 2013 sa mesto Gyula znovu stalo víťazom domácej súťaže v kategórii miest, takže naň v roku 2014 na medzinárodnej súťaži čakalo opäť vážne účinkovanie. Na novšej súťaži získalo maďarské mesto už najvyššie ocenenie. O pozadí dosiahnutého úspechu sa vyjadril hlavný záhradník mesta. Odborník vyzdvihol uvedomelé myslenie o prostredí, ktoré je pre mesto typické a tiahne sa 10-15 rokov dozadu. Skrášlenie prostredia či účasť na súťaži a úspešná reprezentácia je možná len vďaka dlhodobým predstavám, zaniatenému vedeniu mesta a účasti obyvateľov, ktorí sa chytajú témy. Všetko to bolo aj tu doplnené aktivitou občanov, respektíve skvelým účinkovaním a podieľaním sa miestnych samosprávnych či vonkajších firiem. Takisto bolo spomenuté aj priaznivé počasie ako faktor šťastia.

V prípade mesta Gyula sa popri tomto všetkom musia vyzdvihnúť aj jedinečné danosti obce, o ktorých sa môžeme podrobnejšie dočítať na informačnej ploche. Skvelé prírodné prostredie, centrum mesta, vysoký pomer spravovaných zelených plôch, parky a historické záhrady, stavebné pamiatky, ktoré možno navštevovať či turistické atrakcie. Mesto okrem toho všetkého disponuje aj „Koncepciou rozvoja pre zelené plochy”, ktorá je jedným z kľúčov vedomého a postupného rozvoja. Podľa plánov sa v roku 2006 uskutočnilo komplexné usporiadanie

námestia Kossuth tér (zníženie premávky, zelené plochy, zvyšovanie vodných plôch), v roku 2007 komplexné usporiadanie centra mesta (zníženie premávky, zvyšovanie vodných plôch). Počas neskorších rokov sa uskutočnila rekonštrukcia parku Csigakert, obnovenie Erkelovho domu jeho záhrady, energetická modernizácia viacerých vzdelávacích inštitúcií, rekultivácia skládky odpadov, komplexné usporiadanie cesty Béke sugárút, záhrady Göndöcs, rozvoj termálnych kúpeľov, potom v rokoch 2014-2015 obnova kaštieľa Harruckern–Wenckheim–Almázy a rekonštrukcia jeho parku. Niekoľko vymenovaných investícií sa spájalo s programom kvetinovej súťaže, čo ukazuje aj to, že každoročne prebiehajúce rozvojové aktivity aj v tomto meste sledujú logiku priateľskú k životnému prostrediu a hľadiská, ktoré medzinárodná súťaž Kvetinové mestá a dediny v Európe vysiela smerom k zúčastneným obciam.

15.2 Zložky, ktoré možno prevziať

Väčšina vedúcich v obciach či odborníkov na samospráve považuje stav a kvalitu verejných priestranstiev za svoju srdcovú záležitosť. Vysoká kvalita verejných priestranstiev a parkov v značnej miere ovplyvňuje život v obci, prispieva k spokojnosti obyvateľov, k schopnosti prilákať návštevníkov, no takisto môže napomôcť i k prilákaní investorov. Ak toto všetko zoberieme do úvahy, nie je prekvapivé, že v rámci projektu „Builcogreen” workshop zameraný na tému „kvetinové mesto” usporiadaný v júni 2018 sprevádzala mimoriadna pozornosť prítomných. Účastníci s veľkým záujmom čakali na priblíženie príbehu, ako sa stredne veľké maďarské mesto dostane tam, aby mohlo súťažiť a dokonca aby získalo prestížne ocenenie.

V nasledovných vyzdvihneme spomedzi realizovaných úloh a činností tie, ktoré si iné obce môžu skutočne osvojiť a ktoré môžu viesť k dosiahnutiu podobnej sérii úspechov.

- vedomé dlhodobé plánovanie zamerané na rozvoj

Väčšia časť obcí so štatútom mesta v Maďarsku počas uplynulých rokov vytvorila vlastnú integrovanú stratégiu rozvoja mesta (ISRM). Toto nebolo vôbec bez predchádzajúcich súvislostí, keďže obce aj v minulosti zhotovovali strategické plány (s rôznym obsahom, rôznej kvality, atď.), ktorými chceli stanoviť svoje predstavy ohľadne rozvoja na niekoľko rokov vopred. Serióznou zmenou však môžeme pomenovať to, že v rozvojovom období Európskej únie 2007-2013 už bolo pre väčšinu miest, ktoré chceli podať projekty na čerpanie zdrojov únie na rozvoj mesta v rámci Regionálneho operatívneho programu povinné pripraviť tzv. „integrovanú rozvojovú stratégiu pre mesto” (IRSTM). Tento dokument bol predchodcom dnešnej ISRM, v ich cieľoch a štruktúre vidíme veľa podobností. Najvýznamnejšie pozitívum týchto dokumentov môžeme nájsť v tom, že obce si za pomoci miestnej spolupráce, partnerstva a rokovaní museli premyslieť plánované ciele, ktoré chcú uskutočniť strednodobo (7-10 rokov) a museli pomenovať aj konkrétne druhy rozvoja spolu s miestom ich realizácie. Spolu s cieľmi a predstavami o rozvoji boli pomenované aj indikátory, respektíve boli vyčíslené, v druhom prípade chceli podporiť merateľnosť výsledkov, ktoré plánovali dosiahnuť. Prostredníctvom ISRM a IRSTM teda mestá dostali krátky „scenár”, vďaka ktorému sa mohli v nasledovných rokoch pokúsiť o uskutočnenie svojich plánovaných rozvojev.

Plánovanie takýchto stratégií má množstvo pozitívnych prínosov. Okrem toho, že fakticky sa zrodí „scenár”, ISRM je legitímny dokument, ktorý môže byť prijatý zastupiteľstvom danej obce po rokovaní s odborníkmi a spoločnosťou. Zároveň to znamená aj to, že počas vypracovania odborného materiálu musia mestá komunikovať a vyjednávať s miestnym

obyvateľstvom, miestnymi a celoštátnymi inštitúciami či úradmi (napr. s archeológmi, ochranou pamiatok, prevádzkovateľmi inžinierskych sietí, atď.). Následne sa zaznamenajú predstavy o rozvoji už tešia prijatiu a podpore opýtaných. Okrem toho sa ISRM musí spájať aj s celoštátnymi strategickými predstavami, ďalej s miestnymi dlhodobými predstavami (konceptie rozvoja obce) a takisto s dokumentmi týkajúcimi sa miestneho rozvoja odborných oblastí (plán organizácie obce, miestne architektonické pravidlá, ľudské konceptie a stratégie, atď.). Popri ISRM vzniká zo strany obcí ešte množstvo odborných materiálov. Kým ISRM sú zamerané na rozvoj obce, iné dokumenty obsahujú väčšinou len podrobné ciele a úlohy, ktoré sa spájajú s jednou odbornou alebo tematickou oblasťou. Z hľadiska aktuálnej štúdie a projektu je dôležitú spomenúť program na ochranu prostredia, plán na hospodárenie s odpadom, dopravnú koncepciu či koncepciu cestovného ruchu. Podobne ako ISRM, aj tieto dokumenty boli vypracované podľa predpísanej metódy a počas vyjednávacích procesov. Dôležité je ešte vyzdvihnúť aj Manuál formovania zastavaných oblastí (MFZO), ktorý obsahuje relevantné informácie pre obyvateľstvo, tak isto aj poznatky, ktoré môžu neskôr poslúžiť ako základ pre úspešnú účasť na súťaži.

- miestna spolupráca: firmy, občianske združenia, inštitúcie, školy, obyvateľstvo, deti

Mosonmagyaróvár môže byť z hľadiska dosiahnutých výsledkov v oblasti spoločenskej spolupráce príkladom. Toto môžeme povedať nielen v súvislosti s kvetinovou súťažou, ale aj na základe skúseností uplynulých rokov. Môžeme to formulovať aj tak, že jeden z najdôležitejších kľúčov úspechu je práve spolupráca prebiehajúca na viacerých vláknach, ktoré pokryjú a pritiahnu okrem obyvateľstva aj značnú časť občianskych združení a firiem v záujme dosiahnutia cieľov.

Všetko to by sa však nepodarilo bez predchádzajúcich súvislostí. Podujatia úzko súvisiace s témou či súťaže sa v meste organizujú pravidelne. Výsledky dosiahnuté v oblasti skrášľovania okolia a uvedomelého vzdelávania o prostredí, rovnako ako aj vyššie spomenuté plánovanie si vyžadujú dlhodobé strategické uvažovanie.

Program „Mesto na kolesách/Európsky týždeň mobility“ je zameraný predovšetkým na cyklistov a dopravu priateľskú pre životné prostredie. Úspech podujatia ukazuje, že od mája do septembra 2017 bolo toto podujatie zorganizované viackrát a mohol sa ho zúčastniť ktokoľvek, kto určenú vzdialenosť absolvoval na bicykli alebo kolieskových korčuľoch. Podujatie má okrem učenia o uvedomelosti o prostredí a zdravom životnom štýle vplyv aj na budovanie komunity a, samozrejme, prispieva aj k posilneniu miestnej identity.

„Zbieraj to ty! akcia zameraná na zber odpadu“ je celoštátna iniciatíva, ktorej oficiálny názov je: „Dobrovoľne za čisté Maďarsko“. Samospráva mesta Mosonmagyaróvár sa v roku 2017 spolu so klubom hádzanej v Mosonmagyaróvári EU-FIRE zapojila do akcie, počas ktorej sa na očistení verejných priestranstiev v obci podieľali obyvatelia, občianske združenia a inštitúcie. Najdôležitejšou zložkou podujatia, teda okrem konkrétnych výsledkov, je dobrovoľníctvo, čo podobne ako na predchádzajúcich športových podujatiach, prispieva k posilneniu identity komunity v obci.

„Najkrajšie kuchynské záhrady“ je taktiež také meranie síl, do ktorého sa zapojilo aj mesto. Hoci predchádzajúce príklady predstavujú jednoznačné spojenie s kvetinovou súťažou prostredníctvom ochrany prostredia a uvedomelosti o prostredí, v prípade súťaže

v kuchynských záhradách ide o ešte priamejšie spojenie. Úspech podujatia dokazuje, že v roku 2017 sa programu zúčastnilo viac ako 16 000 záhradkárov z 366 obcí. Okrem priamych cieľov sa dôraz kládol aj na podnecovanie obyvateľov aby záhradkárčili, vďaka čomu je cieľom aj uchovanie kultúry kuchynských záhrad, jej rozduchavanie, ako aj oživenie osvedčenej praxe. Účasť na súťaži posilňuje vzťah obyvateľstva a záhradkárčenia, miestnym obyvateľom umožňuje prístup k dávno zabudnutým alebo nepoznaným záhradkárskym praktikám. Samozrejme, prospieva to aj posilneniu vzťahov so životným prostredím a prírodou.

V roku 2018 sa už po ôsmy raz v meste zorganizovala medzi deťmi populárna súťaž vo vytváraní záhrad „Drobné ruky – čarovné záhrady“, o ktorej sme už písali. V tejto kapitole ju vyzdvihujeme preto, že ide o jednu z najpozitívnejších a zároveň najhodnotnejších iniciatív v oblasti zelenej výchovy a nie je možné spochybňovať ani jej dlhodobé vplyvy. Viazanie sa k ochrane prírody vytvorené v ranom detstve je v súčasnosti esenciálne, okrem toho spoločná práca dá deťom aj radosť z tvorenia.

- marketing mesta

To, že v roku 2016 mohol Mosonmagyaróvár reprezentovať Maďarsko na medzinárodnej súťaži v skrášľovaní okolia Entente Florale Europe, je výsledkom nespočetnej práce, organizácie a viacročného vedomého plánovania. Keď hľadáme najdôležitejšie kroky vedúce k úspechu v záujem toho, aby tu fungujúcu prax mohli zužitkovať aj iní, musíme vyzdvihnúť premyslené úlohy mestského marketingu ako aj konkrétne aktivity.

Keďže išlo o obrovskú výzvu s mnohými súvisiacimi úlohami, pre odborníkov mesta bolo však jednoznačné, že dosiahnuť výsledok za krátky čas, ktorý mali k dispozícii, je možné len uvedením obyvateľstva do pohybu. Lídri určili ako strategickú úlohu budovanie imidžu: mestu museli dať tvár a osobnosť a zmeniť postoje voči mestu. Medzinárodná porota túto aktivitu počas hodnotenia osobitne vyzdvihla a ocenila. Prvou úlohou bolo vytvoriť „heslo“, ktoré okrem toho, že dobre znie, je aj pozitívne, nesie reálny a ľahko spracovateľný odkaz, s ktorým je ľahké sa stotožniť. Na tento cieľ bol zvolený slogan „KVETINOVÉ MESTO MOSONMAGYARÓVÁR“, ktoré sa na plagátoch a informačných materiáloch o meste zjavuje aj dnes. K sloganu bolo potrebné vybrať symbol a obrázky, ktoré dostatočne symbolizujú mesto a vďaka ktorým bude v nich ukrytý odkaz ešte intenzívnejší: takto sa už mohlo začať s budovaním značky. Emblém sa objavil na propagačných letákoch, darčekových predmetoch a spolu s fotkami sa stal stálou účasťou mediálnych materiálov. Vytvorené značky bolo potrebné distribuovať medzi obyvateľov: okrem obrovských plagátov sa obraz zjavil aj na dlaždicach, napomáhajúc tak miestnym zorientovať a stotožniť sa s pomenovanými cieľmi a podporiť tak spoločnú zodpovednosť. Okrem toho mesto využilo aj množstvo iných spôsobov ako doručiť „odkaz“, ako napríklad špecifické cieľové skupiny. V záujme prilákania obyvateľov využili občianske združenia či združenia mestských častí ako nástroje fóra a podujatia. Smerom k rodinám to boli tlačené médiá, k veľkopodnikom elektronické médiá, k malým a stredným podnikateľom prostredníctvom otvorených a osobných listov. Film o imidži vysielať v médiách či obrovské billboardy dávali všetkým najavo, na akú úlohu sa mesto podujalo.

Okrem vyššie uvedených sa ďalších úloh ohľadne popularizácie značky a jej prijatia zhostili samosprávne spoločnosti, ktoré na svojich informačných tabuliach (napr. na parkoviskách)

zverejnili emblém s logom „KVETINOVÉ MESTO MOSONMAGYARÓVÁR”, no mesto mohlo počítať aj s podporou podnikateľov: nálepky s emblémom doručené do obchodov umiestnili mnohí obchodníci a poskytovatelia služieb na vchodové dvere alebo na okná obchodu. Podobne učinili aj mnohí miestni obyvatelia, keď nálepku nalepili na okno svojho auta.

Ako ďalší nástroj vedomého budovania značky publikoval miestny a oblastný tlačný orgán, Lajta Press počas 52 týždňov články v súvislosti s podujatím, no aj noviny Mosonvármegye každý mesiac zverejňoval články, respektíve informoval o podujatiach, župný plátok s názvom Kisalföld, ako aj mestská televízia tiež publikovali články reportáže o „kvitnúcom meste”. Toto všetko dopĺňala ešte neustála komunikácia zo strany primátora na stránke meste či v sociálnych médiách.

Vplyv kampane bol jednoznačný: podľa miestnych hodnôt sa cieľové skupiny stotožnili so „značkou”, väčšia časť obyvateľstva, ako aj občianskych združení či firiem sa vďačne podujala na splnenie úlohy v rámci procesu, ktorý bol ľuďom predstavený vyššie opísaným spôsobom.

- rozdelenie úloh

V predchádzajúcich častiach sme už podrobne písali o úlohách v oblasti vytvárania verejných priestranstiev, ktoré vykonávali VÜF Kft., respektíve Dzsungelország Kft.. Tu by sme chceli zdôrazniť len to, že mimoriadne dôležitou zložkou úspechu boli dostatočná organizácia práce a rozdelenie úloh, premyslené zmluvy uzatvorené v záujme cieľa. Na to bola, samozrejme, potrebná vhodná koordinácia, či také spoločnosti a vedúci spoločností, ktorí sa k uskutočneniu úlohy stavali pozitívne a konštruktívne a okrem toho vytvorenie prítiažlivého mesta bolo pre nich srdcovou záležitosťou.

- zapojenie ochrany prostredia

Ako sme to už viackrát vyzdvihli, medzinárodná súťaž v skrášľovaní okolia Entente Florale Europe nie je len jednoduchou „kvetinovou súťažou”. Samozrejme, priame vplyvy majú veľký význam: vďaka skrášleným verejným priestranstvám sú obyvatelia spokojní, pre rodiny i firmy predstavujú prítiažlivé prostredie. Posolstvo súťaže je však oveľa viac než len toto a aj túto časť dokázal projekt Mosonmagyaróváru skvele odovzdať: ochrana prostredia, uvažovanie a výchova naklonené prostrediu, šírenie a zasadenie myšlienok ohľadne správneho a udržateľného hospodárenia v náš prospech počas dlhej doby v každodennom myslení bol takisto dôležitý cieľ ako skrášlenie výzoru mesta.

Myšlienka, hoci sa zdá jednoduchou, si vyžaduje dlhodobé uvažovanie a stratégiu zakladajúcu sa na postupnosti. Obyvateľstvo musí akceptovať, že prostredie, v ktorom žije, je jeho vlastné a zároveň bude bydliskom aj jeho detí a vnukov, preto naň musí dávať pozor. Staré a zlé zvyky je potrebné eliminovať (odhadzovanie ohorkov, odhadzovanie smetí, spôsob triedenia odpadu, atď.) a ich miesto uvoľniť pre nové hodnoty.

V aktuálnej kapitole sme sa pokúsili o stanovenie konkrétneho metodického systému nástrojov, ktorý by mohol pomôcť partnerským obciam projektu v adaptácii osvedčenej

praxe. Predbežným predstavením domáceho príkladu sme určili najdôležitejšie míľniky a podmienky úspešnej prípravy na kvetinovú súťaž. Spomedzi nich je možné vyzdvihnúť dlhodobé plánovanie a stavanie, uvedomovanie si prostredia, súdržnosť obyvateľov a spoločnosti, rozdelenie úloh, zodpovedné riadenie a predovšetkým lásku k usporiadanému čistému prostrediu v meste plnom kvetín.

V kapitole sme predstavili dôležitosť vedomého strategického plánovania zameraného na rozvoj a dlhodobé uvažovanie, teda to, že je potrebné stavať na silných stránkach a najdôležitejšie nedostatky je potrebné vyriešiť v súlade so záujmami obyvateľov. Zvlášť sme vyzdvihli vhodnosť dobre vymyslených nástrojov marketingu mesta, ktoré sú vhodné na podnietenie súdržnosti komunity.

III. téma: Prevádzka verejných a vojenských cintorínov

Pri predstavení témy prevádzkovania verejných a vojenských cintorínov sme sa snažili o to, aby sme predstavili relevantné osvedčené postupy a oblasti rozvoja nielen obcí EZÚS Arrabona, ale aj iných kútov krajiny. Okrem skúseností z Dunajskej Stredy a Rábu sa v našom materiáli objavujú aj príklady z mesta Segedín. Prvoradým cieľom tohto dokumentu je identifikácia najlepšej praxe, ktorú je možné odovzdať v rámci jednotlivých skúmaných tém, v našom prípade teda v oblasti prevádzkovania cintorínov. V štúdiu predstavujeme, berúc do úvahy vyššie uvedené, komplexný obraz o všeobecnej situácii v príslušnej oblasti a okrem prezentácie všeobecných sociálno-hospodárskych údajov mesta Dunajská Streda predstavíme aj personálne a infraštruktúrne kapacity, ktoré sú k dispozícii, ako aj finančné pozadie.

16 Komplexná prezentácia mesta Dunajská Streda

16.1 Základné údaje

11. tabuľka: základné údaje mesta Dunajská Streda

Plocha mesta (2015, km²):	31,45
Počet obyvateľov mesta (2015):	22.801
Celkový rozpočet mesta (2017, v eurách):	Príjmy: 22.136.218.- Výdavky: 22.136.218.-
Bytový fond (2014, ks):	9.299

Zdroj: Údaje poskytnuté samosprávou

16.2 Poloha, geografické podmienky

Mesto Dunajská Streda leží v juhozápadnej časti Slovenskej republiky. Vzhľadom na rozdelenie Slovenskej republiky je mesto na úrovni NUTS 3 a patrí k Trnavskému kraju, na úrovni NUTS 4 patrí do okresu Dunajská Streda, ako jeho okresné mesto.

Dnešná rozloha mesta sa vytvorila z viacerých predchádzajúcich osídlení. Medzi nimi sa nachádzalo aj viacero dnes už neexistujúcich dedín alebo hospodárskych jednotiek, k mestu sa pričlenili aj iné územia a v niektorých prípadoch si ich názvy zachovalo mesto aj dnes, ako názvy mestských častí. Územie mesta Dunajská Streda sa dnes skladá z troch katastrálnych území: Dunajská Streda, Malé Blahovo a Mliečany.

Pri vytváraní osídlenia mesta zohrávala hlavnú úlohu rieka Dunaj a jej prítoky, ktoré v geologickom praveku pokryli oblasť vrstvami štrku a pôdy, vďaka čomu sa mohla oblasť stať vhodnou pre človeka. Plocha mesta patrí do povodia rieky Dunaj. Vďaka činnosti Vodného diela Gabčíkovo sa hladina spodnej vody v posledných rokoch zdvihla a dnes je na úrovni 2 až 3 metrov.

Pre mesto a jeho okolie je charakteristické malé kolísanie teplôt, ročná priemerná teplota sa pohybuje medzi 9,0 a 10,5 °C a ročný úhrn zrážok sa zvyčajne pohybuje medzi 530-650 mm.

Mesto Dunajská Streda sa nachádza v poľnohospodársky úrodnej oblasti Podunajskej nížiny, ktorá je intenzívne obhospodarovaná. Dnešná štruktúra krajiny je významne ovplyvnená antropogénnou činnosťou. Na poľnohospodársky charakter poukazuje aj fakt, že 66 % plochy mesta je zaradenej k poľnohospodárskej pôde. Územie mesta Dunajská Streda spadá do jednej z chránených oblastí siete Natura 2000. Časť Klatovského ramena prechádza cez územie Malého Blahova a nachádzajú sa tu biotopy lužných vrbovo-topoľových a jelšových lesov, prirodzených eutrofných a mezotrofných stojatých vôd s vegetáciou plávajúcich a/alebo ponorených cievnatých rastlín, nížinné a podhorské kosné lúky, lužné dubovo-brestovo-jaseňové lesy a karpatské a panónske dubovo-hrabové lesy. Rozloha mesta Dunajská Streda je 3.145 ha, z čoho tvorí až 2.085 ha poľnohospodárske územie, pričom zastavané územie mesta tvorí takmer 20 % (622,4 ha).

16.3 Štruktúra osídlenia

Mesto sa skladá z troch katastrálnych území: Dunajská Streda, Malé Blahovo a Mliečany. Veľká časť mesta je dnes v podstate zastavanou plochou, ktorá zaberá 20 % rozlohy. Zastavané časti samosprávneho územia mesta sa nachádzajú v južnej časti. Severojužnú os mesta tvorí cesta č. 507 smerujúca od Veľkých Dvorníkov cez Dunajskú Stredu smerom do Gabčíkova. Dopravná tepna najprv prechádza zo smeru od Veľkých Dvorníkov pri novostavbách obchodnej zóny a z južnej strany ohraničuje sídliská Sever I. a II. Z juhovýchodného a severozápadného smeru pretína mesto cesta číslo 502, ktorá vytvára pripojenie na južný obchvat smerom na cestu č. E575, ako aj smerom do Bratislavy. Centrum mesta pretínajú obe cesty, hoci tranzitná doprava už dnes vytvára pre obyvateľstvo vďaka obchvatu menšiu záťaž. Mesto sa skladá okrem mestskej časti Centrum a okrem už spomenutých sídlisk Sever I. a II. aj zo sídlisk Východ a Západ.

16.4 Hospodárske a sociálne údaje

Ako sme už uvádzali, dve tretiny územia Dunajskej Stredy tvorí poľnohospodárske územie. Z obhospodarovaného územia zaberá väčšinu orná pôda (80,5 %) a najcharakteristickejšími plodinami daného územia sú kukurica, pšenica a jačmeň. Okrem ornej pôdy sa tu nachádzajú aj ovocné sady (8 %), vinič (0,5 %) a záhrady. Poľnohospodárstvo je aj naďalej najdôležitejším odvetvím v rámci hospodárstva, no viažuci sa k nemu potravinársky priemysel je oproti minulosti už menej výrazný. V 90. rokoch 20. storočia patrilo mesto k jedným z najväčších centier potravinárskeho priemyslu na Južnom Slovensku, pričom najdôležitejším produktom bol práve cukor, ktorý sa vyrábala na mieste z cukrovej repy. Továrň (pôvodný názov Juhocukor) po revolúcii odkúpila francúzsko-anglická nadnárodná spoločnosť, no niekoľko rokov po zakúpení ju zatvorila. Dnes zastupuje v meste potravinársko-spracovateľský priemysel mäsokombinát firmy Tauris Danubia. Chov zvierat je v okrese Dunajská Streda pomerne intenzívny, charakteristický je najmä chov hovädzieho dobytku, ošípaných a hydiny. V meste pôsobí aj Stredná odborná škola poľnohospodárska. Po zmene štruktúry hospodárstva sa popri stále tradičnom a silnom poľnohospodárstve udomácnili v Dunajskej Strede aj iné odvetvia. Hlavne na vonkajších územiach mesta sa udomácnilo viacero nadnárodných elektrotechnických, strojárskych a stavebno-priemyselných veľkofiriem. Mesto sa stalo dôležitým logistickým centrom pre nákladnú dopravu a vďaka priemyselnému parku, ktorý bol vytvorený v roku 2005, aj logistickým centrom (Kráľovičove Kračany, Malé Dvorníky), postaveným v tesnom susedstve. Neustále silnejúcu tendenciu vykazuje cestovný ruch, ktorý sa v prípade Dunajskej Stredy zakladá hlavne na termálnych kúpeľoch s liečivou vodou, návštevníci mesta si však môžu prehliadnúť aj historické pamiatky a atrakcie mesta. Najzaujímavejšou historickou pamiatkou mesta je katolícky kostol gotického pôvodu, ktorý zdroje spomínajú už v roku 1341 a ktorý sa nachádza priamo v centre mesta. Medzi ďalšie významné pamiatky patrí evanjelický kostol postavený v roku 1883 a tzv. Žltý kaštieľ, ktorý dal postaviť v roku 1770 biskup Miklós Kondé. Zvýšenie turizmu sa prejavilo aj na zvýšení počtu súkromných ubytovacích zariadení.

Počet obyvateľov mesta sa v posledných rokoch trochu znížil. Jedným z dôvodov je fakt, že obyvateľstvo mesta starne a táto tendencia je čoraz viac na vzostupe. V roku 1998 bol počet obyvateľov viac ako 24 tisíc, v roku 2011 už bol len 22 847 a v roku 2015 už len 22 801. Podľa údajov sčítania obyvateľstva z roku 2011 bol počet obyvateľov s maďarskou národnosťou 16 752 (74,5 %) a so slovenskou národnosťou 4 373 (19,5 %). Takmer 68 % obyvateľstva sa hlási ku katolíckej viere, okrem ktorej je možno ešte významnejšia komunita reformovanej cirkvi (7,2 %). V roku 2011 bolo zaregistrovaných 9 299 bytových jednotiek, z čoho bolo 1 543 rodinných domov v osobnom vlastníctve a 5 083 bytov v osobnom vlastníctve, okrem toho sa v meste nachádzajú aj byty vo vlastníctve mesta a družstevné byty.

16.5 Úlohy v regióne

Dunajská Streda je centrom Žitného ostrova a je okresným mestom okresu s rovnakým názvom, ktorý patrí do Trnavského kraja. Okres tvorí šesťdesiat samosprávnych jednotiek, a teda tri mestá – Dunajská Streda, Veľký Meder a Šamorín. Charakteristická štruktúra osídlenia okresu Dunajská Streda je založená na princípe malých dedín, na 100 km² pripadá 6,2 obcí. Pre región je charakteristické, že v meste funguje Okresný úrad Dunajská Streda, Katastrálny úrad, súd a nemocnica. Miestna stredná škola ponúka možnosť vzdelávania aj žiakom zo širšieho okolia.

16.6 Hospodárenie samosprávy

V spojitosti s hospodárením samosprávy mesta sme si prezreli správy o hospodárení (ročné zúčtovania) z rokov 2016 a 2017. Rozpočet mesta Dunajská Streda na rok 2016, ako aj plány na roky 2017 a 2018, boli schválené rozhodnutím č. 2015/9/167 zo dňa 24.11.2015 nasledovne:

Príjmy:	17.437.761,- Eur
Výdavky:	17.437.761,- Eur
Prebytok:	0 ,- Eur

Rozpočet sa počas roka menil sedemkrát, v dôsledku čoho boli výsledné čísla nasledovné:

Príjmy:	18.395.603,- Eur
Výdavky:	18.391.547,- Eur
Prebytok:	4.056,- Eur

Rozpočet mesta Dunajská Streda na rok 2017, ako aj plány na roky 2018 a 2019, boli schválené rozhodnutím č. 2016/16/343 zo dňa 6.12.2016 nasledovne:

Príjmy:	19.448.285,- eur
Výdavky:	19.443.436,- eur
Prebytok:	4.849 ,- eur

Rozpočet sa počas roka menil sedemkrát, v dôsledku čoho boli výsledné čísla nasledovné:

Príjmy:	22.136.218,- eur
Výdavky:	22.136.218,- eur
Prebytok:	0,- eur

Pre príjmy je charakteristické, že bežné príjmy (príjmy z daní, nedaňové príjmy, dotácie) prekročili na konci roka 100 % plánovanej úrovne.

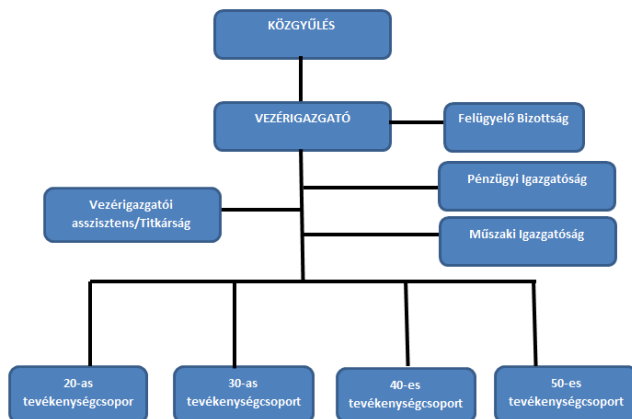
V tejto kapitole sme preskúmali najdôležitejšie sociálno-ekonomické údaje Dunajskej Stredy a v rámci toho sme sa prioritne zamerali na ukazovatele obyvateľstva. Skúmajúc informácie o polohe mesta sme uviedli, že mesto patrí do povodia rieky Dunaj a spadá aj do chráneného územia siete Natura 2000. Po krátkej prezentácii charakteristiky miestneho hospodárstva sme predstavili vlastnosti štruktúry, ako aj úlohu mesta v rámci regiónu.

Kapitolu sme uzatvorili podrobnou prezentáciou rozpočtu mesta, kde sme uviedli aj porovnanie najdôležitejších údajov z rokov 2016 a 2017.

17 Riadenie mesta

17.1 Organizačný rámec

Spoločnosť Municipal Real Estate Dunajská Streda, s.r.o. (Skrátene: Municipal s.r.o.) bola založená v roku 2012. Ako vidieť aj na obrázku štruktúry organizácie, k spoločnosti, ktorú riadi generálny riaditeľ, patria štyri skupiny činností.

9. obrázok: Organizačná štruktúra Municipal s.r.o. Zdroj: vlastný materiál

Pod Finančné riaditeľstvo patria nasledovné úlohy:

- pokladňa, kontakt s bankou,
- účtovanie, hospodárenie s financiami,
- účtovníctvo a mzdy.

Pod Technické riaditeľstvo patria nasledovné úlohy:

- energie, opravy a údržba,
- bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci,
- požiarna bezpečnosť.

Úlohy skupín odborných činností:

Skupina činností 20:

- 21 – čistenie verejných priestranstiev
- 24 – cintoríny
- 25 – zelené plochy
- 26 – parkoviská

- 27 – zberný dvor

Skupina činností 30:

- 31 – Miestne komunikácie a pešie zóny
- 33 – Údržba majetku mesta
- 34 – Gokartová dráha

Skupina činností 40:

- 41 – Mestská športová hala
- 42 – Umelá ľadová plocha
- 43 – Umelý trávnik

Skupina činností 50:

- 51 – Obytná zóna na Kračanskej ceste
- 52 – OIC hlásenie
- 53 – Tržnica
- 55 – Komunitné centrum Malé Blahovo
- 56 – Nocľaháreň pre bezdomovcov

Nižšie Vám v skratke predstavíme jednotlivé okruhy činností.

17.1.1 Správa Obchodno-informačného centra

Správu a prevádzku kancelárskej budovy na Alžbetinom námestí vykonáva firma od roku 2013. Budova prešla v roku 2013 významnou rekonštrukciou, po ktorej dostala názov Obchodné a informačné centrum. Financie na rekonštrukciu poskytol maďarsko-slovenský program cezhraničnej spolupráce.

Okrem toho, že sa v budove nachádza niekoľko kancelárií na prenájom a sála na rôzne podujatia, budova poskytuje priestory aj spoločnosti Municipal s.r.o. a nachádza sa tu aj jej sídlo. Správca budovy ponúka na dlhodobý prenájom kancelárie a priestory vhodné na rôzne podujatia. Spomedzi nich je najväčšou konferenčná miestnosť s kapacitou 250 ľudí, v ktorej je okrem konferencií možné organizovať aj koncerty a divadelné predstavenia. Menšia sála s kapacitou 60 ľudí je zrkadlovou sálou, ktorú firma ponúka najmä na školské podujatia, ale aj na športové účely (aerobik, pilates, joga atď.). Okrem vyššie uvedeného si je možné prenajať aj ďalších 6 menších sál v budove. Ceny nájmu si záujemca môže pozrieť na internetovej stránke spoločnosti.

17.1.2 Prevádzka Komunitného centra Malé Blahovo

Po prestavbe a rekonštrukcii Komunitného centra Malé Blahovo, ktorá sa konala v roku 2013, čaká na svojich hostí a záujemcov moderná upravená budova a okolie.

Spomedzi dostupných služieb budovy je potrebné vyzdvihnúť veľkú sálu s kapacitou 80 osôb, ktorú si je možné prenajať na rôzne podujatia. Skúsenosti ukazujú, že túto možnosť využívajú

obyvatelia na organizovanie narodeninových osláv, jubileí, stretávok, ale aj rôznych iných podujatí.

V komunitnom centre je k dispozícii aj menšia miestnosť, ktorá je pomenovaná ako klubová miestnosť. Táto miestnosť s kapacitou 20 osôb je vhodná na menšie stretnutia, podujatia či prezentáciu rôznych výrobkov.

Rodinám s malými deťmi ponúka komunitné centrum nové detské ihrisko, ktorá sa nachádza za budovou v prostredí parku s trávnikom.

17.1.3 Prevádzka mestského trhoviska

Na trhovisku, ktoré je veľmi obľúbené počas celého roka, ponúkajú svoje produkty (zelenina, ovocie, vajcia, med, kvety atď.) prvovýrobcovia šesť dní v týždni. Na malom trhovisku, nazývanom aj Ružový háj, je k dispozícii 24 predajných miest (pultov). Spoločnosť Municipal s.r.o. prevádzkuje a udržiava trhovisko celoročne.

17.1.4 Prevádzka mestskej gokartovej dráhy

Gokartovú dráhu využívajú okrem obyvateľov aj autoškoly, dráha je však vhodná aj na tréningy a súťaže. V poslednom období je však o dráhu menší záujem a najnovšie ju využívajú hlavne autoškoly. Záujemcovia si na stránke spoločnosti Municipal s.r.o. môžu pozrieť harmonogram obsadenosti dráhy.

17.1.5 Prevádzka Mestskej športovej haly

Športová hala fungujúca ako multifunkčná budova je viacúčelovým zariadením a slúži vrcholovým aj rekreačným športovcom.

Športová hala je vhodná na rôzne halové športy, ako sú basketbal, volejbal, hádzaná, floorbal a podobne. Ihrisko je obklopené tribúnou, v ktorej je pre divákov vytvorených 464 miest na sedenie. Za účelom zvýšenia využívania športovej haly sa tu dnes usporadúvajú aj iné podujatia. Pravidelne ju využívajú aj školy na rôzne športové podujatia a pôsobia tu tiež aj viaceré športové kluby. Ako to ilustruje aj vyššie zobrazený obrázok, hala sa často využíva aj na rôzne podujatia a plesy. Prevádzku budovy zabezpečuje spoločnosť Municipal s.r.o. a výrazne jej pri tom pomáha aj nedávno zakúpený veľkokapacitný upratovací stroj.

17.1.6 Prevádzka a údržba mestskej umelej ľadovej plochy

Dunajskostredská umelá ľadová plocha je otvorená nielen pre profesionálnych hokejistov či krasokorčuliarov, ale aj pre rodiny s deťmi, mládež, školy a širokú verejnosť. Sezóna sa každoročne v závislosti od počasia začína koncom novembra alebo na začiatku decembra.

Otváracia doba je počas dňa rozdelená na dva turnusy, medzi ktorými sa vykonáva čistenie ľadovej plochy. Pre športovcov je plocha k dispozícii vo večerných hodinách. Otvorená ľadová plocha s rozmermi 58 x 28 metrov je vybavená osvetlením, vlastným bufetom, šatňou, úschovňou vecí a službou brúsenia korčúľ.

17.1.7 Prevádzka umelého trávniku

Na ploche sú k dispozícii dva umelé trávniky s rôznymi rozmermi pre všetkých milovníkov športu. Väčšie futbalové ihrisko s rozmermi 45 x 27,5 metra a menšia plocha s rozmermi 37,7 x 17,5 metra. Na mieste sa okrem plochy s umelým trávnikom nachádzajú aj ihriská pre plážový volejbal, street basketbalové ihrisko, pingpongové stoly, šachový stôl a skatepark. Ihrisko je otvorené pre všetkých záujemcov – deti, mládež, dospelých, futbalové kluby, organizácie a iné združenia. Na ploche sa nachádza aj osvetlené ihrisko, ktoré je celé ohraničené ochrannou sieťou. Ihriská sú vhodné aj na organizovanie rôznych súťaží alebo turnajov.

17.1.8 Údržba nehnuteľností vo vlastníctve mesta

Spoločnosť Municipal s.r.o. vykonáva údržbu nehnuteľností rôznych mestských inštitúcií. Okrem iného sa firma stará o 9 materských škôl, jasle, klub dôchodcov, ihriská, sociálne byty a nocľaháreň pre bezdomovcov. Práce vykonáva 4-členný tím odborníkov. Najväčšou výzvou je udržiavanie nocľahárne pre bezdomovcov.

17.1.9 Prevádzkovanie parkovacieho systému

Prevádzkovanie parkovacích automatov vykonáva firma Municipal s.r.o. od 1. mája 2014. Služba prešla v roku 2017 významnou modernizáciou.

Spoločnosť vykonáva okrem neustálych kontrol aj údržbu zariadení. Vďaka automatickému parkovaciemu systému je v meste výrazne menej motorových vozidiel parkujúcich bez lístka.

17.1.10 Údržba zelených plôch

Spoločnosť Municipal s.r.o. vykonáva v Dunajskej Strede údržbu zelene od júna 2013. V meste to zahŕňa neustálu starostlivosť o 40 ha zelenej plochy. Je to veľmi rôznorodá práca a počas väčšiny roka znamená pre zamestnancov firmy neustálu prácu. Medzi základné úlohy údržby zelených plôch patrí kosenie trávnikov, zber lístia a odborné strihanie konárov a kríkov, no v prípade potreby aj vypílenie stromov, chemické ošetrenie stromov a údržbu kvetinových záhonov.

Ako je zobrazené nižšie na fotografiách, mesto kladie dôraz na skrášenie verejných plôch, zväčšenie kvetinových plôch a na neustálu starostlivosť o rastliny. Počas minulých rokov sa vďaka rozvojovým aktivitám zvýšila kvalita zelených plôch a zväčšila sa plocha vysadená kvetmi.

Výsledkom týchto prác je, že dnes sa v Dunajskej Strede zabezpečilo okrem starostlivosti o trávnaté plochy, výsadby kvetín, starostlivosti o stromy a kríky aj skrášenie viacerých kruhových objazdov, vytvorili sa parky s pôvodnými rastlinami a zriadilo sa aj rozárium – park ruží s rôznymi odrodami ruží od známych šľachtiteľov. Okrem uvedeného prevádzkuje spoločnosť Municipal s.r.o. v meste aj čistenie verejných plôch, zber zeleného odpadu a zimnú údržbu ciest.

17.1.11 Prevádzkovanie cintorínov

Prevádzkovanie cintorínov patrí tiež medzi úlohy spoločnosti Municipal s.r.o. O tejto téme sa rovnako ako aj o nástrojoch potrebných na vykonávanie súvisiacich úloh zmiňujeme v kapitolách 5. a 6.2.

17.2 Údaje o hospodárení

V nasledujúcej kapitole v krátkosti zhrnieme, berúc do úvahy rok 2017, ročné údaje o hospodárení spoločnosti Municipal s.r.o.. Samospráva každý rok zo svojho rozpočtu vyčlení financie na prevádzkovanie spoločnosti, ktoré vypláca spoločnosti Municipal s.r.o. na mesačnej báze. V roku 2017 bola výška dotácie 20 400,- eur okrem novembra. Za jeden rok teda samospráva poskytla príspevok na fungovanie spoločnosti vo výške 224 583,- eur. Spoločnosť okrem toho disponuje výraznými celoročnými príjmami za realizáciu rôznych činností a služieb. V roku 2017 bol jej celkový príjem 1 477 525,- eur. Príjmy v najväčšej miere tvorí hodnota protislužby za údržbu zelených plôch (25,29 %), po ktorej nasledujú príjmy z prevádzkovania parkovacieho systému (17,34 %), no významný podiel majú už aj spomenuté dotácie na prevádzku (15,20 %). Príjmy viažuce sa k prevádzke cintorínov predstavujú 1,23 % celkových príjmov. Celkové výdavky tvorili v roku 2017 spolu sumu 1 570 250,- eur. Aj tu vykazovala najväčšiu časť výdavkov (19,16 %) údržba zelených plôch a prevádzkovanie parkovacieho systému (14,68 %), no veľkú časť rozpočtu pohltila aj amortizácia hmotného majetku (6,74 %), čistenie verejných priestranstiev (5,77 %) a prevádzkovanie cintorínov (4,38 %).

Spoločnosť Municipal s.r.o. vykonáva pre prevádzku mesta podobné úlohy ako firmy, s ktorými sme sa oboznámili v rámci projektu v maďarských mestách. Jej práca má však v určitom zmysle širšiu pôsobnosť, nakoľko vykonáva okrem bežných úloh prevádzky mesta aj niekoľko špeciálnych úloh, stačí ak spomenieme napríklad ľadovú plochu alebo gokartovú dráhu. Mesto pritom samo o sebe nie je vzhľadom na veľkosť a počet obyvateľov oveľa menšie ako sú mestá Ráb (Győr) alebo Mosonmagyaróvár, aj kapacity sú teda vytvárané berúc do úvahy túto skutočnosť. Spoločnosť dostáva aj na Slovensku úlohy od samosprávy, pričom je vlastníkom spoločnosti tiež samospráva.

18 Predstavenie témy prevádzkovania verejných a vojenských cintorínov

18.1 Vymedzenie témy

Táto štúdia sa spomedzi úloh prevádzky mesta zaoberá prioritne v spojitosti s verejnými cintorínmi a vojenskými cintorínmi otázkou údržby a prevádzky cintorínov. Pietne miesta a cintoríny sú obzvlášť významné verejné priestranstvá a sú určujúcimi pamätnými miestami spoločenského bytia. Prevádzkovanie verejných a vojenských cintorínov je prioritou pre každú obec. Počas prevádzky musia brať samosprávy do úvahy viaceré špecifické a osobitné okolnosti. Pri prevádzkovaní cintorínov samosprávy často spolupracujú s podnikateľmi a firmami, v dôsledku čoho sa ich zodpovednosti často prekrývajú.

Ako môžeme vidieť, aj v prípade Dunajskej Stredy upravujú činnosť nariadenia samosprávy, preto Vám nižšie predstavíme aj relevantnejšie právne predpisy. V tejto kapitole sa tiež v krátkosti pozrieme na historické pozadie vývoja dunajskostredských cintorínov a v rámci úloh činnosti mesta si predstavíme aj stav prevádzkovania cintorína.

Pri zostavovaní tejto kapitoly sme sa tiež opierali o materiál z prednášky, ako aj o slovnú komunikáciu s p. Zoltánom Simonom, ktorý je v spoločnosti Municipal s.r.o. vedúcim skupiny zodpovednej za starostlivosť o zelené plochy a prevádzku cintorínov. Zvlášť poďakovať musíme p. Attilovi Nagyovi, ktorý nám poskytol údaje a informácie súvisiace s históriou miestnych cintorínov.

18.2 Umiestnenie témy v praxi prevádzkovania mesta

Ako sme už pred tým spomínali, rozmanitá činnosť spoločnosti Municipal s.r.o. zahŕňa okrem iného aj prevádzkovanie komunitného domu, mestskej tržnice, prevádzkovanie športových zariadení, údržbu nehnuteľností, prevádzkovanie parkovacieho systému a tiež údržbu verejných priestorov.

Okrem týchto činností zohráva dôležitú úlohu aj prevádzka cintorínov, nachádzajúcich sa v Dunajskej Strede, ktorú vykonávajú odborníci zo skupiny zodpovednej za starostlivosť o zelené plochy a čistenie verejných priestorov.

Prevádzkový poriadok pohrebísk upravuje Všeobecne záväzné nariadenie č. 2015/23 zo dňa 24. novembra 2015. K nariadeniu boli doplnené dva dodatky, ktoré nadobudli účinnosť dňa 1. júla 2016 (dodatok č. 1) a dňa 1. januára 2017 (dodatok č. 2). Prvá príloha sa týka šablóny pre základy hrobov a druhá oprávnenosti na pochovanie. O oboch dodatkoch, ako aj o právnom poriadku sa podrobnejšie zmienujeme v nasledujúcej kapitole.

18.3 Prevádzka cintorínov v Dunajskej Strede

Ako sme už spomínali, prevádzka a údržba cintorínov je prioritnou úlohou spoločnosti Municipal s.r.o. K Dunajskej Strede patria spolu 4 cintoríny, z ktorých 3 sú verejné cintoríny (Malodvornícka cesta, Malé Blahovo, Mliečany) a 1 je vojenský cintorín (nachádza sa v rovnakom areály ako cintorín v Malom Blahove). Právo na uzavretie nájomnej zmluvy na

hrobové miesto na mestskom cintoríne upravuje miestne nariadenie, podľa ktorého môže byť do existujúcich cintorínov pochovaný iba ten, kto žil nepretržite v meste aspoň 5 rokov, alebo bol jeho posledný trvalý pobyt preukázateľný na území mesta Dunajská Streda²².

Pred samotnou analýzou úloh spojených s prevádzkou cintorínov je potrebné sa pozrieť na to, ako sa počas rokov vyvíjala terajšia štruktúra cintorínov v Dunajskej Strede.

V histórii mesta môžeme hovoriť o 9 cintorínoch, medzi ktorými je okrem už spomenutých ešte jeden židovský cintorín, ktorého údržbu a starostlivosť vykonáva cirkevná obec. Spomedzi dnes už nefungujúcich cintorínov je potrebné spomenúť takzvaný Starý cintorín (Svätý Fundus, „svätý, teda nedotknuteľný pozemok, územie“)²³, kde pochovávali do roku 1780. Jeho priestor ohraničovala kamenná stena, kostol a okolie, ktoré zastavali na konci 19. storočia, vtedy zbúrali aj stenu a kaplnku utrpenia Pána, nakoniec sa cintorín postupne zastaval a zlikvidoval. Cintorín v Novej Vsi otvorili v roku 1870. Nachádzal sa na území, ktoré bolo vo vlastníctve rodiny Pálfiocov, v tzv. Téglaház dűlő²⁴, a vytvorili ho pre úzko zrastenú obce (Szerdahely, Nová Ves, Pókatelek atď.), lebo pre zúriacu epidémiu cholery bolo zakázané na základe nariadenia kráľa pochovávať v blízkosti katolíckych kostolov. Územie cintorína rozšírili v roku 1857 o jedno jutro (hold) a pochovávalo sa tu do 50. rokov 20. storočia. Je potrebné spomenúť aj cintorín v (Kis)tejedi, kde sa pochovávalo od roku 1870 do 50. rokov 20. storočia, ako aj tzv. „Csonttelep“, kde pochovávali obeť epidémie cholery, moru atď.

Prevádzka, čistenie, údržba cintorína a starostlivosť o zelené plochy sa vykonáva spoločne. Túto prácu vykonáva skupina 5 ľudí, z ktorých sú 3 v hlavnom pracovnom pomere a 2 pracujú na štvrtinový úväzok/dohodu. Do 1. decembra 2018 vykonávala pohreby jedna firma a čistenie a údržba cintorína bola úlohou spoločnosti Municipal s.r.o. Novozavedený systém podrobne predstavíme v kapitole 7.

Prevádzkový poriadok cintorínov obsérne definuje Všeobecne záväzné nariadenie č. 2015/23 zo dňa 24. novembra 2015. Nariadenie stanovuje vybavenie (verejné osvetlenie, možnosti čerpania vody, domy smútku) pre každý jeden cintorín, ako aj služby, ktoré je v nich možné využiť (cesty v cintoríne, údržba zelene). Nariadenie okrem toho podrobne stanovuje aj povinnosti návštevníkov cintorínov, ako aj náležitosti ohľadom prenájmu hrobových miest. Článok 14 nariadenia uvádza tiež cenník poskytovaných služieb. Pod toto nariadenie spadajú cintoríny vo vlastníctve mesta – cintorín na Malodvorníckej ceste, v Malom Blahove a Mliečanoch.

Z cintorínov, ktoré dnes fungujú, je najväčší na Malodvorníckej ceste. Územie s parcelnými číslami 1776/1 a 1778/1 má rozlohu 48 520 metrov štvorcových a na jeho území sa nachádza 3 525 hrobových miest so 6 083 pochovanými. Príjazd k cintorínu je dobre riešený, v jeho blízkosti sa nachádza väčšie parkovisko. Samospráva neustále vynovuje infraštruktúru, ale ako budeme neskôr vidieť, o rozšírenie a vytvorenie nových hrobových miest je neustály záujem. V cintoríne na Malodvorníckej ceste je možnosť zakúpenia hrobového miesta. Ročne sa tu priemerne uskutoční 160-170 pohrebov.

Nové hrobové miesta vyžadujú rozšírenie. Pozostalí považujú za problém listnaté stromy v blízkosti existujúcich hrobov, z ktorých na jeseň opadáva veľké množstvo listov. V prípade

²² Všeobecne záväzné nariadenie mesta Dunajská Streda č. 18/2016 zo dňa 6. decembra 2016, ktorým sa schvaľuje Dodatok č. 2 k Prevádzkovému poriadku pohrebísk mesta Dunajská Streda

²³ Attila Nagy: A „szerdahelyi vár“ – a Szentfundus (4. apríl 2016)

²⁴ Attila Nagy: Szerdahely–Újfalu régi temetője (článok v novinách, 9. február 2016)

starších hrobov znamená problém aj neštandardný tvar hrobového miesta alebo aj to, že si pozostali montujú lavičky v blízkosti susedných hrobov. Spoločnosť Municipal s.r.o. v cintoríne vykonáva údržbu (verejné priestory, zdroje vody, osvetlenie atď.) existujúcej infraštruktúry.

Ako sme už spomínali, samospráva neustále rozvíja cintorín, v ktorom sa nachádza aj skupinka sôch Kalvária, a vďaka tomu sa nedávno uskutočnila rekonštrukcia Domu smútku. Vo vynovenej budove čaká na pozostalých modernejšie zariadenie a kvalitnejšie ozvučenie. Prevádzku Domu smútku vykonáva od 1. decembra 2018 spoločnosť Municipal s.r.o.

V roku 2017 otvorená nová časť cintorína na rozdiel od starej preplnenej časti je prehľadná, upravená, ale pre zatiaľ malé rozmery novovysadených stromov je v lete veľkým problémom pre kvety horúčava. Na tomto mieste môžu pozostali využiť len vopred vytvorené hrobové miesta od spoločnosti Municipal s.r.o..

Malé Blahovo patrí k Dunajskej Strede od roku 1960. Miestny cintorín, ktorý sa nachádza na parcele č. 3735/1, má rozlohu 17 741 m². Ročne sa tu koná v priemere 15-20 pohrebov a celkovo je tu pochovaných 1 320 mŕtvych v 758 hroboch. Podobne ako v prípade cintorína na Malodvorníckej ceste, aj tu je ešte možnosť zakúpenia hrobového miesta. Spoločnosť Municipal s.r.o. vykonáva v cintoríne údržbu (verejné priestory, zdroje vody, osvetlenie atď.) existujúcej infraštruktúry.

Cintorín je rozdelený na tri časti, okrem „Veľkého cintorínu“ sa tu nachádza aj „starý cintorín“ a „cintorín z 1. svetovej vojny“. Cintorín sa pravdepodobne v rokoch 2018-2019 zaplní, jeho rozšírenie už teda bolo nevyhnutné.

V súlade s plánmi sa starý cintorín revitalizuje, vďaka čomu bude teda možné znovu pochovávať. Staré náhrobné kamene sa vynovia a zreštaurujú, a bude si ich možné v cintoríne aj pozrieť. Na nižšie uvedenom obrázku je cintorín v Mliečanoch, ktorý patrí k Dunajskej Strede. Jeho plocha je 2 969 metrov štvorcových.

V cintoríne sa nachádza 102 hrobových miest z celkových počtom pochovaných 194. Dnes už nie je možné prenajať si tu hrobové miesto, aj napriek tomu sa tu ročne uskutoční 1-2 pohreby do už predtým prenajatých hrobových miest.

Židovský ortodoxný cintorín, ktorý existuje už od roku 1740, je najstarším a stále fungujúcim cintorínom v Dunajskej Strede. Pohrebisko vedľa Malého Blahova, pri hranici Csótfá, na pozemkoch Pálfiovcov sa v minulom storočí obostavalo a prežilo aj vojny a obdobie holokaustu, ako aj ničenie cintorínov v Dunajskej Strede komunistami.

Budova, stojaca vedľa vchodu cintorína, bola postavená v roku 1985, jej pamiatku strážia tri pamätné mramorové tabule – v slovenčine, hebrejčine a maďarčine. Medzi pekne upravenými hrobkami sa nachádzajú aj hrobky viacerých svetoznámych rabínov, je tu pochovaný aj Jehuda ben Israel Aszád, v cintoríne sa nachádza tiež hrobka matky významného znalca orientálnych kultúr, Árina Vámbéryho. Prevádzku a starostlivosť o cintorín vykonáva miestna ortodoxná cirkevná obec.

Okrem úloh, ktoré boli doposiaľ popísané, zohráva dôležitú úlohu aj odvoz odpadu. Túto činnosť zabezpečuje subdodávateľ na základe zmluvného vzťahu uzatvoreného so spoločnosťou vykonávajúcou verejnoprospešné služby. Odvoz odpadu je vyriešený prenajatím

kontajnera od spoločnosti, ktorá vykonáva odvoz pre mesto. Na rôznych miestach je umiestnených celkovo 13 kontajnerov s kapacitou 8-9 metrov štvorcových.

18.4 Vojské cintoríny ako historické pamätné miesta v Dunajskej Strede

Ako sme už uvádzali v predchádzajúcich kapitolách, súčasťou cintorína v Malom Blahove je aj vojenské pamätné miesto. Celková plocha vojenského cintorína je 6 074 m². O údržbu a prevádzku sa tiež stará spoločnosť Municipal s.r.o.

Nachádzajú sa tu zmiešané hrobky ruských, talianskych, lotyšských, rumunských a poľských vojakov, ktoré sú rovnako pooznačované dreveným krížom. Zosnuli sa stali obeťami epidémie cholery, týfusu a dyzentérie. V roku 2014 sa v spolupráci mesta Dunajská Streda a Združenia obrany mesta Csallóköz-Szerdahelyi Kaszinó 1860, občianskej organizácie, začalo s celkovou rehabilitáciou vojenského cintorína, a to jeho pretvorením na pamätné miesto spolu s postavením malej kaplnky.

V tejto kapitole sme skúmali historický vývoj cintorínov a v krátkosti sme odprezentovali právne pozadie prevádzkovania verejných cintorínov a vojenských cintorínov, nachádzajúcich sa na území mesta Dunajská Streda. Popísali sme aj cintoríny, ktoré sú ešte stále v prevádzke, a v krátkosti sme zhrnuli úlohy spoločnosti Municipal s.r.o. týkajúce sa prevádzkovania cintorínov, ako aj prípadné problémy, ktoré sa vyskytujú.

19 Zdroje a hospodárenie

19.1 Dostupné ľudské zdroje (odborníci, pracovná sila)

Ako vidieť v tabuľke, počet zamestnancov spoločnosti Municipal s.r.o. vzrástol z roku 2016 do roku 2017 z pôvodných 53 na 59. V roku 2016 pracovalo v spoločnosti 40 mužov a 13 žien, muži teda tvorili 70 % zamestnancov a ženy 30 %. V roku 2017 už bolo v spoločnosti Municipal s.r.o. zamestnaných 47 mužov a 12 žien, čo zodpovedá pomeru 72 % a 28 %.

12. tabuľka: Zamestnanci spoločnosti Municipal s.r.o., delenie podľa pohlavia

Zloženie zamestnancov podľa pohlavia	Celkový počet v roku 2016	%	Celkový počet v roku 2017	%
Muži	40	75%	47	72%
Ženy	13	25%	12	28%
Spolu:	53	100%	59	100%

Zdroj: Municipal s.r.o.

Vo vyššie uvedenej tabuľke je predstavený nárast zamestnancov v rokoch 2016 a 2017 možné považovať za významný nárast vo výške 11 %. V ďalšej tabuľke uvádzame delenie zamestnancov spoločnosti Municipal s.r.o. podľa veku.

13. tabuľka: Zamestnanci spoločnosti Municipal s.r.o., delenie podľa veku

Zloženie zamestnancov podľa veku	Celkový počet 2015	Celkový počet 2016	Celkový počet 2017
do 20 rokov	0	0	0
medzi 21-29 rokov	1	3	5
medzi 30-39 rokov	8	6	8
medzi 40-49 rokov	14	15	19
medzi 50-59 rokov	23	22	21
nad 60 rokov	17	7	6
Spolu:	63	53	59

Zdroj: Municipal s.r.o.

Z tabuľky je možné vyčítať, že v roku 2015 boli najviac zastúpení zamestnanci vo veku 50-59 rokov a nad 60 rokov. Podiel prvých bol 36,5 % a druhých takmer 27 %. V roku 2017 sa situácia zmenila a významne vzrástol počet zamestnancov vo veku 40-49 rokov, zatiaľ čo zamestnanci vo veku nad 60 rokov výrazne ubudli. Celkovo je teda možné vyhlásiť, že prebehlo výrazné omladenie zamestnancov firmy.

19.2 Stroje a nástroje

Spoločnosť Municipal s.r.o. neustále rozvíja svoj vozový park a vybavenie, ktoré je potrebné k úprave a starostlivosti o zelené plochy a tiež cintoríny.

Spomedzi základných činností je potrebné vyzdvihnúť kosenie a odvoz trávy, zber opadaného lístia, čistenie chodníkov a verejných plôch. Vyššie a nižšie uvedené obrázky zobrazujú dnes používané stroje.

Aktuálne pomáha odborníkom zodpovedným za údržbu a čistenie verejných plôch 5 vysokovýkonných kosačiek, 1-1 traktor a valník, ako aj jedno malé dopravné nákladné vozidlo. Nižšie uvedená tabuľka uvádza typové označenia najdôležitejších vozidiel s uvedením cieľa, na ktorý sa využívajú.

14. tabuľka: Zoznam vozidiel, zariadení

Označenie typu	Počet kusov	Cieľ využitia
Dolmar TM122.22H2 kosačka	1	Kosenie
Zetor 7211 traktor	1	Ťahanie
Citroen Jumper valník	1	Preprava nákladu

Zdroj: na základe poskytnutia údajov spoločnosti Municipal s.r.o.

19.3 Spolupráca a úlohy zadané subdodávateľom

Prevádzka a údržba cintorínov je zložitá úloha, ktorú v rámci spolupráci vykonáva spoločnosť Municipal s.r.o., ktorá je 100 % vo vlastníctve samosprávy a funguje od novembra 2012. Prioritným partnerom firmy je, samozrejme, samospráva – majiteľ, s ktorou firma neustále konzultuje vykonávanie prác. Ako ďalej môžeme vidieť, zakladateľ sa neustále podieľa na financovaní spoločnosti. Ďalšími významnými partnermi sú, samozrejme, aj subdodávatelia, ktorí sa podieľajú na vykonaní dennej činnosti spoločnosti.

Spomedzi nich je jednoznačne potrebné vyzdvihnúť subdodávateľov, ktorí sa podieľajú na šablónach pre základy hrobov alebo na prevádzke virtuálneho cintorína (<http://www.virtualnycintorin.sk/obce/2754>). V súvislosti s prvým uvedeným sme už aj skôr spomínali, že spoločnosť Municipal s.r.o. sa po zohľadnení praktických hľadísk rozhodla pre vopred vyrobené základy hrobov. V tomto prípade je medzi hrobmi dodržaná správna vzdialenosť, rozmery hrobov sú rovnaké a okolie hrobov je jednotné. Prácu vykonáva subdodávateľ. Počet hrobových miest sa vopred určí do marca, vymerajú sa a do mája/júna ich na to určený odborník spoločne so svojimi zamestnancami vyhotoví.

Ako sme už skôr uvádzali, v súvislosti s odvozom odpadu má spoločnosť Municipal s.r.o. uzavretý zmluvný vzťah so subdodávateľom. Partnerská spoločnosť vyváža v určených časových intervaloch kontajnery, ktoré sú umiestnené v cintorínoch.

Virtuálny cintorín sa ukázal ako relevantná služba v prvom rade pre tých, ktorí nežijú v Dunajskej Strede. Spoločnosť Municipal s.r.o. uzatvorila zmluvu s firmou poskytujúcou služby takéhoto druhu, ktoré dáva do prenájmu. Údaje (meno, umiestnenie hrobu v cintoríne atď.) nahráva do systému p. Zoltán Simon, pričom fotografie hrobov vyhotovuje subdodávateľ. V online systéme je možné vyhľadávať podľa zadaných údajov.

Spoločnosť Municipal s.r.o. okrem starostlivosti o cintorín, samozrejme, vykonáva spoluprácu aj v rámci iných činností. Takouto činnosťou je napríklad účasť v rámci skupiny na údržbe

budov v rámci prevádzkovania mestskej športovej haly, ako aj v úlohe subdodávateľa na prevádzkovaní a vykonávaní upratovacích prác na nedávno odovzdanom futbalovom štadióne miestneho futbalového tímu DAC.

19.4 Náklady a hospodárenie

Z výročnej správy za rok 2017 spoločnosti Municipal s.r.o. vyplýva, že vo financovaní fungovania spoločnosti zohráva aktívnu úlohu zakladateľská samospráva. V roku 2018 poskytne na základe plánov samospráva spoločnosti 287 000 eur na financovanie činnosti, čo síce v malej miere, ale predsa, prekračuje sumu poskytnutú v roku 2017 (224 583 eur). Táto posledná hodnota dosiahla 15 % z celkového ročného príjmu (1 477 525 eur). V roku 2017 prijala teda spoločnosť Municipal s.r.o. v mesačných intervaloch, teda každý mesiac, 20 417 eur na podporu činnosti od samosprávy.

Spoločnosť vynaložila v roku 2017 celkové náklady na starostlivosť o zelené plochy v sume 300 910 eur a v roku 2018 v sume 303 404 eur, čo znamená nárast o 1 %. Výdavky spojené s prevádzkou parkovacieho systému činili v roku 2017 sumu 230 471 eur a podľa súvahy pre rok 2018 sa počíta tiež s približne rovnakou sumou (230 577 eur).

Príjem z prevádzky cintorínov a s tým spojenou službou z prenájmu činil v roku 2017 sumu 7498 eur a ďalší príjem z iných služieb bol vo výške 258 eur. Príjem zo služieb činili v roku 2018 sumu 10 395 eur. Táto suma sa v roku 2019 pravdepodobne výrazne navýši, nakoľko prevádzkuje spoločnosť Municipal s.r.o. od 1. decembra 2018 aj Dom smútku a za tieto činnosti bude poskytovateľom služieb účtovať poplatky. Najväčšou položkou výdavkov sú, samozrejme, mzdové náklady, ktoré v skúmanom roku presiahli sumu 38 780 eur a spolu s odvodmi to činí 50 000 eur. Náklady na elektrickú energiu a vodu tvorili spolu 3 912 eur. Značnou nákladovou položkou bola aj výroba hrobových základov, v sledovanom období dosiahla sumu 5 000 eur.

Pri skúmaní hospodárenia spoločnosti Municipal s.r.o. sme zistili, že spoločnosť neustále rozvíja svoj vozový a strojový park, vďaka čomu môžu ich odborníci vykonávať úlohy spojené s prevádzkou cintorína pomocou moderných strojov. Pri prehľade hospodárenia môžeme vidieť, že zakladajúca samospráva neustále podporuje vykonávanie činností spoločnosti, vďaka čomu je jej fungovanie vyrovnané. Zvlášť sme skúmali okruh spolupráce s uvedením úloh, ktoré vykonávajú subdodávateľia.

Nakoniec sme preskúmali hospodárenie spoločnosti v spojitosti s prevádzkou cintorínov a zistili sme, že z poskytovania služieb získava spoločnosť Municipal s.r.o. významný príjem, pričom, samozrejme, aj na strane výdavkov figurujú značné sumy.

20 Úlohy a organizácia práce

20.1 Úlohy spojené s prevádzkou cintorínov

Ako sme už spomínali v predchádzajúcich kapitolách, prevádzkovanie cintorínov podrobne upravuje Všeobecne záväzné nariadenie mesta Dunajská Streda č. 23/2015 zo dňa 24. novembra 2015. Článok 2 nariadenia podrobne upravuje vybavenosť daných cintorínov, teda jednoznačne určuje aj okruh prác pre spoločnosť Municipal s.r.o., ktoré je potrebné vykonať.

15. tabuľka: Vybavenosť cintorínov fungujúcich v Dunajskej Strede,

Názov cintorína	Vybavenosť cintorína
Cintorín na Malodvorníckej ceste	- Dom smútku - Spevnené chodníky - Verejné osvetlenie - Vodovod - Verejná zeleň - Oplotenie
Cintorín Malé Blahovo	- Budova Domu smútku - Spevnené chodníky - Verejné osvetlenie - Vodovod - Verejná zeleň - Oplotenie
Cintorín Mliečany	- Budova Domu smútku - Spevnené chodníky - Verejné osvetlenie - Vodovod - Verejná zeleň - Oplotenie
Vojenský cintorín (na území cintorína Malé Blahovo)	- Kaplnka - Verejná zeleň - Spevnené chodníky - Oplotenie

Zdroj: Všeobecne záväzné nariadenie mesta Dunajská Streda č. 23/2015

Podľa článku 3 právneho predpisu zahŕňa prevádzkovanie cintorína nasledovné služby:

- zabezpečenie vykopania hrobu a zasypanie hrobu,
- zabezpečenie vykonávania exhumácie,
- vedenie evidencie súvisiacej s prevádzkovaním pohrebísk (evidencia hrobových miest a evidencia prevádzkovania pohrebiska),
- správu pohrebiska,
- prevádzkovanie Domu smútku, pokiaľ je vybudovaný v cintoríne,
- údržbu ciest a zelene v cintoríne

Článok 3 bod 4 nariadenia uvádza: „Prevádzkovateľ zabezpečuje riadnu údržbu cintorína, stará sa najmä o jeho vonkajší vzhľad, spoločné hroby a nezapožičané miesta na pohrebiskách, údržbu zelene, čistotu a úpravu komunikácií, údržbu oplotenia, hygienické a ostatné účelové zariadenia, technickú vybavenosť na pohrebiskách, spravuje vodovody a verejné osvetlenie, uzatvára zmluvy o nájme hrobových miest²⁵”.

20.2 Vykonanie úloh a organizácia práce v praxi

Spomedzi uvedených úloh prevádzkovania cintorínov Vám podrobnejšie predstavíme niektoré z nich:

20.2.1 Starostlivosť o verejné plochy

Ako sme už uviedli, listnaté stromy sú na jeseň pre cintorín na Malodvorníckej ceste aj cintorín Malé Blahovo problémom. V tomto období je zber lístia dôležitou úlohou, v rámci ktorej je prvoradým cieľom očistenie chodníkov a spevnených plôch, ktoré sa nachádzajú v cintoríne, zber opadaného lístia, ako aj odvoz pozbieraného lístia. Čistenie a údržba sa vykonáva spoločne so skupinou zodpovednou za starostlivosť o mestskú zeleň s týždennou pravidelnosťou alebo podľa potreby.

20.2.2 Odvoz odpadu

O odvoz odpadu vyzbieraného na cintoríne sa stará poskytovateľ verejných služieb, s ktorým má spoločnosť Municipal s.r.o. uzatvorenú zmluvu. Na odvoz odpadu sa využívajú prenajaté kontajnery od spoločnosti, ktorá vykonáva pre mesto odvoz. V cintorínoch je umiestnených spolu 13 kontajnerov s kapacitou 8-9 metrov štvorcových a o ich odvoz sa stará subdodávateľ. Od marca 2018 môžu obyvatelia okrem iného odnášať do zberného dvora odpadu spoločnosti Municipal s.r.o. aj zelený odpad, umiestnenie plastového odpadu a odpadu z domácnosti však nie je možné.

20.2.3 Údržba infraštruktúry

Údržba a zabezpečenie neustálej prevádzkyschopnosti základnej infraštruktúry (vodovod, verejné osvetlenie atď.) v cintorínoch je tiež úlohou odborníkov zo spoločnosti Municipal s.r.o. Na základe ohlásení návštevníkov cintorína alebo na základe aktuálne zistených porúch je oprava a údržba neustálym procesom.

20.2.4 Prevádzka Domu smútku

Od 1. decembra 2018 prevzala na seba prevádzkovanie Domu smútku spoločnosť Municipal s.r.o. V cintoríne na Malodvorníckej ceste sa nedávno zrekonštruoval Dom smútku a okrem iného sa vymenila aj zvuková technika, nábytok a zariadenie. V budúcnosti budú pohrebné

²⁵ Všeobecne záväzné nariadenie mesta Dunajská Streda č. 23/2015, článok 3 bod 4.

obrady vykonávať na to špecializované firmy podľa výberu pozostalých, avšak ozvučenie, upratovanie pred a po obrade, teda v podstate prevádzku Domu smútku, bude vykonávať spoločnosť Municipal s.r.o. Preto sa v budúcnosti plánuje za každý pohreb účtovať stanovená suma (poplatok).

20.2.5 Základy hrobov

Ako sme už uviedli vyššie, spoločnosť Municipal s.r.o. zaviedla v tejto oblasti nové riešenie. V ďalších kapitolách sa podrobnejšie pozrieme na otázku základov hrobov, preto si teraz predstavíme túto otázku iba v krátkosti. Podľa predchádzajúcej skúsenosti si pozostali dávali vyhotovovať individuálne základy hrobov a teda aj individuálne hroby, tieto však nevyhovujú podmienkam stanoveným v právnej úprave. Jedným z problémov je neštandardná vzdialenosť medzi hrobmi a tiež môže byť problém s umiestnením lavičiek pri hroboch, ktoré neboli vopred konzultované. Týmto anomáliám sa môže predísť pomocou subdodávateľov, ktorí dopredu vyrobia šablóny hrobových základov, ktoré spoločnosť Municipal s.r.o vopred vymeria a na základe konkurzu vyberie subdodávateľa. Šablóny pre základy hrobov sa vďaka jednotným rozmerom použijú na plochách, ktoré sa nanovo vyznačia pre účely pochovávaní, a to takým spôsobom, že sa počet hrobových miest vopred určí do marca, následne sa vymerajú a do mája-júna toho roku sa základy aj vyhotovia.

V tejto kapitole sme uviedli prehľad infraštruktúry a vybavenia cintorínov, ako aj okruh úloh spojených s prevádzkou a s dôrazom na činnosti uvedené v miestnej právnej úprave prevádzkovania cintorínov. Predstavili sme si okruh subdodávateľov, ktorí vykonávajú určité úlohy. Medzi tieto úlohy patrí aj prevádzka Domu smútku, virtuálny cintorín, odvoz odpadu, ako aj výroba základov hrobov na základe šablóny.

21 Dosiiahnuté výsledky

Spoločnosť Municipal s.r.o. zaviedla a v posledných rokoch aplikovala viaceré procesy spojené s prevádzkovaním cintorínov, ktoré sa ukázali ako úspešné. Pri predstavení činnosti spoločnosti sme už viaceré z nich popísali a v nasledujúcich riadkoch sa Vám ich pokúsime podrobnejšie priblížiť s uvedením skutočných výsledkov a výhod.

- Virtuálny cintorín

Komplexná služba, ktorá je dostupná na stránke <http://www.virtualnycintorin.sk/obce/2754> je čoraz obľúbenejšia. Jednotlivé hrobové miesta je možné vyhľadávať na základe mena a osobných údajov vo všetkých troch cintorínoch mesta.

Okrem vyhľadávania sú dostupné aj iné služby, ako napríklad zapálenie virtuálnej sviečky. Virtuálny cintorín je dobrou alternatívou hlavne pre príbuzných a priateľov, ktorí žijú ďaleko alebo dokonca v zahraničí.

Zaujímavosťou je, že virtuálny cintorín plánujú zaviesť aj v Rábe a podľa miestnych odborníkov sa budúcnosť uberá týmto smerom. V Rábe si už prehliadli viacero systémov a spomedzi nich si prezreli aj ten, ktorý sa používa v Stoličnom Belehrade, kde majú v cintoríne k dispozícii systém vyhľadávania hrobiek. V Rábe vyvíjajú vlastný systém, ktorý sa aktuálne testuje v beta verzii a naostro ho chcú spustiť v roku 2019. Systém by podľa plánov mal obsahovať funkciu vyhľadávania hrobiek a tiež funkciu prenájmu hrobového miesta, ale z dôvodu ochrany osobných údajov nebudú dostupné fotografie hrobov, nakoľko sa to považuje za súkromné vlastníctvo. Naproti tomu budú dostupné fotky a podrobné informácie hrobiek z vojenského cintorína.

- **Vyhotovenie hrobových miest**

Ako sme už spomínali, v Dunajskej Strede si podľa informácií, ktoré odzneli na workshope, rovnako ako aj v iných obciach, pozostalí dávajú vyhotovovať hrobky, ktoré majú odlišné parametre ako sú parametre stanovené zákonom, čo je veľkým problémom (súvisiaca právna úprava stanovuje nasledovné rozmery: v prípade jednohrobu je to 110 cm šírka a 250 cm dĺžka, v prípade dvojhrobu 210 cm šírka a 250 cm dĺžka). Preto sa spoločnosť Municipal s.r.o. rozhodla, že v cintoríne vytvorí základy hrobov s vopred vykalkulovanou výrobnou cenou dopredu (jednohrob: 155 EUR, dvojhrob: 212 EUR).

Prácu zabezpečuje subdodávateľ. Počet hrobových miest sa v danom roku určí vopred do marca, následne sa vymerajú a do mája-júna toho roku sa aj vyhotovia základy. Pokiaľ vopred vyrobené hrobové miesta nebudú v danom roku dostačujúce, hrobové miesta vytvorené v danom roku sa začnú prenajímať už v októbri-novembri. Podľa predbežných odhadov je na rok potrebných 30-40 hrobových miest. Medzi hrobkami je potrebné vynechať vzdialenosť minimálne 40 cm, na ktorej sa zasadí trávnik, aby tade mohla odtekať voda a nevznikal ľad. V prípade chodníkov sa využíva sektorové vyhotovenie. Podľa slov odborníkov zo spoločnosti Municipal s.r.o. mali ohľadom vopred vytvorených hrobových miest zatiaľ od obyvateľov len pozitívne ohlasy.

- **Prevádzka Domu smútku na trhovom princípe**

Ako sme mohli vidieť, starostlivosť, údržba cintorínov, ako aj prevádzka infraštruktúry, nachádzajúcej sa v cintoríne, odčerpáva významnú sumu z financií rozpočtu samosprávy. Pre vykonanie úloh, ktoré znamenajú väčšie zaťaženie rozpočtu, je dobrou nákladovo efektívnou alternatívou využitie služieb subdodávateľov prevádzajúcich služby v cintoríne (pohrebné služby). Riešenie Dunajskej Stredy, ktoré mesto zaviedlo od 1. decembra 2018, ponúka možnosť v budúcnosti vykonávať pohrebné služby spoločnosťami špecializovanými na tento účel na základe poverenia od príbuzných. Ozvučenie a upratovanie pred a po obrade, teda prevádzkovanie Domu smútku však vykonáva spoločnosť Municipal s.r.o. Preto sa v budúcnosti plánuje za každý pohreb vybrať vopred stanovená suma (poplatok). Samozrejme, tento príjem nie je postačujúci na pokrytie celkových nákladov prevádzky cintorína, ale prispieva k tomu, aby bol systém dlhodobo udržateľný. V Rábe sa napríklad rozhodli pre iné riešenie. V meste sa v roku 2017 konalo 1 220 pohrebov, z čoho 520 vykonala spoločnosť Jó szív s.r.o. V spoločnosti má podiel spoločnosť Gyórszol Zrt., ktorá je vo vlastníctve samosprávy, aj týmto spôsobom sa pokúšajú zefektívniť financovanie.

- **Vojenské cintoríny ako historické pamätné miesta**

Ako sme už uviedli, v Dunajskej Strede vynakladajú veľké úsilie na starostlivosť o pamätné miesta a na zachovanie tradícií, čoho dôležitou súčasťou je aj starostlivosť o vojenské cintoríny a hrobové miesta.

Pri rekonštrukcii vojenského cintorína, nachádzajúceho sa v areáli cintorína Malé Blahovo, zohrali významnú úlohu miestne občianske združenia, ktorých aktivita by mohla slúžiť príkladom pre podobné organizácie aj v iných obciach. Vojenské cintoríny nie sú len pietnymi miestami, ale prostredníctvom podujatí, ktoré sa tu organizujú, sú aj živou históriou miesta a spoločným zachovaním historických pamätných miest. Občianskou aktivitou, ku ktorej sa pridáva aj samospráva, je možné ešte viac posilniť túto funkciu cintorínov.

V tejto kapitole sme si zhrnuli osvedčené postupy, pri ktorých sa podarilo dosiahnuť konkrétne výsledky. V rámci virtuálneho cintorína, výroby hrobových základov, prevádzkovania Domu smútku a starostlivosti o vojenský cintorín sme identifikovali kritériá úspešnosti. Mohli sme vidieť, že vo všetkom zohráva dôležitú úlohu partnerstvo a spolupráca.

22 Možnosti adaptácie osvedčených postupov

V nasledujúcej kapitole preskúmame možnosti adaptovateľnosti osvedčených postupov. Pre vytvorenie celkového kontextu uvedieme v nasledovných riadkoch niekoľko osvedčených postupov z tuzemska a prehliadneme si okruh podmienok, ktoré si adaptácia vyžaduje. Neskôr si uvedieme aj prípadné bariéry adaptovateľnosti osvedčených postupov a v rámci vytvorenia šablóny akčného plánu uvedieme aj návrh na vytvorenie harmonogramu zavedenia osvedčených postupov a na vytvorenie systému spolupráce a vzťahov, ktoré sú na to potrebné.

22.1 Domáce osvedčené postupy

Ako si je možné prečítať na stránke spoločnosti, v Rábe prevádzkuje verejné cintoríny²⁶, ktoré sa nachádzajú na území mestskej samosprávy, spoločnosť GYŐR-SZOL Zrt., ktorú na to na základe Zmluvy o pohrebných službách zo dňa 28. decembra 2010 poverila samospráva mesta. Z informácií dostupných na stránke vyplýva, že v meste funguje sedem pohrebných služieb, spomedzi ktorých zohráva hlavnú úlohu „Jószív” Pohrebníctvo s.r.o. Okruh dostupných služieb svoje služby neustále rozvíja a vďaka tomu, ako sme to už predtým spomenuli, je dostupná aj „služba virtuálneho cintorína, ktorú možno nájsť na stránke online aplikácie (<http://inweb.gyorszol.hu:3006/>).

Aktuálne funguje systém v tzv. beta verzii, v ktorej sa z dôvodu ochrany osobných údajov nenachádzajú fotografie súkromných hrobov, ale len fotografie hrobov významných osobností mesta, ktoré sú na stránke zverejnené aj s krátkym popisom.

Na workshope, ktorý sa uskutočnil v Dunajskej Strede, p. Zsolt Rotter, vedúci činnosti správy majetku Győr-Szol Zrt., vo svojej prednáške vysvetlil, že v Rábe funguje 8 cintorínov vo vlastnej prevádzke, ktorých ročná údržba je veľmi nákladná a dosahuje hodnotu desiatok miliónov (forintov). Zdôraznil, že zatiaľ čo je pre samosprávy alebo pre organizácie poskytujúce obciam služby prevádzkovanie cintorínov „stratové”, ostatní účastníci z oblasti pohrebníctva dosahujú veľmi vysoký profit. Práve preto skúšobne vytvorili stav, pri ktorom je na prevádzkovej strane jeden účastník a teda nedochádza ku vzniku monopolu na strane ponuky pohrebných služieb. Tento stav dosiahla spoločnosť Győr-Szol Zrt. tým, že získala väčšinové vlastníctvo v istej pohrebnej službe a po doplnení zmluvy sa aj táto spoločnosť podieľa na prevádzkových nákladoch.

Dňa 1. januára 2016 sa v Segedíne spoločnosť Szegedi Testamentum Temetkezési Kft. zlúčila so svojím právnym nástupcom Szegedi Környezetgazdálkodási Nonprofit Kft.²⁷ a ďalej pôsobí pod názvom Testamentum Temetkezési Divízió. Spoločnosť, ktorú založila mestská rada, už funguje viac ako 50 rokov a jej úlohou je prevádzka a údržba najväčšej záhrady v Segedíne s rozlohou takmer 30 hektárov. Spoločnosť prevádzkuje v Segedíne štyri cintoríny (Mestský cintorín, cintorín Gyálarét, cintorín Kiskundorozsmai, cintorín Tápéi). Spoločnosť ponúka celú škálu pohrebných služieb, venuje sa teda aj organizovaniu a vykonávaniu pohrebných obradov. Do týchto služieb patrí aj odvoz zosnulého, príprava zosnulého na pohreb, poskytnutie pohrebných doplnkov, vystavenie zosnulého na obrade, uloženie do hrobu atď. V Segedíne je poplatok za užívanie jedného hrobu 254 600 maďarských forintov, poplatok za urnu v urnovej stene na dobu 10 rokov je 107 100 maďarských forintov. Využívaním cintorína a služieb vzniká

²⁶ <http://www.gyorszol.hu/index.asp?x=92&t=t>

²⁷ <http://szegeditemetkezes.hu>

povinnosť zaplataenia poplatku, za vjazd nákladného vozidla alebo vozidla s prívesom je potrebné zaplatiť poplatok, ale tiež je potrebné zaplatiť poplatok aj za čistenie hrobu a odvoz odpadu.

Pomocou aplikácie je podľa mena, dátumu narodenia a dátumu úmrtia zosnulého možné vyhľadať parcelu, rad a číslo. Po kliknutí na vedľajší nápis „Mapa“ Vám blikajúca bodka na zväčšenej mape označí miesto hrobu v cintoríne.

V mestskom cintoríne v Segedíne je postavená pamiatka padlým vo svetových vojnách. Pamätné miesto prvej svetovej vojny tvoria dve steny postavené v polkruhu, pred ktorými sa nachádza upravený sad kvetov. Na centrálnom mieste je umiestnený symbolický sarkofág s čiernym krížom z mramoru, so starým maďarským erbom a vedľa s dvoma modliacimi sa postavami. Pri hrobkách maďarských vojakov, padlých v 2. sv. vojne, sa nachádza pomník, ktorý je spomienkou na 3 071 padlých krajanov a synov iných národov. Okrem toho sa tu nachádza aj pamätná tabuľa ako spomienka na padlých Nemcov a tiež pamätný stĺp ako pamiatka padlým Rumunom. Pamiatku revolúcie z roku 1956 pripomína drevený vyrezávaný náhrobný stĺp.

Na vyššie uvedených príkladoch je jasne vidieť, že kým v Rábe získala samospráva podiel v pohrebnej službe, ktorá mala založenú činnosť na trhovom princípe, tak v Segedíne vykonáva činnosť na základe trhu spoločnosť, ktorá je vo vlastníctve samosprávy. Obidva príklady preukazujú, že vysoké náklady na prevádzkovanie cintorínov je možné kompenzovať príjmami na trhovom princípe a takýmto spôsobom zabezpečiť finančnú udržateľnosť.

22.2 Prvky, ktoré si je možno prevziať

Na workshope, ktorý sa konal v dňoch 17. a 18. októbra 2018 v Dunajskej Strede, boli predstavené osvedčené postupy, ktoré využíva spoločnosť Municipal s.r.o. V súvislosti s prevádzkou cintorínov predstavili odborníci viaceré skúsenosti, ktoré vzbudili záujem zúčastnených vedúcich obcí. V tejto štúdii sme sa už v kapitole 8 podrobnejšie venovali týmto témam, preto si teraz v krátkosti zhrnieme len najdôležitejšie charakteristiky. Hoci v spojitosti s vojenským cintorínom nejavili partnerské obce záujem o mentorskú podporu, aj napriek tomu sa niekoľkými slovami zmienime aj o tejto tematike.

V Dunajskej Strede, ako sme už predtým uviedli, funguje aplikácia „virtuálny cintorín“, pomocou ktorej je možné podľa mena a osobných údajov vyhľadať hroby vo všetkých troch cintorínoch. Okrem vyhľadávania sú k dispozícii aj iné služby, ako napríklad zapálenie virtuálnej sviečky. Aplikácia mala pozitívne reakcie a využíva ju čoraz viac ľudí, veď v prvom rade ponúka vhodnú alternatívu príbuzným zosnulého, ktorí bývajú ďaleko.

Ako sme už aj skôr uviedli, v dôsledku zjednotenia rozmerov hrobov pristúpili v Dunajskej Strede k zavedeniu vopred vyrobených hrobových základov. Vyhotovenie základov sa vykonáva tak, že sa na základe rozmerov uvedených v nariadení samosprávy vymerajú hrobové miesta a následne sa výkopové a betonárske práce zadajú subdodávateľovi, ktorý vyhotoví základy. Výber subdodávateľa prebieha na základe výberového konania.

Prevádzkovanie cintorínov a infraštruktúry, ktorá sa v nej nachádza, znamená veľké zaťaženie pre rozpočet samosprávy, no príjmy a veľkú časť profitu, ktorý pochádza z pohrebných služieb, získavajú poskytovatelia služieb spojení s cintorínom. Spolupodieľanie sa týchto firiem na

prevádzkovaní cintorína by znamenalo výrazný pokrok smerom k udržateľnosti rovnováhy rozpočtu. Dobrou príležitosťou je aj riešenie, ktoré sa od 1. decembra 2018 zaviedlo v Dunajskej Strede, kde sa na službách spojených s využívaním Domu smútku (napríklad ozvučenie, upratovanie pred a po obrade atď.) v budúcnosti bude spolupodieľať spoločnosť Municipal s.r.o., ktorá si za túto činnosť plánuje účtovať určitú sumu (poplatok) za každý pohrebný obrad.

V Dunajskej Strede sa spojením komunít podarilo zrekonštruovať vojenský cintorín a toto spojenie by mohlo byť príkladom aj pre iné obce. Na vynovení vojenského cintorína, ktorý sa nachádza v cintoríne Malé Blahovo, zohrali dôležitú úlohu miestne občianske združenia, ktorých činnosť sa neobmedzuje len na renováciu cintorínov, ale týka sa aj iných prvkov spoločenského života (spracovanie miestnej histórie a materiálov v historických archívoch). V Dunajskej Strede sa teda zistilo, že vojenské cintoríny nie sú len pietnymi miestami, ale je to aj živá história a zároveň tiež zabezpečujú priestor pre zachovávanie spoločnej historickej pamiatky.

V tejto kapitole sme preskúmali niektoré z tuzemských osvedčených postupov pri prevádzkovaní cintorínov. Na príkladoch z Rábu a Segedína sme preskúmali ich relevantnosť v spojitosti s tým, čo sme videli v Dunajskej Strede. Tiež sme podrobne predstavili kroky odporúčané dotknutým samosprávam v súvislosti s prevzatím osvedčených postupov.

IV. téma: Údržba verejnej zelene

V rámci tematickej oblasti údržby verejnej zelene si najprv v krátkosti, na základe najdôležitejších aktuálnych štatistických údajov a informácií, predstavíme mesto Šamorín a prejdeme si miestny rámec prevádzky mesta. Následne sa konkrétnejšie zameriame na danú tematickú oblasť, oboznámime sa s relevantnými postupmi, s potrebnými zdrojmi a so súvisiacimi činnosťami. Pri predstavovaní dosiahnutých výsledkov považujeme za mimoriadne dôležité poukázať a detailne rozobrať niekoľko desaťročí trvajúcu prácu mesta Šamorín v oblasti údržby verejnej zelene.

23 Komplexné predstavenie mesta Šamorín

Kapitola nižšie sa venuje hlavným ukazovateľom mesta Šamorín, vrátane polohy a geografických charakteristík mesta, jeho sídelnej štruktúry, sociálnych a hospodárskych ukazovateľov. Zároveň predstavuje úlohu mesta Šamorín v rámci regiónu a hlavné ukazovatele hospodárenia miestnej samosprávy.

23.1 Základné údaje

Tabuľka č.16.: Základné údaje mesta Šamorín

Rozloha mesta (2017, km²):	44,35
Počet obyvateľov (2017, osoby):	13.324
Celkový rozpočet mesta (2017, eur):	Príjmy: 11.565.168.- Eur Výdavky: 11.351.307.- Eur
Bytový fond mesta (2017, ks):	5.724

Zdroj: Samospráva mesta Šamorín

23.2 Poloha, geografické podmienky

Aj keď presný dátum vzniku mesta Šamorín nie je známy, podľa dostupných zdrojov mesto existovalo už v rokoch 1200, prvá zmienka o ňom je v dobových dokumentoch s názvom Villa Sancta Maria datovaná do roku 1238. Podľa známych historikov bolo mesto - ako to uvádza aj jeho webová stránka – pomenované v 12. storočí podľa kostola zasväteného Panne Márii. Skrátením a zmenou pôvodného názvu (Sancta Maria) vznikol názov Zenthmária, neskôr Samaria, z ktorého vzniklo súčasné pomenovanie mesta.

Šamorín ležiaci na juhozápade Slovenskej republiky a Žitného ostrova sa so svojimi takmer 13 tisíc obyvateľmi radí k malým mestám, aj keď za posledné obdobie počet obyvateľov v meste stúpa. V rámci regionálneho členenia Slovenskej republiky patrí mesto na úrovni NUTS 2 do Trnavského kraja a na úrovni NUTS 4 do okresu Dunajská Streda.

V živote Žitného ostrova aj pri vzniku mesta zohrávala dôležitú úlohu rieka Dunaj, ktorá už od stredoveku postupne determinovala poľnohospodársky charakter regiónu a jeho možnosti. V súčasnosti zohráva kľúčovú úlohu v hospodárstve mesta a celej priláhlej oblasti vodné dielo Gabčíkovo a rôzne na neho nadväzujúce zariadenia, ktoré umožňujú rozvoj špeciálnych odvetví turizmu. Vybudovanie vodného diela na Dunaji a následné zmeny prirodzeného prírodného prostredia ovplyvnili hladinu spodných vôd a tým aj poľnohospodársku produkciu.

Priemerná ročná teplota v okolí mesta sa pohybuje na úrovni medzi 9,0 a 10,5 °C, priemerný ročný úhrn zrážok predstavuje 550 - 600 mm, doba slnečného svitu dosahuje hodnoty okolo 2000 hodín za rok. Dôležitým prírodným faktorom je suchý vietor, vďaka ktorému sa táto oblasť Slovenska radí k najsuchším, hlavne v jarných mesiacoch. Súčasnú poľnohospodársku produkciu ovplyvňuje okrem počasia a zemepisnej polohy aj rieka Dunaj ako významný geomorfologický a pôdotvorný činiteľ. Aj vďaka týmto faktorom dominuje v poľnohospodárstve pestovanie obilia, ovocia a zeleniny a chov pasúceho sa dobytká.

Vytvorenie turistického centra na zdrži, ktorá poskytuje množstvo športových aktivít pre domácich obyvateľov aj návštevníkov, výrazne podnietilo záujem o vodný turizmus v posledných rokoch. Po hrádzi zdrži a prírodného kanála vedie medzinárodná Dunajská cyklistická cesta, ktorá je jednou z hlavných cyklotrás Európy. Turistickým lákadlom je aj lesopark Pomlé tvorený predovšetkým spoločenstvom dubov, ktorý sa rozprestiera na severozápadnom kraji mesta na ploche 10 hektárov. Cez týždeň je park miestom oddychu a rekreácie pre domácich obyvateľov, cez víkend láka aj turistov a návštevníkov mesta. Zároveň poskytuje ideálny priestor pre usporiadanie sezónnych udalostí ako sú napríklad bežecké preteky alebo rôzne kultúrne a hudobné festivaly.

23.3 Sídlná štruktúra

Osou mesta Šamorín je cesta číslo 63 (E575), ktorá pretína mesto vo východo-severo-západnom smere. Vzhľadom na to, že východne cesta spája mesto s okresným mestom Dunajská Streda, a západne s hlavným mestom Bratislava, je považovaná za významnú dopravnú komunikáciu.

Južne spadá do samosprávneho územia mesta časť oboch ramien Dunaja. Niekoľko kilometrov západne od Šamorínu, medzi obcou Hamuliakovo a mestskou časťou Čunovo bola vybudovaná hrádza, ktorá jednak odklonila vody Dunaja do nového ramena smerom k vodnému dielu Gabčíkovo a jednak zabezpečuje prívod vody do pôvodného ramena rieky Dunaj.

Keďže v tejto oblasti tvorí staré koryto Dunaja časť južnej hranice s Maďarskom, je Šamorín zároveň aj hraničným mestom medzi Slovenskom a Maďarskom.

Mesto možno z hľadiska obytných domov a charakteru bytovej zástavby rozdeliť do niekoľkých zón. Na viacerých miestach sa objavujú zástavby predmestského charakteru, napríklad v severo-východnej oblasti mesta, v oblasti ohraničenej cestou 63 a Pomlejskou cestou respektíve po oboch stranách Pomlejskej cesty, ktorá vedie z centra až do lesoparku v severnej časti mesta. Zástavby predmestského charakteru nájdeme aj v oblasti ležiacej západne od centra mesta a Streleckej ulice a južne popri uliciach Záhradnícka a Pod záhradami. Na mestskú časť ležiacu východne od centra, ktorá je typická zástavbou klasických rodinných a bytových domov, nadväzuje mestská časť Šamorín Mliečno, ktorá bola v minulosti samostatnou obcou.

V centrálnej časti mesta prevažujú viacpodlažné budovy postavené v 70-tych a 80-tych rokoch, medzi ktorými sa nachádzajú aj sídliskové bloky. Časť poschodových panelových domov prešla obnovou, energetická rekonštrukcia a rekonštrukcia fasád prispela k ich usporiadanejšiemu a

modernejšiemu vzhľadu. Zvyšovať atraktivitu a obyvateľnosť mesta má za cieľ aj neustále prebiehajúca údržba verejných priestranstiev.

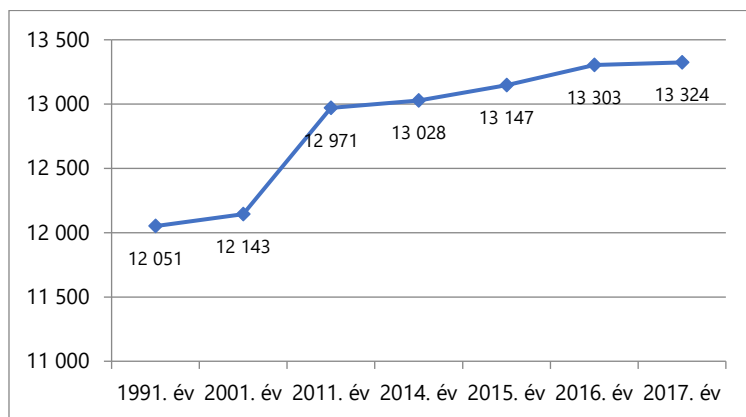
V severo-východnej časti Šamorína lemujúcej cestu 63 a Seneckú cestu sa nachádzajú podniky, priemyselné zóny aj Priemyselný park Šamorín.

K Šamorínu patria aj viaceré mestské časti oddelené od samotného mesta. Administratívnou súčasťou mesta sú časti Kráľovianky, Šámot a Bučuháza, ako aj časť Čilistov, ktorá leží južne od Šamorína na brehoch nového Dunaja so svojimi modernými predmestkými oblasťami a športoviskami, v centre ktorých stojí obzvlášť moderný jazdecký areál s množstvom prevádzok poskytujúcich služby, ktoré sú doplnené športovým a kultúrnym centrom a hotelom.

23.4 Hospodárske a sociálne ukazovatele

Hospodársky a spoločenský život malého mesta vo veľkej miere ovplyvňuje jeho poloha a blízkosť vodného diela na Dunaji. Rovnako dôležitým determinantom je aj blízkosť hlavného mesta vzdialeného od Šamorínu po cestnej komunikácii len púhych 25 km.

Narastanie počtu obyvateľov za posledné obdobie možno čiastočne pripísať na vrub blízkosti hlavného mesta. Z dlhodobého hľadiska možno považovať tento nárast za významný, pretože kým v roku 1961 žilo v mestečku len 5.957 obyvateľov, zatiaľ podľa posledného sčítania obyvateľstva prekročil súčasný počet obyvateľov mesta hranicu 13 tisíc.

Obrázok č.10.: Vývoj počtu obyvateľov Šamorína Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky

Nárast počtu obyvateľstva je daný predovšetkým migráciou. Napriek tomu, že v posledných rokoch došlo k vyst'ahovaniu menšieho počtu obyvateľov, vďaka pris'ahovalectvu celkový počet obyvateľov rástol.

Šamorín počíta aj v strednodobom horizonte s nárastom počtu obyvateľov, podľa predpovedí počet obyvateľov mesta môže do roku 2025 dosiahnuť hodnotu 14.500. Táto predikcia je

podporovaná aj skutočnosťou, že v Šamoríne vykazuje pomer prirodzeného prírastku/úbytku obyvateľstva pozitívne hodnoty. Za minulé roky – podľa údajov Štatistického úradu Slovenskej republiky – počet narodených každoročne prevýšil počet zomretých.

Posledného sčítanie obyvateľov v roku 2011 ukázalo prevahu obyvateľov maďarskej národnosti: 7.309 obyvateľov maďarskej národnosti predstavuje 56,3% všetkých obyvateľov mesta, k slovenskej národnosti sa hlásilo 4.365 obyvateľov, čo je 33,7% celkového obyvateľstva mesta. V menšom počte žijú v meste obyvatelia českej, rumunskej a rómskej národnosti. V súvislosti s počtom rómskeho obyvateľstva (22 osôb) odborné dokumenty mesta poukazujú na to, že údaj získaný pri sčítaní obyvateľstva nezodpovedá skutočným údajom, pretože rómovia sa obvykle hlásia k maďarskej alebo slovenskej národnosti.

Údaje charakterizujúce hospodárske aktivity a nezamestnanosť obyvateľstva v Dunajskostredskom okrese sú v porovnaní s celoslovenskými údajmi pozitívnejšie. Miera evidovanej nezamestnanosti od roku 2012 klesá, v roku 2016 dosiahla úroveň 5,46%, čo je výrazne nižšia hodnota v porovnaní s celkovou mierou nezamestnanosti v Slovenskej republike (8,76%).

Mesto prevádzkuje 8 materských škôl, z toho 2 slovenské, 2 s vyučovacím jazykom maďarským a 4 so slovenskými triedami aj s triedami s vyučovacím jazykom maďarským. V Šamoríne funguje jedna slovenská základná škola a jedna základná škola s vyučovacím jazykom maďarským, v mestskej časti Mliečno je v prevádzke jedna základná škola pre ročníky 1.-5. s vyučovacím jazykom maďarským. Z dvoch stredných škôl jedna je gymnázium s vyučovacím jazykom slovenským aj maďarským, a druhá je hotelová akadémia zameraná na výuku odborov kuchár, čašník a cukrár.

V oblasti ekonomiky pred rokom 2013 podnikali v meste prevažne fyzické osoby a predajcovia. Ich počet do roku 2013 významne poklesol (2012: 1.244, 2013: 242 ks) avšak stúpol počet podnikaní na báze právnických osôb (2012: 471, 2013: 796 ks). V Šamoríne má veľké zastúpenie výrobný sektor, v rámci neho predovšetkým výrobné podniky. V roku 2013 bolo v meste 55 takýchto firiem, z toho 16 malo zahraničné zastúpenie. Podnikateľská paleta je veľmi pestrá, zastúpenie tu má výroba nábytku, výroba betónu, dodávatelia automobilového priemyslu (výroba autopotráv a automobilových antén). Niekoľko podnikov sa venuje výrobe elektronických zariadení, ale nechýba ani výroba a predaj baliaceho materiálu, vína, výroba plastových výrobkov, kožených rukavíc a pružín. Pomerne veľké zastúpenie v tomto rozvíjajúcom sa meste majú aj stavebné firmy.

23.5 Úloha v rámci regiónu

Mesto zohráva v regióne významnú úlohu aj napriek tomu, že je z tých menších. Vyplýva to jednak zo vzdialenosti od hlavného mesta, a jednak z jeho polohy v rámci Dunajskostredského okresu. Dopravné spojenia však napriek postaveniu mesta v regióne nemožno považovať za optimálne. Cestné komunikácie zabezpečujúce spojenie Šamorína, so svojím neustále rastúcim počtom obyvateľov, sú síce vynikajúce, ale priame železničné spojenie zaniklo a najbližšia železničná stanica leží 4 km od mesta. Priaznivú zemepisnú polohu mesta určuje aj krátka

vzdialenosť Šamorína od veľkých miest: Bratislava: 25 km, Viedeň: 85 km a Budapešť 170 km.

Strategické regionálne postavenie mesta je dané štyrmi faktormi. Jedným z faktorov je už spomínaná geografická poloha a dopravné spojenie, ktorým vďaka mesto za silnú ekonomiku, ktorá ďaleko presahuje jeho hranice. Priemyselný park Šamorín ležiaci na pozemkoch pri ceste 63 a Seneckej ceste zoskupuje väčšinu zahraničných podnikov a významnejšie miestne podniky.

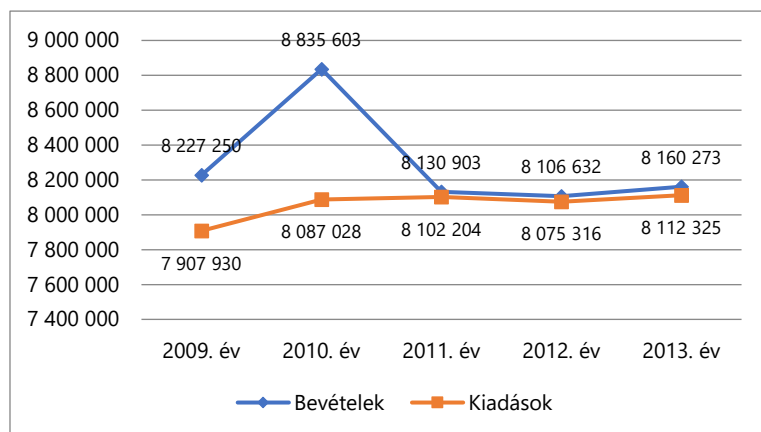
Tretím faktorom je školstvo. Mesto prevádzkuje dve stredné školy, z toho jedna je gymnázium s vyučovacím jazykom slovenským i maďarským, druhá je hotelová akadémia. Obe školy navštevujú aj deti mimo hraníc mesta.

Silnejúci ekonomický a regionálny vplyv mesta sa odráža predovšetkým v turizme. Jedným z významných lákadiel je lesopark Pomlé, ktorý je nielen prírodnou zaujímavosťou, ale aj miestom rôznych festivalov a podujatí. Popri lesoparku, ktorému sa budeme ešte podrobnejšie venovať neskôr, sa mesto môže pyšiť architektonickými pamiatkami akými sú napríklad protestantský kostol v gotickom štýle, rímsko-katolícky kostol a kláštor z neskorého baroka postavený paulínmi, evanjelický kostol v klasicistickom štýle alebo románsky kostol svätej Margity v obci Šámot postavený niekedy okolo roku 1260. Bývalý paulínsky kláštor a šamotský kostol si žiadajú renováciu, reštaurovanie kláštora čoskoro začne.

Turistický ruch sa v súčasnosti opiera predovšetkým o športový turizmus, ktorého hlavným stanom je mestská časť Čilistov ležiaca neďaleko Dunaja a poskytujúca domov vynikajúco vybaveného jazdeckého areálu. Na svoje si tu však prídu aj priaznivci vodných športov. Vedľa jazdeckého areálu sa nachádza Hotel Kormorán a kúpeľné centrum s bazénami, posilňovňami a reštauráciami. V Šamoríne sa nachádza 5 významnejších ubytovacích zariadení, ktoré disponovali v roku 2012 celkovou ubytovacou kapacitou 289 osôb.

23.6 Hospodárenie miestnej samosprávy

Príjmy a výdavky miestnej samosprávy možno označiť za stabilné. Ako znázorňuje aj obrázok nižšie, za uplynulé roky príjmy v Šamoríne vždy presiahli sumu výdavkov.

Obr. č. 11: Príjmy a výdavky samosprávy mesta Šamorín Zdroj: Vlastný obrázok na základe Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Šamorín na obdobie 2015-2022

Záverečný účet mesta za rok 2017 bol opäť vyrovnaný. Kým na príjmovej strane rozpočtu figurovala čiastka 11.565.168 Eur, na výdajovej strane to bola čiastka 11.351.307 Eur, to znamená, že mesto Šamorín uzavrelo rozpočtový rok s prebytkom 217 tisíc Eur.

Vďaka vynikajúcej polohe a miestnym komunikáciám sa môže v súčasnosti mesto Šamorín pýšiť narastajúcim počtom obyvateľov, rozvojom hospodárstva a turizmu.

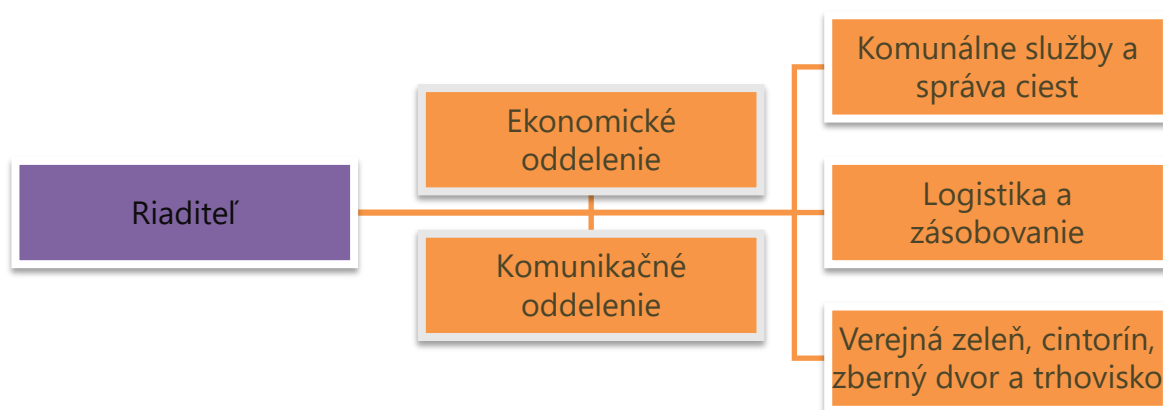
24 Prevádzkovanie mesta

Služby na úseku prevádzkovania mesta zabezpečuje mesto Šamorín prostredníctvom vlastného podniku Area Šamorín s.r.o. od roku 1967, pričom efektívna spolupráca medzi mestom a podnikom prebieha aj v súčasnosti. V 100% vlastníctve mesta je popri spoločnosti Area Šamorín s.r.o. aj Bytový podnik, ktorý poskytuje služby v oblasti správy a užívania bytov a nehnuteľností, ktoré sú majetkom mesta. Podnik zabezpečuje v zimných mesiacoch vykurovanie bytov na sídliskách postavených v 70-tych a 80-tych rokoch tepelnou energiou z plynovej kotolne. Diaľkové vykurovanie je vo vlastníctve mesta, avšak jeho prevádzku zabezpečuje na základe nájomnej zmluvy vyššie spomínaný podnik.

Táto kapitola stručne popisuje organizačnú štruktúru a hospodárenie spoločnosti Area, ktorá zabezpečuje veľkú väčšinu služieb na území mesta Šamorín.

24.1 Organizačná štruktúra

Obrázok nižšie znázorňuje organizačnú štruktúru spoločnosti Area Šamorín s.r.o.

Obr. č. 12: Organizačná štruktúra spoločnosti Area Šamorín s.r.o. Zdroj: Vlastný obrázok

Na čele podniku stojí riaditeľ, ktorý zodpovedá za jeho vedenie. Z vyššie uvedeného obrázka vidíme, že finančné pokrytie činností riaditeľa podniku zabezpečuje Ekonomické oddelenie, kým vonkajšie vzťahy má na starosti Komunikačné oddelenie.

Odborné činnosti v užšom slova zmysle zabezpečujú tri organizačné jednotky.

Odbor Komunálnych služieb a správy ciest má na starosti údržbu cestných komunikácií a chodníkov, ktoré sú vo vlastníctve mesta a poskytovanie komunálnych služieb. V rámci nich zabezpečuje opravy ciest, vybudovanie nových komunikácií (napríklad bezbariérových chodníkov a cestných úsekov), údržbu dažďovej kanalizácie, prevádzku a opravu verejného osvetlenia či osadenie nových, moderných osvetľovacích jednotiek. Plnenie úloh zabezpečujú odborní pracovníci aj za pomoci špeciálnych strojov a zariadení, ktoré sú vo vlastníctve spoločnosti. Na pracovné stroje a vozidlá sa podrobnejšie zameriame v kapitole 6.5.

Úlohou Odboru logistiky a zásobovania je komplexná podpora pracovných činností jednak zabezpečením všetkých potrebných materiálov, zelene, zariadení, strojov a vozidiel a jednak vhodnou organizáciou dopravy, ktorej dôležitou súčasťou je racionálne zadelenie zdrojov a plánovanie úloh s ohľadom na dostupné ľudské zdroje a množstvo dostupných zariadení.

Najkomplexnejšie služby poskytuje tretí odbor spoločnosti Area Šamorín s.r.o. Odborní pracovníci tohoto odboru zabezpečujú údržbu verejnej zelene, v rámci nej starostlivosť o trávnaté plochy, ich zalievanie a kosenie, rôzne pravidelné a príležitostné úlohy súvisiace s výsadbou kvetín, ako aj starostlivosť a kroviny a stromy, vrátane ich vysádzania, strihania, orezávania, postrekovania a prípadného výrubu. Tento odbor má na starosti aj starostlivosť o cintorín, v prvom rade údržbu zelene a zber a odvoz zeleného odpadu (napr. opadaného lístia). Rovnaký odbor zabezpečuje aj činnosti súvisiace so zberným dvorom a údržbou mestského trhoviska.

24.2 Údaje o hospodárení

Výlučným vlastníkom spoločnosti Area Šamorín s.r.o. je miestna samospráva. Mesto má dosah nielen na hospodárenie spoločnosti, ale úzko spolupracuje so spoločnosťou aj pri plánovaní a realizácii denných úloh. Ako zdôraznil riaditeľ spoločnosti Jozef Nagy, spoločnosť udržiava už desaťročia výborné vzťahy s vedením mesta Šamorín, ktoré sú založené na vzájomnej dôvere a profesionálnom prístupe.

Dôležitým aspektom vzájomných vzťahov sú sumy, ktorými podnik Area Šamorín s.r.o. každoročne prispieva do mestskej pokladne. Za zmienku stoja nasledujúce položky:

- nájomné za budovy: 23.236 Eur,
- príjmy z parkovného: 133.783 Eur,
- príjmy z prenájmu bytov: 184.485 Eur.

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že podnik sa významnou mierou podieľa na stabilite mestského rozpočtu, pričom najvyššie príjmy pochádzajú z parkovného a prenájmu bytov, ktoré sú vo vlastníctve miestnej samosprávy.

Podnik sa v mestskom rozpočte objavuje aj na strane výdavkov. V roku 2017 uhradila samospráva mesta spoločnosti Area Šamorín s.r.o. rôzne služby a poplatky:

• údržba inštitúcií (príležitostná zákazka):	42.775 Eur,
• údržba a správa cintorína:	25.000 Eur,
• zmluvne zakotvené úlohy:	397.000 Eur,
• oprava verejného osvetlenia:	6.626 Eur,
• bezbariérovosť:	10.842 Eur,
• oprava a údržba ciest a chodníkov:	82.990 Eur,
• starostlivosť o lesopark Pomlé:	16.159 Eur,
• starostlivosť o zeleň popri Čilistovskej ceste:	3.997 Eur,
• starostlivosť o zeleň popri Pomlejskej ceste:	15.005 Eur,
• výsadba zelene:	16.758 Eur,
• prevádzka zberných dvorov:	15.400 Eur.

Vyššie uvedené sumy odrážajú skutočné finančné pozadie jednotlivých činností, ktoré sú zakotvené v dvoch rozsiahlejších zmluvách uzatvorených medzi samosprávou a podnikom. Obsah týchto zmlúv si podrobnejšie preberieme v kapitole 6.5.

Na tomto mieste je potrebné zdôrazniť, že spomínané zmluvy predstavujú určitý rámec plnenia úloh a plánovania výdavkov zo strany podniku. Avšak podľa tvrdenia riaditeľa aj odborných pracovníkov spoločnosti v zmluve zakotvený rozpočet sa počas roka môže meniť v závislosti od skutočných potrieb. Ak sa teda v niektorej z oblastí rozpočet javí ako nedostatočný na pokrytie skutočných nákladov, vedenie spoločnosti má právo uskutočniť interný presun finančných zdrojov. K tomuto však dochádza pomerne zriedkavo, napríklad pri neočakávanom nadmernom snežení, ktoré vedie k zvýšeniu nákladov na odpratávanie snehu, solenie cestných komunikácií a opravy ciest.

25 Predstavenie tematickej oblasti údržba verejnej zelene

25.1 Vymedzenie tematickej oblasti

K dnešnému dňu sa v rámci projektu „Builcogreen” podarilo už v troch tematických oblastiach identifikovať také postupy dobrej praxe, ktoré predstavujú nasledovaniahodný príklad aj pre ostatné obce. Jedným z konkrétnych cieľov projektu bolo práve podrobné predstavenie osvedčených postupov dobrej praxe pre partnerov respektíve, v prípade záujmu, prostredníctvom poradenskej činnosti poskytnúť pomoc pri zavádzaní týchto postupov do praxe.

Tematické oblasti, v rámci ktorých boli predstavené jedinečné, ale aj ostatnými obcami aplikovateľné postupy dobrej praxe boli nakladanie s komunálnym odpadom v Győri, vybudovanie kvetinového mesta a jeho skrášľovanie v Mosonmagyaróvári a starostlivosť o cintorín a jeho prevádzka v meste Dunajská Streda. Štvrtou partnerskou obcou je mesto Šamorín, ktoré sa podujalo prezentovať a odovzdať vlastné skúsenosti získané v oblasti údržby verejnej zelene.

Územie tohoto malého slovenského mesta disponuje širokou paletou zelených plôch, ktoré sa líšia kvalitou, veľkosťou i funkčným využitím. Z hľadiska prevádzky musí mesto zabezpečiť nepretržitú starostlivosť o veľké množstvo stromov respektíve ich náhradu v prípade potreby, udržiavať kvalitu parkov a ihrísk a vytvoriť také mestské prostredie, ktoré zodpovedá požiadavkám obyvateľov. Osobitný charakter dodáva mestu lesopark Pomlé, pri starostlivosti ktorého je potrebné brať v úvahu požiadavky prírodné i spoločenské, čo znamená skutočnú výzvu pre rozhodovacie orgány aj pre odborných pracovníkov.

Všetko tieto úlohy zabezpečuje na dennej báze podnik, ktorý už desaťročia spolupracuje so samosprávou mesta. Ako sme v predchádzajúcej kapitole spomenuli, údržba verejnej zelene patrí k najdôležitejším službám poskytovaných spoločnosťou Area Šamorín s.r.o. V tejto kapitole si podrobnejšie predstavíme činnosť podniku práve na tomto úseku.

25.2 Postavenie tematickej oblasti v systéme prevádzkovania mesta

Ako sme už uviedli v kapitole 4.1, úlohy na úseku prevádzkovania mesta zabezpečuje spoločnosť Area Šamorín s.r.o. pomocou troch odborov:

- Verejná zeleň, cintorín, zberný dvor a trhovisko,
- Logistika a zásobovanie,
- Komunálne služby a údržba ciest.

V rámci podniku zabezpečuje údržbu verejnej zelene prioritne prvý odbor, avšak po organizačnej stránke všetky odbory navzájom úzko spolupracujú.

Aj keď prakticky všetky služby súvisiace so starostlivosťou o verejnú zeleň (kosenie, polievanie, výsadba zelene, starostlivosť o zeleň, postrekovanie atď.) zabezpečuje odbor

zodpovedný za údržbu verejnej zelene, prevádzku cintorína, zberného dvora a trhoviska, ďalšie dva odbory každodenne dbajú na dostupnosť a využiteľnosť verejných priestranstiev a zelených plôch. Odbor komunálnych služieb a údržby ciest zodpovedá za kvalitu ciest a chodníkov vedúcich k parkom a alejám, ako aj za verejné osvetlenie. Odbor logistiky a zásobovania má na starosti nákup a zaradenie pracovných strojov a vozidiel podniku na jednotlivé činnosti, má teda mimoriadny význam pri zabezpečení strojovej údržby.

25.3 Údržba verejnej zelene v Šamoríne

Jednou z prioritných oblastí, ktoré spoločnosť Area Šamorín s.r.o. zastrešuje, je údržba verejnej zelene. Keď vezmeme do úvahy osobitosti mesta, táto činnosť si vyžaduje značné zdroje a odborné znalosti.

Jedným z najdôležitejších faktorov určujúcich rozsah a charakter prác je 27 hektárov veľká plocha pokrytá verejnou zeleňou, ktorá tak tvorí viac ako polovicu územia mesta ležiaceho na celkovej ploche 47 hektárov. Vo verejnej zeleni výrazne prevažuje stromová zeleň, so svojimi 8000 ks stromov (tento počet nezahŕňa stromy lesoparku Pomlé) je mesto Šamorín treťou najzelenšou obcou na Slovensku.

Je vhodné zmieniť sa aj o charaktere, polohe a vzniku zelených plôch v meste. Panoráma mesta je z hľadiska verejných priestranstiev v súčasnosti veľmi pestrá a komplexná. Na jednej strane tu máme lesopark Pomlé so svojimi monumentálnymi, miestami až matuzalemskými dubmi, na druhej strane sa tu nachádzajú parky vklínené do obytných zón bez osobitného plánovania a moderné plochy na nábreží Dunaja so svojimi športovými zariadeniami, ihriskami a plánovanými verejnými priestranstvami (napr. Park Kormorán).

25.3.1 Starostlivosť, ošetrovanie a výsadba stromov

Pred 2. svetovou vojnou a desať-dvadsať rokov po nej malo mesto Šamorín prevažne poľnohospodársky charakter s množstvom stromových alejí. Dobrým príkladom je stromová alej lemujúca Pomlejskú cestu vedúcu k lesoparku Pomlé. Alej vysokých stromov sprevádza domácich obyvateľov aj návštevníkov z centra mesta (od križovatky hlavnej cesty 63) až po lesopark.

Mesto vyvíja maximálne úsilie na zachovanie stavu zrelých stromov, zeleň je neustále monitorovaná. Výsadba, orezávanie stromov, ich ošetrovanie, postrekovanie a polievanie sa uskutočňuje na pravidelnej báze.

Popri starých alejách nachádzame v meste aj nové. Väčšina stromových alejí v centre mesta a v parkoch bola vysadená v čase výstavby sídlisk. Pre 70-te a 80-te roky nebola typická plánovaná výsadba parkov, čoho dôsledkom je súčasný, miestami chaotický obraz. Typickým príkladom je nerozumná výsadba stromov. V mnohých prípadoch boli košaté stromy vysadené v tesnej blízkosti budov. Ich orezávanie a strihanie predstavuje v súčasnosti značný problém, niekedy je dokonca nutný ich výrub.

Nevyčísliteľnú hodnotu predstavujú gaštanové aleje na cintoríne, ktoré poskytujú tieň pre návštevníkov a pozostalých. Cintorín situovaný neďaleko centra a sídlisk ukrýva aj ďalšie poklady. Na druhej fotke nižšie je zobrazený viac ako 200 ročný čierny topol, ktorý žiaľ minulý rok uhynul. Samozrejme na mnohých miestach v meste sa nachádzajú kroviny, s ich výsadbou však treba podľa odborníkov zaobchádzať opatrne: vzhľadom na to, že kroviny starnú oveľa rýchlejšie ako stromy, je potrebné zväziť ich výber. Okrem toho treba brať do úvahy aj nárast počtu obyvateľov mesta za posledné roky a tým aj zaťaženie životného prostredia: na krovinách sa často zachytáva odpad a občas môžu slúžiť aj ako útočisko pre potkany.

25.3.2 Starostlivosť o parky, kosenie a údržba trávnatých plôch

Ako sme už predtým spomenuli, verejná zeleň v Šamoríne pokrýva značnú plochu územia. Na mnohých miestach nájdeme parky a trávnaté plochy rôznych rozmerov a kvalít.

Jeden z najvýznamnejších parkov mesta – vid'. obrázok vyššie – je situovaný za autobusovou stanicou na území ohraničenom ulicami Parková, Agátová a Kasárenská. Obyvatelia a návštevníci mesta sa môžu v parku prechádzať na udžiavaných cestičkách alebo si posediť na lavičkách pod korunami listnatých stromov.

V dosahu niekoľkých metrov od parku sa nachádza Rock Giants Memorial Park. Veľa šamorínskych parkov je rozmiestnených medzi a v okolí sídliskových budov a blokov, kde poskytujú priestor detským ihriskám, športovým a rekreačným plochám.

Obnova a modernizácia mestských parkov a verejných priestorov neustále prebieha. Príkladom je nedávno vynovený park – vid'. fotografie vyššie – situovaný pred kultúrnym domom.

Najmodernejší park v meste sa viaže k Hotelu Kormorán. Park Kormorán vďačí za svoju jedinečnosť nielen svedomitej starostlivosti, ale aj blízkosti rieky Dunaj respektíve prívodného kanála, ktorý park doslova obopína vytvárajúc tak ostrov, z ktorého na nábrežie Dunaja vedie peší most. Hodnotu parku popri trávnatých plochách zvyšujú aj cestičky vysypané kamienkami, lavičky a drevené sochy. Aj keď tento park zvyšuje atraktivitu mesta, treba podotknúť, že nie je v starostlivosti podniku.

Najznámejším a najhodnotnejším parkom v Šamoríne je lesopark Pomlé, ktorý si detailnejšie popíšeme v nasledujúcej kapitole. Najväčšou výhodou parku, ktorý sa môže pýšiť niekoľko storočnými stromami je, že bytostne zapadá do štruktúry mesta a Pomlejskou ulicou je ľahko dostupný aj z centra mesta. Lesopark si dokázal uchovať svoju pôvodnú tvár a atmosféru aj napriek tomu, že v niektorých jeho častiach vyrástli verejné priestranstvá, napríklad detské ihrisko a amfiteáter. Parky v Šamoríne nedisponujú zabudovaných polievacím mechanizmom, ich zavlažovanie sa uskutočňuje cisternovými vozidlami podľa potreby. Najdôležitejšou činnosťou na poli údržby parkov je ich pravidelné kosenie. Podľa potreby sa jednotlivé trávnaté plochy kosia ročne 3- až 7-krát v jarných a letných mesiacoch. Súčasťou údržby trávnatých plôch je aj zber opadaného lístia na jeseň. Podľa názoru záhradníka, ktorý sme mali možnosť počuť v rámci seminárov, majú obyvatelia mesta v súvislosti s odpratávaním lístia prehnané požiadavky, nástielka je totiž súčasťou ekosystému a nie je dobré preháňať to s jej zberom.

25.3.3 Výsadba kvetín

K jarnému a letnému koloritu mesta patrí aj aktívna výsadba kvetín. Ročne sa v meste vysadí okolo 7-8000 kusov kvetín. Predtým sa tento počet pohyboval na úrovni 15-20 tisíc, avšak v roku 2008 a počas niekoľkých nasledujúcich rokov výrazne poklesol a v súčasnosti sa pohybuje opäť na úrovni okolo 8000 kusov. Medzi vysadenými kvetinami je veľa cibulovín. Základná skúsenosť ukazuje, že s trvankami sa zaobchádza oveľa jednoduchšie ako s letničkami, pretože si nevyžadujú takú starostlivosť. Celkovému vzhľadu verejných priestranstiev nenahráva skutočnosť, že po minulé roky na mnohých miestach uhynuli vždy zelené krušpány, ktoré sú formovateľné a vhodné aj na vytváranie živých plotov, čím prispievajú k skrásleniu verejných priestranstiev.

Dôležitou súčasťou krajinných úprav je inštalovanie kvetín, ktoré prebieha každoročne v máji, avšak mesto musí potrebné množstvo kvetín objednať už v októbri predchádzajúceho roku. Inštalovanie kvetov prebieha viacerými spôsobmi. Najčastejšie sa kvety vysádzajú do inštalovaných kvetináčov, ale často sa sadia aj priamo do pôdy, kedy je však väčšie riziko udupania.

25.3.4 Spracovanie zeleného odpadu

Dôležitou činnosťou v rámci mesta je spracovanie zeleného odpadu, ktorého zhodnocovanie nie je možné bez jeho zberu a odvozu. Byliny sa v minulosti využívali v poľnohospodárstve, procesom kompostovania prispievali k zlepšeniu kvality pôdy. V súčasnosti to žiaľ už neplatí, podľa názoru odborníkov aj toto je jedna z príčin zhoršujúcej sa kvality pôdy. Veľká časť odpadu z drevín sa štiepila a následne odvážala do spaľovne na spaľovanie.

25.3.5 Čistenie a upratovanie verejných priestranstiev

Jednou z úloh spoločnosti Area Šamorín s.r.o je aj čistenie verejných priestranstiev, ktoré zahŕňa perdo všetkým vyprázdňovanie odpadových nádob a upratovanie parkov a chodníkov.

Na pleciach samosprávy a zároveň podniku leží aj odstránenie objemného odpadu, nepotrebného nábytku alebo stavebného odpadu, ktorý je nelegálne uložený na verejných priestranstvách, hlavne v okolí odpadových nádob.

25.4 Stretnutie minulosti a prítomnosti v Šamoríne: prírodná a spoločenská funkcia lesoparku Pomlé v živote mesta

Prvá zmienka o parku Pomlé sa podľa historických prameňov datuje do roku 1786. Pôvod názvu je nemecký, predtým bol lesopark známy aj pod názvom majer Harcsa.

Územie bolo zo začiatku len hájom tvoreným zachovanými tvrdými drevinami, dnes má však oveľa širšiu funkciu: počas všedných dní slúži ako oddychová a rekreačná oblasť, ihrisko a miesto rôznych kultúrnych podujatí.

Dôležitým míľnikom v živote parku bol projekt („Bioprojekt“), ktorý zmapoval zastúpenie rastlín na území parku predovšetkým z hľadiska ich požiadaviek na starostlivosť a s cieľom zabezpečiť potrebnú a adekvátnu starostlivosť a zachovať súčasnú podobu a charakter parku.

V rámci stromového porastu predstavujú najvyššiu hodnotu takmer 160 ročné duby, popri nich je však lesopark domovom aj ďalších vzácnych drevín.

Na lesík v minulosti nepriaznivo vplývala železničná doprava. V súčasnosti železničná trať síce nefunguje, ale časť koľajníc je ešte zachovaná, aj keď ju rastlinstvo už takmer úplne zarástlo. Počas vyššie spomenutého projektu bolo spísaných celkom 12 faktorov ohrozujúcich existenciu parku.

Najvypuklejším problémom je zmena klímy, menšie množstvo zrážok a vyššia teplota. Tento problém na juho-západe Slovenska prehlbuje aj skutočnosť, že po výstavbe vodného diela ubudlo množstvo vody, hladina podzemnej vody výrazne poklesla, následkom čoho rastliny nemajú dostatok vlahy. Dúbravy vysychajú, takže riešením je buď polievanie (to sa týka väčšinou len parkov) alebo výsadba rastlinných druhov menej náročných na vodu.

V živote lesoparku Pomlé priniesli uplynulé desaťročia výrazné zmeny. Už v 20. storočí ho ľudia začali navštevovať, aj keď vtedy nebola návštevnosť lesoparku taká organizovaná a hromadná. Nová etapa započala v 21. storočí: objavili sa bežci, neskôr bežecké preteky a pre deti bolo vybudované detské ihrisko.

Festival Pomlé (<https://www.facebook.com/pomlefsztival/>) organizuje mesto v lesoparku od roku 2010. Festival „chute, vína, tradície“ láka stále viac návštevníkov, čo však znamená aj väčšiu záťaž pre lesopark. Podujatia je potrebné zladit' s potrebami lesoparku, ktorý predstavuje vysokú prírodnú hodnotu. V záujme lepšieho uspokojenia potrieb festivalu bol nedávno obnovený amfiteáter a jeho okolie a zároveň bol vybudovaný tanečný parket a cyklistická cesta. Investičné náklady boli pokryté zo slovensko-českého respektíve rakúsko-slovenského projektu. Lesopark okrem festivalu poskytuje priestor aj pre športovanie. Tohtoročný siedmy ročník bežeckých pretekov PomléRun privíta už tradične dňa 8. mája všetkých amatérskych aj profesionálnych bežcov. Trasa pretekov začína v meste a vedie až do lesoparku.

Lesopark okrem spoločenských udalostí zohráva úlohu aj v enviromentálnej výchove detí a prostredníctvom bežeckých pretekov aj v presadzovaní zdravého životného štýlu. Vďaka vybudovaným chodníckom a detskému ihrisku je aj miestom rodinných podujatí a stretnutí.

Spoločnosť Area Šamorín s.r.o., ktorej výlučným vlastníkom je mesto, sa významnou mierou podieľa na údržbe verejnej zelene. Vďaka pravidelnej starostlivosti o verejnú zeleň i vďaka značnému množstvu stromov a vysadených kvetín, sú verejné priestranstvá v Šamoríne krásne zelené a pestované.

26 Zdroje a hospodárenie

V kapitole nižšie si predstavíme zdroje spoločnosti Area Šamorín s.r.o. jednak v zmysle ľudských zdrojov a jednak v zmysle strojového a nástrojového vybavenia.

26.1 Dostupné ľudské zdroje (odborné, pracovné)

Pre plnenie svojich úloh disponuje spoločnosť Area Šamorín s.r.o. dostatočnými odbornými kapacitami. Podnik zabezpečuje činnosti na úseku údržby zelene za pomoci stálych aj sezónnych zamestnancov.

Celkový počet zamestnancov podniku je 55 osôb. Z hľadiska charakteru vykonávaných prác prevažujú mužskí zamestnanci, ktorých je 50, kým žien je zamestnaných len 5. Ženy zabezpečujú predovšetkým účtovné a administratívne práce, ale v podniku nájdeme aj ženu vo vedúcom postavení.

Mužské pracovné sily zabezpečujú okrem riadiacich činností aj obsluhu vozidiel a pracovných strojov ako aj fyzickú a manuálnu prácu. Keďže v podniku prevažujú práce mužského charakteru, je logické aj vyššie zastúpenie mužských zamestnancov. Z mužských profesií možno spomenúť elektrikára, obkladača, podlahára, zámočníka, stolára.

Služby súvisiace s údržbou verejnej zelene zabezpečuje spolu 19 stálych zamestnancov, ku ktorým pribúdajú v čase sezóny dočasné pracovné sily. Celkový počet zamestnancov sa tak môže vyšplhať až na 25. Sezónne práce sa typicky vyskytujú na jar, v čase výsadby rastlín alebo na jeseň, v čase opadávania lístia, ale príležitostne sa ľudia zamestnávajú aj v prípade napadnutia väčšieho množstva snehu.

V spoločnosti Area Šamorín s.r.o. je väčšina zamestnancov zamestnaná na stály pracovný pomer. Len dve osoby na úseku údržby verejnej zelene sú samostatne zárobkovo činné osoby, ktoré poskytujú svoje služby na základe zmluvného vzťahu.

26.2 Pracovné stroje a zariadenia

Na poskytovanie služieb súvisiacich s údržbou verejnej zelene disponuje Area Šamorín s.r.o. dostatočným strojovým a nástrojovým vybavením. V tejto kapitole si aj pomocou fotiek podrobnejšie ukážeme stroje a zariadenia používané na údržbu verejnej zelene.

Súčasťou vozového parku sú štyri malé nákladné vozidlá, ktoré zohrávajú dôležitú úlohu hlavne pri prevoze materiálu a ručných strojových zariadení (kosačky, malé zariadenia atď.).

Osem- respektíve trojkubikové cisternové nákladné vozidlá sa používajú na zalievanie rastlín, polievanie ciest za účelom zníženia prašnosti alebo ochladenia v letných mesiacoch, prípadne na prevoz pitnej vody. Nosiče kontajnerov sa využívajú hlavne na odvoz odpadu a objemného odpadu.

Odborní pracovníci zabezpečujú každodenné činnosti súvisiace s údržbou verejnej zelene, prevoz materiálu aj ťahanie pomocou traktorov, na nakladanie využívajú nakladače.

Popri väčších pracovných strojoch disponuje šamorínsky podnik aj menšími strojmi a zariadeniami, ktoré sa využívajú hlavne pri údržbe parkov a verejných priestranstiev. Z dôvodu vysokého počtu stromov v meste je nevyhnutnosťou vysokovýkonný vysávač lístia. Na údržbu trávnatých plôch sa využívajú ručné kosačky, traktorové kosačky a okrajové kosačky.

Podnik má k dispozícii aj viacúčelové pracovné stroje vhodné na údržbu parkov a záhrad. Nižšie uvedené stroje sú vhodné na ťahanie prípojného vozidla alebo ich možno opatriť rôznymi náradiami (napr. kosačkou, rotátorom atď.) Vysavač lístia sa uplatňuje predovšetkým v jesennom období. Stroj je možné napojiť na ťahač, na zber povysávaného lístia sa používajú nákladné vozidlá.

26.3 Spolupráca a externe zabezpečované služby

Veľkú väčšinu činností na úseku údržby verejnej zelene zabezpečuje spoločnosť Area Šamorín s.r.o. s použitím vlastných ľudských zdrojov a zariadení.

K využitiu služieb externých dodávateľov dochádza naozaj len vo výnimočných prípadoch. Príkladom je ošetrovanie stromov, ktoré si vyžaduje skúsenosti a odborné znalosti alpinistu.

Externí dodávatelia zabezpečujú predovšetkým orezávanie a výrub vysokých stromov. Prevencia škôd v dôsledku búrok alebo zníženie rizika nehôd si občas vyžaduje špeciálne vybavenie a zásah skúsených odborníkov.

Rovnako si vyžaduje špeciálne vybavenie aj postrekovanie vysokých stromov, preto tieto služby zabezpečuje podnik pomocou externých dodávateľov.

Na financovanie externých dodávateľov sa použije takmer tretina ročného rozpočtu určeného na údržbu verejnej zelene, ktorého celková výška predstavuje 420-430 tisíc eur.

26.4 Náklady a hospodárenie

Ako sme už spomenuli, výlučným vlastníkom spoločnosti Area Šamorín s.r.o. je mesto, to znamená, že podniku zadáva úlohy mesto, ktoré ho zároveň aj financuje.

V rámci zachovania pravidiel je medzi mestom a spoločnosťou uzatvorená zmluva, v ktorej sú zakotvené povinnosti zmluvných strán a vymedzené finančné prostriedky na ich plnenie. Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. uzatvára každý rok dve rámcové zmluvy, z ktorých v jednej je zakotvený „veľký balík“ povinností všeobecného charakteru, ktoré sa pravidelne opakujú. Tabuľka nižšie, ktorú sme zostavili na základe údajov v zmluve z roku 2017 uvádza výšku finančných prostriedkov vyčlenených na plnenie úloh v rámci jednotlivých úsekov.

Tabuľka č. 17: Finančné prostriedky vyčlenené na plnenie úloh v rámci jednotlivých úsekov „veľkého balíka“

Ročný rozpočtový rámec spoločnosti AREA Šamorín s.r.o.	
Telekomunikácie, cesty, chodníky	110 374,1
Prevádzka a údržba verejného osvetlenia	22 440,0
Údržba verejnej zelene	262 752,6
Trávnaté plochy	170 767,2
Stromy, kroviny	62 077,3

Kvetinové záhony, kvetináče	22 011,6
Ihriská	7 896,5
Zber odpadu, čistenie verejných priestranstiev	160 543,3
Spolu	556 110,0

Vidíme, že významnejšie finančné prostriedky boli vyčlenené práve na údržbu verejnej zelene. V rámci tohoto úseku sa najviac financií vkladá do údržby trávnatých plôch. Dôvodom je jednak rozľahlosť trávnatých plôch v meste a jednak vysoké požiadavky obyvateľov v súvislosti s touto starostlivosťou. Trávnaté plochy je potrebné často kosiť a strihať.

Značný balík peňazí si žiada aj starostlivosť o stromy a kroviny. Popri orezávaní, strihaní a postrekovaní drevín je potrebné zabezpečiť aj výrub a náhradu chorých stromov. Mesto sa snaží neustále rozširovať svoj stromový fond, momentálne prebieha revitalizácia Gazdovského radu, v rámci ktorej budú vysádzané aj nové stromy. Pomerne veľké množstvo financií investovalo mesto aj do nákupu kvetín a vybudovania kvetinových záhonov. Vysadenie a starostlivosť o takmer 8000 kvetov stálo mesto v roku 2017 takmer 22 tisíc eur. Časť financií bola vyčlenená aj na údržbu ihrísk. Táto separácia má svoj význam, hlavne keď si uvedomíme, že detské ihriská si vyžadujú osobitné opatrenia z hľadiska bezpečnosti a prevencie úrazov.

Tabuľka č. 18: Finančné prostriedky vyčlenené na plnenie úloh zakotvených v druhom zmluvnom balíku

Financie vyčlenené na ďalšie činnosti	
Verejné práce	390 000,0
Dopravné značenie	12 000,0
Údržba lesoparku Pomlé	12 500,0
Údržba Pomlejskej cesty	13 000,0
Čilistovská ulica	4 000,0
Oprava stĺpov verejného osvetlenia	14 000,0
Údržba a oprava telekomunikačnej siete	120 000,0
Neplánované výdavky	10 000,0
Prevádzka autobusovej stanice	4 000,0
Údržba materských škôl	16 500,0
Prevádzka talianskeho cintorína	2 500,0
Prevádzka zberných dvorov	15 400,0
Vybudovanie a oprava bezbariérových chodníkov	10 000,0

Aj keď vyššie uvedené činnosti a k nim vyčlenené finančné prostriedky nie sú súčasťou veľkého balíka, v činnosti podniku zohrávajú dôležitú úlohu. Najväčšiu položku predstavujú verejné práce, ale na všestrannosť podniku poukazuje aj to, že údržbu a opravu telekomunikačnej siete zabezpečujú takisto jeho odborní pracovníci.

Z tabuľky je ďalej vidieť, že niektoré významné položky sú v zmluve uvedené osobitne. Medzi nimi sa objavuje starostlivosť o lesopark Pomlé, Pomlejskú a Čilistovskú ulicu. V tejto zmluve je osobitne vymedzená aj údržba materských škôl, prevádzka talianskeho cintorína a prevádzka zberných dvorov.

Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. je výborne vybavená po stránke ľudských zdrojov i zariadení. Zamestnanci podniku disponujú dostatočnou praxou na výkon svojej práce, ktorá je navyše podporená neustále sa obnovujúcim strojovým parkom. Vďaka zmluvám uzatvoreným medzi mestom a podnikom možno finančné pozadie podniku, potrebné na zabezpečenie plnenia všetkých úloh, považovať za stabilné a isté.

27 Činnosti a organizácia práce

Veľké percento činností (takmer 70-75%), ktoré zabezpečuje spoločnosť Area, sa nelíši od bežne zaužívaných odborných postupov, zvyšok činností vyplýva z osobitostí a charakteru mesta. V ďalšej kapitole predstavíme aktivity na úseku údržby verejnej zelene predovšetkých z pohľadu organizácie práce a praktického prevedenia.

28 Činnosti na úseku údržby verejnej zelene

V Šamoríne musíme služby súvisiace so starostlivosťou o zeleň v zásade rozdeliť na dve skupiny. Jednu skupinu tvoria rutinné činnosti vykonávané na dennej báze, periodicky sa opakujúce činnosti a zároveň plánovateľné činnosti. Tieto sa uskutočňujú podľa dopredu pripraveného harmonogramu prác, takže aj s nimi súvisiace náklady, ľudské zdroje a potrebné stroje a zariadenia je možné podľa harmonogramu naplánovať.

Druhú skupinu predstavujú spontánne činnosti, ktoré vyvstanú ad hoc na základe požiadaviek obyvateľov, na základe nahlásena ich potrieb alebo v dôsledku extrémnych poveternostných javov (búrka, sneh atď.). Patria sem napríklad výruby a náhrada stromov, náprava škôd a žiaľ občas aj poškodení vzniknutých v dôsledku vandalizmu.

S ročnou periodicitou sa opakujúce činnosti sme si čiastočne predstavili v piatej kapitole v rámci údržby verejnej zelene. Ide o nasledovné činnosti, v poradí akom boli spomínané:

- starostlivosť, ošetrovanie a výsadba stromov,
- starostlivosť o parky, kosenie a údržba trávnatých plôch,
- výsadba kvetín,
- spracovanie zeleného odpadu,
- čistenie a upratovanie verejných priestranstiev.

Ak sa na tematiku pozrieme z iného aspektu, musíme ešte osobitne vyčleniť intenzívne ošetrované zelené plochy na frekventovaných územiach mesta. Tieto trávnaté plochy a parky

zamestnanci spoločnosti počas roka pravidelne a v odlišných intervaloch kosia a ošetrujú v závislosti od charakteru plochy a požiadaviek obyvateľstva. Mesto sa snaží tieto zelené plochy neustále obnovovať, čoho dobrým príkladom je už spomínaný Gazdovský rad, kde aj v súčasnosti prebiehajú renovačné práce.

Druhú skupinu činností predstavuje extenzívna údržba zelených plôch pozdĺž mestských komunikácií, ktoré síce nie sú obyvateľmi aktívne využívané, ale z hľadiska mesta je ich údržba dôležitá. Tieto územia kosia zamestnanci spoločnosti Area Šamorín s.r.o. podľa potreby.

28.1 Vykonávanie jednotlivých činností v praxi, organizácia práce

Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. počas roka zabezpečuje pravidelnú údržbu verejnej zelene. Svoje povinnosti si podnik plní na základe každoročne obnovovaných dodávateľských zmlúv uzatvorených medzi ním a miestnou samosprávou. Nižšie uvedená tabuľka ilustruje komplexný ročný časový harmonogram jednotlivých činností. Tabuľka zobrazuje len činnosti súvisiace s údržbou verejnej zelene.

Tabuľka č. 19: Šamorín, časový harmonogram pracovných činností na úseku údržby verejnej zelene Zdroj: Vlastná tabuľka

Údržba a ošetrovanie verejnej zelene	Jan.	Feb r.	Ma r.	Apr .	Máj	Jún	Júl	Aug .	Sep t.	Okt .	Nov .	Dec .
Kosenie ročne 1-alebo 2-krát					X		X					
Kosenie ročne 3-alebo 4-krát				X	X	X		X				
Kosenie ročne 6-alebo 7-krát				X	XX	X	X	X	X			
Objednanie letničiek										X		
Výsadba letničiek					X							
Výsadba trvaliek					X							
Polievanie kvetinových záhonov					X	X	X	X	X	X		
Pletie a okopávanie kvetinových záhonov						X	X	X	X	X		
Polievanie kvetináčov					X	X	X	X	X	X		
Pletie a okopávanie krovín				X	X	X	X	X	X			
Výsadba stromov				X						X		
Strihanie živých plotov a kríkov						X		X				
Postrekovanie stromov					X	X	X	X				

Hrabanie a zber lístia										X	X	X
Pletie kefou na odstraňovanie buriny					X	X	X	X	X			
Čistenie verejných priestranstiev, zber odpadu	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Údržba lesoparku Pomlé					X	X	X	X	X	X		
Údržba Pomlejskej cesty					X	X	X	X	X	X		
Údržba Čilistovskej ulice					X	X	X	X	X	X		
Údržba detských ihrísk				X	X							
Údržba cintorína					X		X			X	X	X

Ako znázorňuje tabuľka, každý rok je prioritnou činnosťou kosenie, ktoré zabezpečuje podnik prostredníctvom svojich zamestnancov a strojov v období od apríla do septembra. Oblasť mimo centra a pozdĺž cestných komunikácií kosia zamestnanci podniku 1- až 2-krát ročne, okolie sídlisk a iných obývaných oblastí 3- až 4-krát ročne a v najintenzívnejšie využívaných centrálnych oblastiach sa kosenie uskutočňuje ročne 7-krát, v prípade intenzívnejších zrážok aj 8-krát.

V máji prebieha výsadba letničiek, ktoré si vyžadujú počas ďalšieho obdobia roka intenzívnu starostlivosť vo forme polievania, hnojenia a pletia.

V prípade výsadby stromov ide len o jednotlivé kusy a aj keď sa mesto snaží neustále rozširovať svoj stromový fond, väčšina činností je spätá s orezávaním a postrekovaním zostávajúcich stromov. Osobitná pozornosť sa venuje stromom lesoparku Pomlé a alejám na Pomlejskej a Čilistovskej ceste. Na jar a v lete prebieha neustále odburiňovanie prostredníctvom rôznych prostriedkov.

Počas jesene predstavuje po zozbieraní inštalovaných kvetináčov najväčšiu časť úloh hrabanie a zber lístia.

Priebežne počas celého roka sa vykonáva čistenie verejných priestranstiev a odvoz ilegálne uloženého odpadu na miesta určenia.

Veľká časť služieb, ktoré spoločnosť Area Šamorín s.r.o. poskytuje, sa vykonáva plánovite na základe zmlúv s mestom a možno ich považovať za rutinne sa opakujúce. Niektoré činnosti, a tých je podstatne menej, však nie je možné dopredu naplánovať, nakoľko tie sa vykonávajú na základe požiadaviek obyvateľov alebo vznikajú ako následok vandalizmu alebo extrémnych poveternostných podmienok.

29 Dosiachnuté výsledky

Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. už niekoľko desaťročí poskytuje mestu svoje služby. Dá sa povedať, že aj napriek zvyšujúcim sa nárokom (narastajúci počet obyvateľov, rastúca životná úroveň atď.) a požiadavkám si podnik stabilne plní svoje zmluvne zakotvené povinnosti na úseku údržby verejnej zelene a povinnosti vyplývajúce z požiadaviek obyvateľov. Za úspechom podniku sa skrývajú tieto hlavné činitele:

- tradícia a skúsenosti: nadobudnuté vedomosti a skúsenosti sa uplatňujú v praxi a pri riešení problémov, ktoré sa vyskytnú počas plnenia úloh;
- riadenie a odbornosť: osoby vo vedúcom postavení svojim vzdelaním a skúsenosťami významne prispievajú k úspechu podniku;
- ľudské zdroje: pracovníci podniku vykonávajú svedomitú a precíznu prácu;
- vynikajúce strojové vybavenie: zamestnanci podniku majú k dispozícii moderné a neustále sa obnovujúce strojové a nástrojové vybavenie;
- zmluvný vzťah: zmluvy s mestom, ktoré zakotvujú povinnosti zmluvných strán aj finančné krytie nákladov, sú zárukou stability pre podnik.

Na základe vyššie uvedených môžeme konštatovať, že 15-tisícový Šamorín môže ísť príkladom na úseku údržby verejnej zelene pre ostatné obce v okolí. Každý obyvateľ vie, že za prítazlivý a udržiavaný vzhľad vďačí mestu vo veľkej miere spoločnosti Area Šamorín s.r.o. Pri rozvoji mesta Šamorín však zohrávajú popri spomínanom podniku úlohu aj iné faktory, a to predovšetkým poloha mesta, blízkosť hlavného mesta a rieky Dunaj. Aj na ich konto možno pripísať ekonomickú silu mesta, rastúci počet podnikateľov a obyvateľov mesta. Hotely a športové zariadenia na brehu Dunaja sú znakom narastajúceho turizmu. K tomu všetkému výrazne prispieva aj vedome a starostlivo udržiavaný obraz mesta.

Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. dosiahla za uplynulé roky významné úspechy v nasledujúcich oblastiach:

- starostlivosť o stromy: veľký počet stromov a ich kondícia značnou mierou prispievajú k atraktivite mesta Šamorín; už len samotný lesopark je prekrásny, ale mesto sa môže pýšiť krásnou stromovou zeleňou a čerstvo vysadenými stromami aj na iných častiach svojho územia; udržanie dobrej kondície stromov si vyžaduje včasné strihanie, orezávanie a postrekovanie;
- udržiavanie parkov a verejných priestranstiev: popri kosení a polievaní trávnatých plôch prispieva k udržiavanému vzhľadu mesta aj starostlivosť o kroviny; za

moderný a zachovalý vzhľad vďaka pouličný nábytok v parkoch jeho neustálej obnove zabezpečenej mestom; mesto dbá aj na údržbu a bezpečnosť detských ihrísk;

- vďaka veľkému počtu vysadených kvetín Šamorín v lete doslova zakvitne; popri letničkách narastá aj počet trvaliek a cibulovín, ktoré nie sú až také náročné na starostlivosť;
- zásluhou pravidelného zalievania a hnojenia rastlinstvo prekypuje zdravím; zalievanie sa vykonáva pomocou trojkubikového cisternového vozidla, ktoré dokáže poliať všetku zeleň v meste v prienuhu jedného týždňa; takéto zalievanie je dostatočné a zabráni vyschnutiu rastlín;
- starostlivo vyčistené verejné priestranstvá: údržba parkov prebieha zároveň s čistením a upratovaním verejných priestranstiev, čo významne prispieva k celkovému pozitívnemu obrazu mestských parkov.

Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. významnou mierou prispieva k atraktívnemu obrazu mesta, ale počas plnení svojich povinností musí často čeliť mnohým problémom. Tieto problémy a hľadanie vhodných spôsobov ich riešenia prispievajú k zvyšovaniu odbornosti podniku a zároveň pomáhajú definovať oblasti, ktoré si vyžadujú ďalší rozvoj.

- absencia plánovanej výsadby stromov:

Výsadba stromov v uplynulých desaťročiach často postrádala dlhodobú koncepciu, v dôsledku čoho došlo vo viacerých prípadoch k výsadbe stromov na nevhodné miesta. Okrem predtým spomínaného nevhodného umiestnenia stromov v rámci sídlisk možno spomenúť aj prípad, kedy boli stromy vysadené po dĺžke jedného kilometra nad potrubím diaľkového vykurovania, takže v čase obnovy potrubia sa museli žiaľ niektoré stromy vyrúbať. Dôsledkom absencie dlhodobého a premysleného plánovania je zmiešaná stromová zeleň a prehliadanie druhových vlastností stromov.

- nevysporiadené pozemky
- pozemky pred bytovými a rodinnými domami:

Podobne ako na sídliskách, aj v zónach s rodinnou zástavbou sa nájdu prípady, kedy sa o zelené plochy vytvorené predošlými majiteľmi noví vlastníci nestarajú. V záujme skrášľovania mesta sa aj o tieto oblasti stará samospráva.

- kosenie pozemkov v súkromnom vlastníctve:

V oblastiach s rodinnou zástavbou majú na starosti kosenie pozemkov ich vlastníci, v prípade, že si túto povinnosť neplnia, zabezpečí kosenie mesto s tým, že náklady na kosenie sú vyúčtované vlastníkom pozemkov.

- nepriaznivý vplyv posypovej soli:

Posypová soľ poškodzuje stromy pozdĺž cestných komunikácií. Soľ negatívne vplýva na kvalitu pôdy následkom čoho listy stromov vyzerajú ako spálené. Strom zoslabne a môže uhynúť. Častosť výskytu tohoto javu zvyšujú aj požiadavky obyvateľov, ktorí aj pri minimálnej snehovej pokrývke očakávajú odpratané cesty.

Mnoho stromov je poškodených vplyvom narastajúcej stavebnej činnosti. Pracovné stroje obvykle poškodia koreňový systém stromov, ktoré následne uhynú.

- nedostatočná informovanosť obyvateľov:

Obyvatelia mesta žiadajú zásah podniku často aj v neodôvodnených prípadoch. Fenomén „ekohystérie“ podľa odborníkov poukazuje na nedostatočnú informovanosť obyvateľov o škodlivých a neškodných faktoroch prostredia. Pre túto nevedomosť majú obyvatelia tendenciu zasahovať do činnosti podniku a brzdiť ho. Jednou z ciest ďalšieho rozvoja by preto mohlo byť zlepšenie informovanosti obyvateľstva Šamorína aj formou podpory online komunikácie.

- premnoženie imela:

Imelo je poloparazitická, vždyzelená rastlina, ktorá cudzopasí v korunách stromov. Rastlina vytvára medzi konármi hostiteľských stromov kríky s priemerom 60-100 cm. Aj v Šamoríne sa imelo na mnohých miestach premnožilo, medzi inými je prítomné aj v korunách stromov lesoparku Pomlé. Podnik si je vedomý problému, avšak jeho riešenie nie je jednoduché, nakoľko parazitická rastlina žije obvykle vysoko v korunách stromov a je ťažko dosiahnuteľná. Navyše jej rozmnožovaniu napomáhajú vtáky, ktoré zjedením bielych lepkavých bobúľ roznášajú semená rastliny. Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. s riešením problému už začala, jeho prvou fázou je zmapovanie výskytu imela.

- častosť výskytu veterných dní:

Vysoká frekvencia veterných dní v meste vedie k rozfúkaniu smetí z kontajnerov respektíve odfúkaniu komunálneho a objemového odpadu uloženého vedľa smetných nádob. Zamestnanci podniku neustále pracujú na riešení tohoto problému, avšak bez aktívnej spoluúčasti obyvateľov to nie je možné. Kľúčom k riešeniu by mohlo byť opäť pravidelné a dôkladné informovanie obyvateľov.

- kŕmenie mačiek:

Nesprávne návyky sa ťažko odstraňujú a v tomto prípade môže mať nevedomosť ešte negatívnejšie dopady ako v predošlých prípadoch. Krmivo totiž láka nielen mačky, ale aj potkany, ktoré predstavujú riziko aj z hľadiska verejného zdravia.

- odstraňovanie následkov vandalizmus:

Medzi činnosťami, ktoré sa nedajú dopredu naplánovať, figurujú aj opravy a výmena zničeného pouličného nábytku či náhrada poškodených mladých stromov.

- vysoký počet automobilov:

Za posledných desať-dvadsať rokov významne stúpol počet automobilov v meste. Tento stav má svoje negatívne dopady. Zvýšilo sa znečistenie prostredia a v dôsledku vybudovania parkovacích miest sa obmedzila prístupnosť zamestnancov podniku k verejnej zelene. Je dôležité, aby samospráva nepovažovala zelené plochy za stavebné. V tejto súvislosti má zásadný význam aj informovanosť obyvateľstva.

Výsledky dosiahnuté spoločnosťou Area Šamorín s.r.o. na úseku údržby verejnej zelene sú dokazom toho, že postupy aplikované podnikom predstavujú nasledovniahodný príklad aj pre ostatné obce. Udržiavané parky, zeleň a stromy zvyšujú atraktivitu mesta pre domácich obyvateľov aj návštevníkov. Za dosiahnuté výsledky vďačí podnik aj prísnemu a precíznemu vedeniu, odbornému zázemiu a kvalitným ľudským zdrojom.

30 Adaptabilita postupov dobrej praxe

V kapitolách nižšie si predstavíme tie aktivity spoločnosti Area Šamorín s.r.o., ktoré budú v rámci projektu definované ako postupy dobrej praxe. Následne si preberieme predpoklady a obmedzenia ich adaptability, ako aj etapy zavádzania týchto postupov do praxe.

30.1 Aplikovateľné postupy

Z pomerne rozsiahlej činnosti, ktorú podnik na úseku údržby verejnej zelene vykonáva, sme vybrali tie, ktoré by sa mohli uplatniť aj v menších partnerských obciach. V ďalšom si teda predstavíme 5 osvedčených postupov, ktoré by mohli byť aplikovateľné aj v ostatných obciach.

- **Špeciálne zariadenia / stroje na údržbu verejnej zelene**

- využívanie čerpadla Dosatron pri polievaní

Dosatron je špeciálne dávkovacie čerpadlo, ktoré, ako vidíme na obrázku vyššie, je možné namontovať na zavlažovacie vozidlo. Špecifickosť zariadenia spočíva v tom, že počas zavlažovania vstrekuje z osobitnej nádrže do zavlažovacej vody roztok hnojiva, čím je dosiahnutý dvojitý efekt:

- nie je potrebné vykonávať osobitné hnojenie,
- roztok hnojiva neznečistí cisternu vozidla, ktorá je tým pádom použiteľná v prípade potreby aj pre prenos pitnej vody.

Dosatron umožňuje aplikáciu správneho množstva hnojiva počas zalievania, čím prispieva k vypestovaniu životaschopného a zdravého rastlinstva. Zariadenie sa používa pravidelne. Podľa názoru odborníkov významne prispieva k vypestovaniu zdravého rastlinstva a udržiavaniu verejnej zelene.

- likvidácia buriny rotačnými kefami

Na veľkej väčšine spevnených plôch sa nevykonáva chemické odburiňovanie, namiesto toho sa používa špeciálny stroj, ktorý je znázornený na obrázku vyššie. Zariadenie funguje na podobnom princípe ako vertikutátor s tým rozdielom, že sa nepoužíva na trávnatých plochách, ale na chodníkoch a spevnených plochách, kde sa na menších kúskoch zeme, v škárah a na rozhraniach plôch pravidelne objavuje burina. Ide o ekologický postup, nakoľko sa pri ňom nepoužívajú herbicídne prípravky, ktoré predstavujú riziko aj pre ostatné jedince v prírode. Zároveň sa tým zvyšuje aj dlhodobá udržateľnosť verejnej zelene.

- **Zmluvný vzťah medzi mestom a spoločnosťou AREA**

V predchádzajúcich kapitolách sme si podrobnejšie povedali, že spoločnosť Area Šamorín s.r.o. plní svoje povinnosti na základe zmluvného vzťahu uzatvoreného medzi ňou a miestnou samosprávou. Základom zmluvného vzťahu je už tradične odborná spolupráca, ktorá po niekoľkých desaťročiach dosiahla úroveň vzájomnej dôvery. Ďalším faktorom výborne fungujúcej vzájomnej spolupráce je dokonalý systém riadenia a flexibilita.

Spoločnosť si výkony účtuje v normohodinách, spôsob účtovania je zakotvený aj v zmluve s mestom. Po mnohoročných skúsenostiach dokážu odborní pracovníci podniku s pomerne veľkou presnosťou odhadnúť dobu trvania jednotlivých činností i potrebný počet zamestnancov a zariadení. Zmluva je teda postavená aj na získaných skúsenostiach, pričom do ďalšieho roka počíta s plánovanými a v menšej miere aj s neplánovanými aktivitami.

Flexibilita v tomto prípade znamená, že v prípade potreby je možné ľudské zdroje a financie presúvať v rámci jednotlivých položiek.

Pracovníci spoločnosti Area Šamorín s.r.o. vykonávajú svoje úlohy podľa presného harmonogramu, ktorý sa týka nielen dodržiavania pracovného času, ale aj efektivity práce. Podľa riaditeľa podniku tajomstvo úspešnej spolupráce tkvie práve v tejto dôslednosti a presnosti.

- **Ošetrovanie a využitie chránených stromových alejí a parkov s prihliadnutím na verejné blaho**

V Šamoríne venujú osobitnú pozornosť v minulosti vojnovými zajatcami vysadenej aleji stromov, ktorá lemuje cestu k lesoparku Pomlé a samozrejme aj samotnému lesoparku. Nakoľko jedno i druhé významnou mierou prispieva k atraktivite tohoto malého mestečka, vedenie aj obyvatelia mesta majú záujem na jeho zachovaní. Ako sme už v predchádzajúcich kapitolách spomenuli, podnik plní veľkú väčšinu svojich povinností na základe zmluvného vzťahu („veľkého balíka“) uzatvoreného medzi ním a mestom, špeciálne služby však poskytuje na základe osobitných zmlúv. Takýmito službami sú starostlivosť o lesopark Pomlé, údržba cesty vedúcej k parku, ošetrovanie a údržba stromovej aleje vedúcej k parku atď.

Starostlivosť o park a k nemu vedúcej cesty má prioritu aj z toho dôvodu, že lesopark je miestom pravidelných a príležitostných podujatí. Ponúka ideálne podmienky pre udalosti ako sú Pomlé Run a Festival Pomlé, avšak dosiahnutie vysokej návštevnosti si vyžadovalo dokonalú organizáciu a marketing.

Z tohoto hľadiska pozostávali aplikovateľné postupy dobrej praxe z troch hlavných pilierov:

- správne ošetrovanie a údržba parkovej zelene:
 - strihanie stromov,
 - ochrana pred škodcami (postrekovanie),
 - zber lístia,
 - výsadba a výrub stromov,
 - atď.,
- rozšírenie funkcionality územia a vytvorenie podmienok pre vybudovanie bližšieho vzťahu obyvateľov mesta k prírode:
 - vytvorenie detských ihrísk a verejných priestranstiev v prírodnom prostredí pri zachovaní samotnej prírody; týmto spôsobom sa zvýši každodenné využívanie parku a park sa stane miestom pravidelného trávenia voľného času a rekreácie pre miestnych obyvateľov,
- organizácia podujatí a marketing:

- rozvoj a údržba oblastí určených na tento spoločenský účel (lesné cestičky, amfiteáter, hľadisko, obslužné budovy a miestnosti),
- zavedenie pravidelne sa opakujúcich podujatí, vytvorenie tradície,
- organizácia a uskutočnenie podujatí, ktoré lákajú športových a hudobných nadšencov ale aj fanúšikov gastronómie.

- **Vyhovenie požiadavkám obyvateľov na úseku prevádzky mesta / údržby verejnej zelene**

V rámci seminárov sme mohli viackrát počuť, že v Šamoríne sa odborní pracovníci snažia o zavedenie dlhodobu udržateľných a fungujúcich postupov, čo je možné vďaka skúsenostiam, ktoré pracovníci podniku nadobudli počas desaťročí spolupráce a vďaka moderným pohľadom a technológiám, ktoré umožňujú aplikáciu nových prvkov v oblasti údržby verejnej zelene do praxe.

Pod verejnou zeleňou rozumieme v tejto štúdii aj verejné priestranstvá, ktoré sú prirodzeným spôsobom v centre pozornosti obyvateľov. Podľa slov miestnych odborníkov si v Šamoríne obyvatelia osobitne všimajú stav týchto priestranstiev a svoje názory nezriedka aj nahlas vyslovia. Požiadavky obyvateľov a ich riešenie podnik zabudováva do svojich denných úkonov s tým, že odborné rozhodnutia nerobí len na základe stanovísk obyvateľov.

Obyvatelia môžu svoje postrehy alebo žiadosti zahlásiť osobne alebo telefonicky. Obvykle sa hlásenia týkajú nasledovných oblastí:

- naplnenie kapacity zberných dvorov (zberných ostrovčekov),
- znečisťovanie verejných priestranstiev, stav odpadových nádob,
- žiadosti o kosenie,
- žiadosti o strihanie, výrub stromu,
- žiadosti o zber popadaného lístia,
- žiadosti o údržbu cintorína.

Zamestnanci podniku sa snažia v maximálnej miere vyhovieť požiadavkám obyvateľov, avšak musia brať do úvahy aj odborné stanoviská a miestami aj názory, ktoré sú v rozpore s verejným záujmom. Tieto požiadavky sa môžu týkať strihania, výrubu stromov a kríkov, dokonca výsadby kvetín. Osvedčená prax je teda vybudovaná na konkrétnych požiadavkách obyvateľov podložených odborným stanoviskom, čím sa tieto postupy stávajú pre obyvateľstvo akceptovateľné.

V miestnej praxi sa môžeme stretnúť aj s postupmi, ktorých zavedenie nebolo až také jednoduché. Takým prípadom je napríklad nahradenie krovín kvetinami, predovšetkým trvankami. Nahradenie krovín je možné odborne podložiť už spomínaným úhynom (krušpány) a krátkou životnosťou, ale aj negatívnymi faktormi, ktoré so sebou kroviny prinášajú (zachytávanie odpadu, usídlenie hlodavcov), napriek tomu túto zmenu časť obyvateľstva neprijala s nadšením. Práve v takýchto prípadoch zohráva významnú úlohu odbornosť, dôveryhodnosť a správna komunikácia.

Údržba verejnej zelene a riešenie požiadaviek obyvateľov má ešte jeden dôležitý aspekt. Zmyslom tzv. „pasportizácie“ je presné zmapovanie verejných priestranstiev a ich oddelenie od súkromných pozemkov. Mesto neustále apeluje na obyvateľov, aby sa viac starali o svoje

nehnutelnosti a ich obklopujúce okolie. Pasportizácia umožnila vytvorenie presnej mapy, na ktorej sú zobrazené územia patriace do starostlivosti samosprávy a súkromné pozemky patriace do starostlivosti vlastníkov.

- **Údržba cintorínov, výsadba stromov**

Pod údržbou cintorínov v Šamoríne rozumieme starostlivosť o stromovú zeleň a zber odpadu v cintorínoch. Spoločnosť Area Šamorín s.r.o. zabezpečuje údržbu cintorína, predovšetkým jeho zelene (strihanie, postrekovanie atď.) a zber a odvoz zeleného odpadu (napr. opadaného lístia).

Všeobecným problémom je práve jesenné opadávanie lístia. Hnijúce lístie je nielen estetickým problémom, ale vlhké lístie sa z hrobov pomerne ťažko odstraňuje, navyše na nich môže zanechať stopy. Častým problémom je aj nesprávne ukladanie organického odpadu (kvetov, vencov, lístia atď.) respektíve ich ukladanie mimo vyznačené miesta.

Skúsenosti získané počas realizácie projektu ukazujú, že údržba cintorína a starostlivosť o zeleň je kľúčovú otázkou aj pre návštevníkov cintorína. Zber a odvoz vzniknutého odpadu zabezpečuje podnik, ale od pozostalých neustále prichádzajú podnety a návrhy v súvislosti údržbou stromovej zelene v cintoríne. Takouto požiadavkou je napríklad vytvorenie „okien“ medzi stromami, čo by prispelo k zlepšeniu svetelných podmienok a uľahčilo pohyb chodcov.

Obvykle platí – a môžeme to potvrdiť aj v prípade cintorína – že pri výsadbe stromov sa neprihliadalo na ich druhové vlastnosti. Mesto neustále pracuje na zmapovaní druhového zastúpenia stromov a pri ďalšej výsadbe berie do úvahy ich autochtónnosť, odolnosť voči chorobám a prípadnú produkciu odpadu.

V rámci projektu vyzdvihujeme ako aplikovateľné nižšie uvedené postupy dobrej praxe:

- **Špeciálne zariadenia / stroje na údržbu verejnej zelene**
- **Zmluvný vzťah medzi mestom a spoločnosťou AREA**
- **Ošetrovanie a využitie chránených stromových alejí a parkov s prihliadnutím na verejné blaho**
- **Vyhovenie požiadavkám obyvateľov na úseku prevádzky mesta / údržby verejnej zelene**
- **Údržba cintorínov, výsadba stromov**

Postupy dobrej praxe budú v rámci neskoršej poradenskej činnosti priamo predstavené obciam, ktoré prejavili záujem o ich zavedenie.

Použité zdroje a literatúra

- GYHG Győri Hulladékgazdálkodási Nkft. Egységes környezethasználati engedély felülvizsgálata (Iktatószám: 123-4/2014), 2014. február 3.
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2015-2020
- Megalapozó Vizsgálat Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Konceptiójához és Integrált Településfejlesztési Stratégiájához (2014-2020)
- Győr Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Rendszer, Sashegyi Hulladékkezelő Központ (Nagyné Tallián Réka előadásanyaga)
- A Széchenyi István Egyetem honlapja (<https://uni.sze.hu/kezdolap>)
- A Győri Ipari Park honlapja (<http://www.ipgyor.hu/hu>)
- Országos Meteorológiai Szolgálat honlapja (<https://www.met.hu/eghajlat/>)
- Szegedi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. honlapja (<http://szegedihulladek.hu/>)
- Adalékok a kisudvarnoki úti temető történetéhez (Vajda Barnabás, újságcikk, 2018, július 18) online itt: <https://dunaszerdahelyi.sk/adalekok-kisudvarnoki-uti-temeto-tortenetehez>
- Császári és királyi hadifogolytáborok a Csallóközben (1914–18). (Horváth Lajos–Nagy Attila– Varga László, Dunaszerdahely, Nagymegyer, Somorja. Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet, 2015) online itt: <http://csemadok.sk/publikaciok/csaszari-es-kiralyi-hadifogolytaborok-a-csallokozben-1914-18/>
- Dunaszerdahely Város 2015/23 sz. (2015. november 24.) általános érvényű rendelete Dunaszerdahely Város temetőinek működési rendjéről
- Dunaszerdahely Város 2016/4 sz. (2016.04.19.) általános érvényű rendelete, amely jóváhagyja Dunaszerdahely Város temetőinek működési rendjének 1. sz. függelékét
- Dunaszerdahely Város 2016/18. sz. (2016. december 6.) általános érvényű rendelete, amely jóváhagyja Dunaszerdahely Város temetői működési rendjének 2. sz. függelékét
- Municipal Kft. 2017-es éves beszámolója
- Szerdahely–Újfalu régi temetője (Nagy Attila, újságcikk, 2016, február 9.) online itt: (<https://dunaszerdahelyi.sk/szerdahely-ujfalu-regi-temetoje>)

- <https://dunaszerdahelyi.sk/szerdahely-ujfalu-regi-temetoje>
- A „szerdahelyi vár” – a Szentfundus (Nagy Attila, 2016, április 4.) online itt: <https://dunaszerdahelyi.sk/szerdahelyi-var-szentfundus>
- Testamentum Kft. honlapja, online elérhető: <http://szegeditemetkezes.hu/>
- Somorja város szociális szolgáltatásai közösségi terve a 2017 - 2020-as időszakra (Somorja, 2017)
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Šamorín na obdobie 2015 – 2022 – návrh (Somorja Gazdasági és Szociális Fejlesztési Programja 2015-2022)
- DOHODA OBJEMU PRÁC A FINANČNÝCH PROSTRIEDKOV NA ÚDRŽBU A UDRŽIAVANIE MESTSKÝCH ZARIADENÍ A VOĽNÝCH PRIESTRANSTIEV V ROKU 2017 NA ZÁKLADE CENNÍKOV (Somorja Városi Tanács és az Area Somorja Kft. között kötött 2017 évi szerződés a városüzemeltetéshez kapcsolódó feladatokról, költségekről)
- PRÍLOHA č. 13 - k Rámcovej zmluve MsÚ objem prác a finančných prostriedkov na údržbu a udržiavanie mestských zariadení a voľných priestranstiev v roku 2017 (Városi létesítmények és nyitott terek karbantartásáról kötött keret megállapodás, 2017)
- ÚZEMNÝ PLÁN MESTA ŠAMORÍN (Területfejlesztési Terv, Somorja, 2015)
- <http://telepulesek.adatbank.sk/> (Szlovákiai magyar adatbank)
- <https://www.velemjaro.sk/telepulestar/somorja> (Településtár)
- <http://csemadok.sk/intezet/rolunk/> (Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet – Dunaszerdahely honlapja)
- <http://samorin.sk/hu/> (Somorja város hivatalos honlapja)
- Barakonyi Károly: Stratégiai tervezés, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, Budapest, 2012
(https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_42541/ch02s02.html#id526131)
- Az Entente Florale Europe verseny honlapja (<http://www.entente-florale.eu/>)
- Gödöllő város Önkormányzata és a VÜSZI Kft. között létrejött „Közhasznú szerződés a helyi közút-, híd- és csapadékvíz elvezető rendszer és az ezekhez kapcsolódó

közterületek üzemeltetési, fenntartási munkáinak, továbbá a parkfenntartási tevékenység folyamatos ellátására” (2018), <http://www.vuszikft.hu/letoltesek/send/2-kozszolgaltati-szerzodesek/75-2018-evi-szerzodes-az-ut-hid-es-parkfenntartasi-tevekenyseg-ellatasara>

- Gyula Entente Florale Europe 2014 – a település bemutatkozó anyaga
- Metodológia – Módszertani dokumentum a projektek eredményességének javítása, a hatékony forrásfelhasználás és a 2014-2020-as programozási időszakhoz kapcsolódó felkészülés támogatása érdekében (TERRA projekt, 2013)
- Mosonmagyaróvár Város honlapja (<http://www.mosonmagyarovar.hu/>)
- Mosonmagyaróvár Integrált Településfejlesztési Stratégia, I. kötet: Megalapozó vizsgálat
- Mosonmagyaróvár köz(össégi) terei – Kitley Tibor városi főépítész előadásának anyaga
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2014-2019),
- MOSONMAGYARÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 1/2015. (I.30.) ÖNKORMÁNYZATI RENDELETE AZ ÖNKORMÁNYZAT 2015. ÉVI KÖLTSÉGVETÉSÉRŐL
- MOSONMAGYARÓVÁR VÁROS ÖNKORMÁNYZAT KÉPVISELŐ-TESTÜLETÉNEK 17/2016. (V.2.) önkormányzati rendelete az önkormányzat 2015. évi költségvetésének végrehajtásáról
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzat Képviselőtestületének 42/2017.(XII.18.) Önkormányzati rendelete Mosonmagyaróvár város településképeinek védelméről
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata és a Dzsungelország Kft. között létrejött Vállalkozási szerződés, 2017
- Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata és a Városüzemeltető és Fenntartó Kft. között létrejött Vállalkozási szerződés, 2017, 2018
- Regionális tervezés és programmegvalósítás (G.Fekete Éva, 2013 Miskolc) “Cross border training of economic experts in distance learning network” project (CROSSEDU) HUSK/1101/1.6.1-0300
- Városüzemeltető és Fenntartó Kft. – Beszámoló 2016

- A Városüzemeltető és Fenntartó Kft. honlapja (<https://vuf.hu/>)
- Városüzemeltető és Fenntartó Korlátolt Felelősségű Társaság Szervezeti és Működési Szabályzata
- Virágzó város Mosonmagyaróvár” program szakmai anyaga
- Virágzó Város prezentáció – Dr. Árvay István polgármester előadásának anyaga
- A „VIRÁGZÓ VÁROS” PROJEKT – Felkészülés a versenyre, megvalósítás, zsűrizés, tapasztalatok – eredmények, kihívások – Németh Andrea környezetvédelmi referens előadásának anyaga
- VIRÁGZÓ VÁROS – VÁROSMARKETING ÉS KÖZÖSSÉGÉPÍTÉS – Vizsy-Gombosi Lilla polgármesteri titkárságvezető előadásának anyaga
- A Virágos Magyarország verseny honlapja (<https://viragosmagyarorszag.hu/>)

Fotky

Zoznam fotiek

Manažment komunálnych odpadov

Kvitnúce mesto

Prevádzkovanie verejných a vojenských cintorínov

Údržba verejnej zelene

Hala na selekciu odpadu (Zdroj: vlastná fotka)

Lisovaný plastový odpad (Zdroj: vlastná fotka)

Papierový odpad (Zdroj: vlastná fotka)

Čelný nakladač (Zdroj: vlastná fotka)

Zberače selektívneho odpadu (Zdroj: vlastná fotka)

Vozidlo na odvoz odpadu (Zdroj: vlastná fotka)

Letná údržba parkov (Zdroj: vlastná fotka)

Zrekonštruované Námestie Starej colnice (Zdroj: vlastná fotka)

Zrenovované múzeum Hanság (Zdroj: vlastná fotka)

Typický nástroj pre údržbu parku, traktorová kosačka

Odstraňovač burín vybavená adaptérom (Zdroj: vlastná fotka)

Námestie Starej colnice s čestným uznaním (Zdroj: vlastná fotka)

Zrekonštruovaný dom smútku v cintoríne na Malodvorníckej ulici (Zdroj: vlastná fotka)

Vojenský cintorín Dunajská Streda (Zdroj: vlastná fotka)

Nové hroby (Zdroj: vlastná fotka)

Stroj na odstraňovanie buriny Limpar, špeciálne na použitie v cintorínoch (Zdroj: vlastná fotka)

Maloblahovský cintorín (Zdroj: vlastná fotka)

Lesopark Pomlé, miesto mestských podujatí (Zdroj: vlastná fotka)

Typické nástroje na údržbu verejnej zelene 1 (Zdroj: vlastná fotka)

Typické nástroje na údržbu verejnej zelene 2 (Zdroj: vlastná fotka)

Centrum mesta Šamorín (Zdroj: samorín.sk)

Breh Dunaja v Šamoríne (Zdroj: vlastná fotka)

Ihrisko v lesoparku Pomlé (Zdroj: vlastná fotka)